

การพัฒนาการศึกษาภาษาไทยในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

โดย

ดร. ปิยฉัตร วานเฉลิม

ผู้จัดการกฎหมายแรงงานและการควบคุม
ธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด (มหาชน)

นักศึกษาวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร
หลักสูตรการป้องกันราชอาณาจักร รุ่นที่ ๖๐
ประจำปีการศึกษา พุทธศักราช ๒๕๖๐-๒๕๖๑

บทคัดย่อ

เรื่อง การพัฒนาการศึกษาภาษาไทยในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

ลักษณะวิชา สังคมจิตวิทยา

ผู้วิจัย ดร. ปิยฉัฐ วันเฉลิม **หลักสูตร** วปอ. **รุ่นที่** ๖๐

เอกสารวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ถึงสาเหตุของปัญหาการศึกษาภาษาไทยในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้และเพื่อเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาการศึกษาภาษาไทยในพื้นที่ดังกล่าว โดยเป็นการศึกษาจากร่างยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ ๒๐ ปี แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ (พ.ศ. ๒๕๖๐ – ๒๕๖๔) แผนการศึกษาแห่งชาติ ระยะ ๒๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๐ – ๒๕๗๙) แผนยุทธศาสตร์การศึกษาเขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้ ๒๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๐ – ๒๕๗๙) และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนจากการสัมภาษณ์บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ จำนวน ๙๔ คน โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพแล้วสรุปผลการวิจัยแบบพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัยพบว่า สาเหตุของปัญหาการศึกษาภาษาไทยในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้นั้นเกิดจากหลักสูตรการศึกษาและเนื้อหาแบบเรียนภาษาไทยที่ไม่สอดคล้องกับบริบททางสังคมและวัฒนธรรมในพื้นที่ การขาดแคลนครูที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญ และการที่ผู้บริหารสถานศึกษานักเรียนและผู้ปกครองไม่ได้ตระหนักถึงความสำคัญของการเรียนภาษาไทย สำหรับข้อเสนอแนะเพื่อเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาการศึกษาภาษาไทยในพื้นที่ดังกล่าว ได้แก่ การพัฒนาครูให้มีความรู้ความเชี่ยวชาญ ตลอดจนมีทักษะการสอนที่สอดคล้องกับบริบททางสังคมและอยู่บนพื้นฐานความเข้าใจถึงความแตกต่างในด้านเชื้อชาติ ศาสนา วิถีชีวิต ภาษา และวัฒนธรรมที่เป็นอัตลักษณ์ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ การส่งเสริมการคิดค้นนวัตกรรมสื่อการเรียนการสอนภาษาไทยให้สอดคล้องกับบริบททางสังคมและวัฒนธรรมในพื้นที่ และการสื่อสารกับประชาชนในพื้นที่ให้เข้าใจและตระหนักถึงความสำคัญของการศึกษาภาษาไทย ซึ่งเป็นข้อเสนอแนะในเชิงปฏิบัติการ

สำหรับข้อเสนอแนะในเชิงนโยบาย ได้แก่ การพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนและการปรับปรุงแบบเรียนให้มีเนื้อหาสอดคล้องกับอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม บริบททางสังคม และวิถีชีวิตของชาวมุสลิม และสอดคล้องกับหลักสูตรการเรียนการสอนแบบพหุภาษา แต่อย่างไรก็ตาม ในการแก้ไขและพัฒนาการศึกษาภาษาไทยในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้นั้น จำเป็นต้องยึดหลักการสร้างสมานฉันท์และต้องสร้างความเข้มแข็งให้ประชาชนในพื้นที่ โดยน้อมนำยุทธศาสตร์พระราชทาน “เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา” มาเป็นแนวทางในการปฏิบัติ เพื่อให้เกิดความสามัคคีปรองดอง อันจะนำไปสู่สันติสุขอย่างยั่งยืน

Abstract

Title The Development of Thai language learning in Southern Bordered Provinces of Thailand
Field Social – Phylochology
Name Piyachat Wanchalerm, Ph.D. **Course** NDC **Class** 60

The objectives of this research are to study and analyze the root causes of the problem in learning Thai language in Southern Bordered Provinces of Thailand and to propose the possible solutions to the problem and the development plan for learning Thai language in those aforesaid bordered provinces. This research concealed the studies of National strategy, National Economic and Social Development plan, National Education Plan, Educational Strategic Plan for Southern Bordered Provinces, and related researches in addition to interviews with 94 personnel related to the education institutions in those provinces. Qualitative method was used in this research before summarizing the results in description method.

The findings of this research revealed the root causes of the problem in learning Thai language in Southern Bordered Provinces. First, the curriculum and content of Thai language subject do not align with the existing social context and cultures of people such provinces. Second, there is a shortage of knowledgeable and skilled teachers in Thai language. Third, school administrators, students and their guardians do not see the importance of learning Thai language. The suggestions are proposed herewith to provide the practical directions to resolve the challenges and to develop the plan for Thai language study in the area. Specifically, there is a need to develop teachers' skills and knowledges including teaching ability that makes parallel to existing cultures and social context base on the understanding of differences in race, religion, lifestyle, language and traditions. There is also a need to innovate learning and teaching tools. Lastly, it is very important to communicate with people in the provinces how essential learning Thai language is.

Regarding the suggestions from the policy facet, there is also a need to develop the curriculum and improve the content to align with social and culture context, Islamic lifestyle, and their existing curriculums. However, any amendment and development plan must be on the principle of the conformity and creating strengths for the people living in the provinces via conveying the Royal Strategies of “Understand, Accessibility, Development” as the path of pragmatism, leading to harmony and unity that bring a sustainable peace.

คำนำ

ภาษาไทยเป็นวัฒนธรรมที่ทรงคุณค่าของชาติ แสดงให้เห็นถึงความเป็นเอกราชและเอกลักษณ์ของไทย การที่คนไทยพูดภาษาไทยเหมือนกันย่อมทำให้เกิดความรู้สึกว่าเป็นพวกพ้องเดียวกัน รักใคร่สามัคคีกัน ภาษาไทยจึงเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างความรู้สึกเป็นไทยร่วมกัน สร้างความสามัคคีของคนในชาติและความเป็นปึกแผ่นของสังคมไทย ดังความตอนหนึ่งในพระราชนิพนธ์ของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว เรื่อง “ความเป็นชาติโดยแท้จริง” ความว่า “... ภาษาเป็นเครื่องผูกพันมนุษย์ต่อมนุษย์แน่นแฟ้นยิ่งกว่าสิ่งอื่น และไม่มีสิ่งไรที่จะทำให้คนรู้สึกเป็นพวกเดียวกันหรือแน่นอนยิ่งไปกว่าพูดภาษาเดียวกัน...”

ปัญหาการศึกษาภาษาไทยในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ นอกจากจะป็นปัญหาด้านการศึกษาแล้ว ยังเป็นปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของชาติอีกด้วย จึงถือเป็นความจำเป็นเร่งด่วนที่จะต้องได้รับการแก้ไขอย่างเป็นรูปธรรมด้วยแนวทางและวิธีการที่เหมาะสมสอดคล้องกับบริบททางสังคมและวัฒนธรรมในพื้นที่ ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาถึงสาเหตุของปัญหาการศึกษาภาษาไทยในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ เพื่อวิเคราะห์ถึงแนวทางการแก้ไขและการพัฒนาการศึกษาภาษาไทยในพื้นที่ดังกล่าว

ด้วยภาษาไทยเป็นเอกลักษณ์และเป็นสมบัติวัฒนธรรมอันล้ำค่าของชาติ จึงเป็นหน้าที่ของคนไทยทุกคนที่จะต้องตระหนักถึงความสำคัญและคุณค่าของภาษาไทย ตลอดจนร่วมมือร่วมใจกันทำนุบำรุงส่งเสริมและอนุรักษ์ภาษาไทยให้คงอยู่คู่ชาติไทยตลอดไป ดังพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชบรมนาถบพิตร ในการประชุมทางวิชาการของชุมนุมภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อวันที่ ๒๙ กรกฎาคม ๒๕๐๕ ความว่า “... ภาษาไทยนั้นเป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งของชาติ ภาษาทั้งหลายเป็นเครื่องมือของมนุษย์ชนิดหนึ่ง คือเป็นทางสำหรับแสดงความคิดเห็นอย่างหนึ่ง เป็นสิ่งที่สวยงามอย่างหนึ่ง เช่นในทางวรรณคดี เป็นต้น ฉะนั้น จึงจำเป็นต้องรักษาไว้ให้ดี”

(ดร. ปิยฉัตร วานเฉลิม)

นักศึกษาวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร

หลักสูตร วปอ. รุ่นที่ ๖๐

ผู้วิจัย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	ก
คำนำ	ข
สารบัญ	ค
บทที่ ๑ บทนำ	๑
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๒
ขอบเขตของการวิจัย	๓
วิธีดำเนินการวิจัย	๓
ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย	๓
คำจำกัดความ	๓
บทที่ ๒ แนวทางการจัดการเรียนการสอนภาษาไทยของกระทรวงศึกษาธิการ	๔
ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับการจัดการศึกษาภาษาไทยในระบบการศึกษาของไทย	๕
การจัดการเรียนการสอนภาษาไทยของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการ	
การศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ	๙
หลักการทรงงานในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชบรมนาถบพิตร	๑๔
ร่างยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ ๒๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๐ – ๒๕๗๙) ฉบับเมษายน ๒๕๖๑	๑๖
แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ (พ.ศ. ๒๕๖๐ – ๒๕๖๔)	๒๕
แผนการศึกษาแห่งชาติ ระยะ ๒๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๗๙)	๔๘
แผนยุทธศาสตร์การศึกษาเขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้ ๒๐ ปี	
(พ.ศ. ๒๕๖๐ – ๒๕๗๙)	๕๗
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๖๓
สรุป	๖๕
บทที่ ๓ การศึกษาภาษาไทยในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ในปัจจุบัน	๖๙
รูปแบบของการจัดการศึกษาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้	๖๙
การศึกษาภาษาไทยของโรงเรียนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้	๘๑
ปัญหาและอุปสรรคของการศึกษาภาษาไทยของโรงเรียนในพื้นที่	
จังหวัดชายแดนภาคใต้	๘๒
สรุป	๘๔

	หน้า
บทที่ ๔ สาเหตุของปัญหาการศึกษาภาษาไทยในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ และแนวทางการแก้ไข	๘๖
สาเหตุของปัญหาการศึกษาภาษาไทยในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้	๘๗
แนวทางในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาการศึกษาภาษาไทยในพื้นที่จังหวัด ชายแดนภาคใต้	๘๙
สรุป	๙๑
บทที่ ๕ สรุปและข้อเสนอแนะ	๙๓
สรุป	๙๓
ข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาการศึกษาภาษาไทยในพื้นที่ จังหวัดชายแดนภาคใต้	๙๖
บรรณานุกรม	๑๐๐
ภาคผนวก	๑๐๒
ผนวก ก แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย	๑๐๓
ผนวก ข รายชื่อผู้ตอบแบบสัมภาษณ์	๑๐๗
ประวัติย่อผู้วิจัย	๑๑๓

บทที่ ๑

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ภาษาเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่มนุษย์ในสังคมใช้เป็นเครื่องมือในการสื่อสารความคิด ความรู้สึก ความต้องการและอารมณ์ต่าง ๆ ตลอดจนถ่ายทอดเหตุการณ์ เรื่องราว ประสบการณ์ ความคิดความเชื่อของสังคมในแต่ละยุคสมัยเพื่อให้ชนรุ่นหลังได้ทราบและเข้าใจถึงความเป็นไปของสังคมในยุคต่าง ๆ ดังนั้น ภาษาจึงเป็นตัวกลางสำคัญในการถ่ายทอดวัฒนธรรมจากรุ่นสู่รุ่น ทำให้วัฒนธรรมสามารถดำรงคงอยู่ในสังคมได้อย่างยาวนาน นอกจากนี้ ภาษายังเป็นเอกลักษณ์สำคัญที่แสดงถึงความเป็นชาติและความมีเอกราชอีกด้วย

ประเทศไทยใช้ภาษาไทยเป็นภาษาประจำชาติมากกว่า ๗๐๐ ปี คนไทยใช้ภาษาไทยเป็นเครื่องมือในการสื่อสารระหว่างกัน นอกจากนี้ ยังใช้ภาษาไทยเป็นเครื่องมือในการศึกษาหาความรู้และประกอบวิชาชีพ ใช้ในการถ่ายทอดความรู้และวัฒนธรรมไทย ตลอดจนใช้สร้างสรรค์วรรณกรรม ซึ่งเป็นศิลปะอันล้ำค่าของประเทศไทยอีกด้วย ด้วยเหตุนี้จึงกล่าวได้ว่า ภาษาไทยเป็นภาษาของชาติ ที่นอกจากจะแสดงให้เห็นถึงความเป็นเอกราชแล้ว ยังแสดงให้เห็นถึงเอกลักษณ์ของชาติอีกด้วย และสิ่งสำคัญที่สุดอีกประการหนึ่งก็คือ ภาษาไทยยังเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างความรู้สึกของการเป็นคนไทยร่วมกัน อันจะนำไปสู่การสร้างควมสามัคคีของคนในชาติซึ่งจะยังประโยชน์แก่สังคมและประเทศชาติสืบไป ดังความตอนหนึ่งจากหนังสือเรื่อง “ความเป็นชาติโดยแท้จริง” พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ที่กล่าวไว้ว่า “... ภาษาเป็นเครื่องผูกพันมนุษย์ต่อมนุษย์ แน่นแฟ้นยิ่งกว่าสิ่งอื่นและไม่มีสิ่งใดที่จะทำให้คนรู้สึกเป็นพวกเดียวกันหรือแน่นแฟ้นยิ่งไปกว่าพูดภาษาเดียวกัน ...”

จังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย อันได้แก่ จังหวัดยะลา จังหวัดปัตตานี และจังหวัดนราธิวาส เป็นพื้นที่ที่มีความแตกต่างจากภูมิภาคอื่น ๆ ของประเทศไทย ทั้งในด้านภาษา วัฒนธรรม เชื้อชาติและศาสนา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในด้านภาษานั้น ๓ จังหวัดชายแดนภาคใต้ดังกล่าวมีการใช้ภาษาในการสื่อสารอยู่ถึง ๓ ภาษาด้วยกัน ได้แก่ ภาษาไทย ภาษาไทยถิ่นใต้ และภาษามลายู ซึ่งประชาชนส่วนใหญ่ใช้ภาษาไทยถิ่นใต้และภาษามลายูในการสื่อสาร นอกจากนี้ ในเรื่องของการศึกษาในระดับโรงเรียนนั้น ๓ จังหวัดชายแดนภาคใต้มีการจัดระบบการศึกษาหลากหลายรูปแบบ ได้แก่ โรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน หรือ สพฐ. โรงเรียนเอกชน โรงเรียนปอเนาะ โรงเรียนตาดีกา และโรงเรียนสอนศาสนาอิสลาม เป็นต้น ซึ่งแต่ละรูปแบบ

ของโรงเรียนนั้นมีการเรียนการสอนภาษาไทยที่แตกต่างกันไป เป็นผลทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา

แม้ว่ารัฐบาลและกระทรวงศึกษาธิการในปัจจุบันจะได้มีการปฏิรูปการศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้อย่างจริงจัง โดยได้มีการจัดตั้งศูนย์ประสานงานและบริหารการศึกษาจังหวัดชายแดนภาคใต้ หรือที่เรียกกันว่า กระทรวงศึกษาธิการส่วนหน้า เพื่อแก้ไขปัญหาด้านการศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ในลักษณะต่าง ๆ เพื่อเปิดโอกาสทางการศึกษาให้กับเด็กและเยาวชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้แล้วก็ตาม เช่น การเปิดหลักสูตรการศึกษาในสายวิทยศึกษาศาสตร์และศิลปศึกษาในโรงเรียนต่าง ๆ หรือที่รู้จักกันในนาม “โครงการสานฝันการศึกษารุ่นสู่ระบบการศึกษาชายแดนใต้” เพื่อเป็นทางเลือกใหม่ให้กับเยาวชน เป็นต้น แต่ปัญหาในเรื่องของการศึกษาภาษาไทยในโรงเรียนรูปแบบต่าง ๆ ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ก็ยังไม่ได้รับการแก้ไขอย่างเป็นรูปธรรม เพราะที่ผ่านมา ผลการสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ทั้งในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ ปรากฏว่า คะแนนเฉลี่ยรายวิชาภาษาไทยของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานและสถานศึกษาเอกชนจังหวัดปัตตานี จังหวัดยะลา และจังหวัดนราธิวาสนั้น ยังคงต่ำกว่าคะแนนเฉลี่ยระดับประเทศ ประกอบกับ จากข้อมูลการประเมินคุณภาพการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา (NT) พบว่าเยาวชนจากเขตพื้นที่การศึกษาในจังหวัดปัตตานี จังหวัดยะลา และจังหวัดนราธิวาสติดอันดับท้าย ๆ ของประเทศ ทำให้ทราบว่า การเรียนการสอนภาษาไทยในจังหวัดชายแดนภาคใต้ยังคงเป็นปัญหาที่รัฐบาลและกระทรวงศึกษาธิการต้องเร่งดำเนินการแก้ไขอย่างเป็นรูปธรรม ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาถึงสาเหตุที่แท้จริงของปัญหาการศึกษาภาษาไทยและแนวทางในการพัฒนาการศึกษาภาษาไทยในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยมุ่งหวังที่จะให้การศึกษาภาษาไทยในเขตพื้นที่ดังกล่าวมีความเท่าเทียมหรือใกล้เคียงกับการศึกษาภาษาไทยในภูมิภาคอื่น ๆ ของประเทศไทย เป็นการลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา ทำให้เยาวชนสามารถใช้ภาษาไทยเป็นพื้นฐานในการศึกษาหาความรู้ในระดับที่สูงขึ้นได้ และสามารถใช้อย่างมีประสิทธิภาพในการติดต่อสื่อสารกับทางราชการและสังคมภายนอกด้วยความเข้าใจที่ถูกต้อง อันจะเป็นการเสริมสร้างความมั่นใจให้กับประเทศชาติอีกทางหนึ่ง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑. เพื่อศึกษาและวิเคราะห์สาเหตุของปัญหาการศึกษาภาษาไทยในจังหวัดชายแดนภาคใต้
๒. เพื่อเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาการศึกษาภาษาไทยในจังหวัดชายแดนภาคใต้

ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาค้นคว้างานวิจัยฉบับนี้ ผู้วิจัยเน้นการศึกษาวิเคราะห์จากเอกสารของทางราชการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องของศูนย์ศึกษาและฟื้นฟูภาษาและวัฒนธรรมในภาวะวิกฤต สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเชีย มหาวิทยาลัยมหิดล ประกอบกับ การสัมภาษณ์บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยแบ่งออกเป็น ๒ กลุ่ม ดังนี้

๑. กลุ่มบุคลากรภาครัฐในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ได้แก่ ผู้บริหารศูนย์ประสานงานและบริหารการศึกษาจังหวัดชายแดนภาคใต้ (กระทรวงศึกษาธิการส่วนหน้า) ผู้บริหารในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ครูสอนภาษาไทยในโรงเรียนต่าง ๆ ในพื้นที่จังหวัดยะลา จังหวัดปัตตานี และจังหวัดนราธิวาส

๒. กลุ่มผู้บริหารและครูผู้สอนภาษาไทยในสถาบันปอเนาะและศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิด (ตาดีกา)

ทั้งนี้ การสัมภาษณ์บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ดังกล่าว จะมุ่งเน้นไปที่ประเด็นสภาพปัญหา อุปสรรค และข้อขัดข้องของการศึกษาภาษาไทยในจังหวัดชายแดนภาคใต้ รวมถึงความต้องการให้มีการเรียนการสอนภาษาไทยในจังหวัดชายแดนภาคใต้

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยศึกษาวิเคราะห์สาเหตุของปัญหาการศึกษาภาษาไทยในจังหวัดชายแดนภาคใต้เพื่อให้ได้แนวทางในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาการศึกษาภาษาไทยในเขตพื้นที่ดังกล่าวที่สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์การศึกษาเขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้ ๒๐ ปี (พ.ศ.๒๕๖๐-๒๕๗๙) และนโยบายการบริหารและการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๗๙ ของกระทรวงศึกษาธิการ

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

๑. ทำให้ทราบถึงสาเหตุของปัญหาการศึกษาภาษาไทยในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้
๒. ทำให้ได้แนวทางในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาการศึกษาภาษาไทยในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ อันเป็นการลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา และเป็นเสริมสร้างความมั่นคงให้กับประเทศชาติ

คำจำกัดความ

จังหวัดชายแดนภาคใต้ หมายถึง จังหวัดยะลา จังหวัดปัตตานี และจังหวัดนราธิวาส

บทที่ ๒

แนวทางการจัดการเรียนการสอนภาษาไทย ของกระทรวงศึกษาธิการ

ภาษาไทยเป็นภาษาประจำชาติไทยมากกว่า ๗๐๐ ปี ประเทศไทยเริ่มมีการศึกษาภาษาไทยเป็นครั้งแรกในสมัยสุโขทัยภายหลังจากที่พ่อขุนรามคำแหงมหาราชได้ทรงประดิษฐ์อักษรไทยขึ้น โดยมีสำนักเรียน ๒ แห่ง ได้แก่ วัด ซึ่งเป็นที่เรียนของบุตรหลานข้าราชการและราษฎรทั่วไป มีพระภิกษุสงฆ์เป็นครูผู้สอน และสำนักราชบัณฑิต ซึ่งเป็นที่เรียนของเจ้านายและบุตรหลานข้าราชการ โดยมีราชบัณฑิตเป็นครูผู้สอน (เบ็ญจวรรณ สุนทรากุล, ๒๕๕๙)

ในสมัยอยุธยา ราชภูมียังคงพาบุตรหลานไปฝากเรียนหนังสือกับพระภิกษุสงฆ์อยู่เช่นเดิม ซึ่งวิชาที่เรียนนั้นมักจะเป็นการอ่านเขียนหนังสือไทยและบาลี อีกทั้งยังมีการอบรมทางศาสนาเพิ่มเติมด้วย ดังนั้น ในสมัยอยุธยา วัดจึงยังคงเป็นเสมือนโรงเรียนที่มีพระภิกษุเป็นครู และมีภิกษุสงฆ์เป็นอาจารย์เป็นห้องเรียน ต่อมาในรัชสมัยของสมเด็จพระนารายณ์มหาราชได้มีการแต่งแบบเรียนภาษาไทยเล่มแรกขึ้น ชื่อว่า “จินตามณี” หนังสือจินตามณีเป็นหนังสือแบบเรียนภาษาไทยที่มุ่งสอนการอ่านและการเขียน โดยเฉพาะการเขียนคำศัพท์ต่าง ๆ ที่มีอยู่ในขณะนั้นให้ถูกต้องรวมทั้งสอนการผันเสียง เมื่อศิษย์สามารถอ่านเขียนได้อย่างถูกต้องแล้วจึงจะสอนการแต่งคำประพันธ์ชนิดต่าง ๆ ซึ่งนับว่าเป็นศาสตร์ชั้นสูงในสมัยนั้น (เบ็ญจวรรณ สุนทรากุล, ๒๕๕๙)

ในสมัยกรุงธนบุรีจนถึงรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๔ แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ การศึกษายังคงอยู่ที่วัดเพราะยังไม่มีที่ตั้งโรงเรียนและยังไม่มีแบ่งระดับชั้นเรียนที่ชัดเจน การเรียนการสอนขึ้นอยู่กับอาจารย์และภูมิปัญญาของศิษย์ สำหรับแบบเรียนภาษาไทยที่ใช้ในการเรียนการสอนนั้นก็มาถึง ๕ เล่ม ได้แก่ ประถม ก กา สุบินกุมาร ประถมมาลา ประถมจินตามณี เล่ม ๑ และ ประถมจินตามณี เล่ม ๒ (เบ็ญจวรรณ สุนทรากุล, ๒๕๕๙)

ต่อมา พ.ศ. ๒๔๑๔ ในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕ แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ตั้งโรงเรียนหลวงขึ้นเป็นแห่งแรกในพระบรมมหาราชวัง และโปรดให้พระยาตรีสุนทรโวหาร (น้อย อาจารยางกูร) ซึ่งเป็นหลวงสารประเสริฐในขณะนั้นเป็นอาจารย์ใหญ่ และครูผู้สอนเป็นฆราวาส ซึ่งในส่วนของจัดการเรียนการสอนภาษาไทยนั้น ได้มีการประกาศยกเลิกแบบเรียนที่ผ่านมาทั้งหมด และให้ใช้แบบเรียนหลวง จำนวน ๖ เล่ม ที่พระยาตรีสุนทรโวหารเป็นผู้แต่ง ได้แก่ มูลบทบรรพกิจ วาหนิต์นิกร อักษรประโยค สังโยค พิธาน ไวพจน์พิจารณ์ และพิศาลการ์นต์ (เบ็ญจวรรณ สุนทรากุล, ๒๕๕๙)

แม้ว่าแบบเรียนภาษาไทยจะได้มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย แต่รูปแบบการจัดการศึกษาภาษาไทยที่มีโรงเรียนเป็นสถานศึกษา มีครูอาจารย์เป็นผู้สอน และมีนักเรียนเป็นผู้เรียน โดยมีการจัดการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบก็ยังคงมีอยู่จวบจนถึงปัจจุบัน

ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับการจัดการศึกษาภาษาไทยในระบบการศึกษาของไทย

ภาษามีลักษณะเป็นสังคม เกิดจากการเรียนรู้ เลียนแบบ ถ่ายทอดจากบุคคลในสังคมเดียวกัน ไม่ได้เกิดจากสัญชาตญาณหรือพันธุกรรม ด้วยเหตุนี้ ภาษาจึงมีหลายประเภทตามประเภทของสังคมนั้น ๆ สังคมที่มีวัฒนธรรมต่างกันย่อมใช้ภาษาที่ต่างกัน ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับลักษณะทางภูมิศาสตร์ ฐานะทางครอบครัวและสังคม หรือวัตถุประสงค์ที่ใช้ เช่น ภาษาถิ่น ภาษาตลาด ภาษาวิชาการ ภาษาแบบแผน ราชศัพท์ เหล่านี้เป็นต้น (นภลัย สุวรรณธาดา, ๒๕๓๗)

สำหรับการเรียนรู้มีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาการด้านความรู้ ความจำ ความเข้าใจ ด้านอารมณ์ ทักษะคิด และด้านทักษะการปฏิบัติ การเรียนรู้ตามความหมายในทางจิตวิทยา หมายถึง การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้เรียนที่มีผลค่อนข้างถาวร การเรียนรู้ภาษา หมายถึง การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทางภาษา ซึ่งจุดมุ่งหมายของการเรียนรู้ตามแนวคิดของ เบนจามิน บลูม มีดังนี้

๑. การเรียนรู้ด้านพุทธิพิสัย (Cognitive Domain) คือ ด้านความรู้ ความจำ ความเข้าใจ เป็นความสามารถและทักษะทางด้านสมอง การเรียนรู้ด้านพุทธิพิสัยนี้จะช่วยให้ผู้เรียนมีวิจารณญาณ สามารถใช้ปัญญาพิจารณาวินิจฉัยเรื่องต่าง ๆ หรือแก้ปัญหาต่าง ๆ ในการดำเนินชีวิตได้อย่างรอบคอบ

๒. การเรียนรู้ด้านเจตพิสัย (Affective Domain) คือ ด้านอารมณ์ ความคิด ลักษณะนิสัย ทักษะคิด และค่านิยมเกี่ยวกับสิ่งต่าง ๆ การเรียนรู้ด้านเจตพิสัยนี้จะทำให้ผู้เรียนเกิดความตั้งใจเรียนและปฏิบัติกิจกรรม เกิดความสนุกสนานมีชีวิตชีวา ไม่เบื่อหน่าย กระตือรือร้น มีนิสัยใฝ่เรียนเห็นคุณค่าของชีวิต ทำให้ดำเนินชีวิตในทางที่ดีงาม

๓. การเรียนรู้ด้านทักษะพิสัย (Psychomotor Domain) คือ การแสดงออกทางด้านร่างกาย เป็นความสามารถในด้านการปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับระบบการทำงานของอวัยวะต่าง ๆ เป็นทักษะที่เกิดจากการทำงานประสานสัมพันธ์กันระหว่างประสาทและกล้ามเนื้อ เกิดความพร้อมที่จะแสดงพฤติกรรมและมีการสนองตอบ

ซึ่งการเรียนรู้ทั้ง ๓ ประเภทนี้เป็นจุดมุ่งหมายที่สำคัญของการศึกษา

ส่วนทฤษฎีการเรียนรู้ เป็นความพยายามที่จะอธิบายว่าคนเราเรียนรู้ได้อย่างไร มีกลไกอะไรบ้างที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ และทำอย่างไรผู้เรียนจะได้รับประโยชน์มากที่สุด ทฤษฎีการเรียนรู้

จะเป็นเครื่องกำหนดแนวทางกว้าง ๆ ให้แนวคิดที่จะนำไปใช้จัดการเรียนการสอน โดยเฉพาะทางด้านภาษา

ส่วนทฤษฎีการเรียนรู้แบ่งออกเป็น ๒ กลุ่มใหญ่ ๆ ได้แก่

๑. ทฤษฎีเชื่อมโยงหรือทฤษฎีสั่งเร้า-ตอบสนอง (Association theory or Stimulus – response theory or Connectionism) เชื่อว่าการเรียนรู้เกิดจากการเชื่อมโยงประสบการณ์ต่าง ๆ เข้าด้วยกัน มีการกระตุ้นและการตอบสนอง ตัวอย่างเช่น แม่กระตุ้นลูกด้วยการถือขนมแล้วถามว่า “นี่คืออะไร” ลูกตอบสนองด้วยการพูดว่า “ขนม” แม่ก็ให้รางวัลด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น คำชม กอด หอมแก้ม และให้ขนม เป็นต้น ดังนั้นการเรียนรู้ภาษาตามทฤษฎีนี้ ภาษาจะเกิดขึ้นและพัฒนาได้ดีเมื่อมีตัวแปร ๓ ประการ คือ ตัวกระตุ้น ตัวตอบสนอง และตัวเสริมแรง

๒. ทฤษฎีความรู้ความเข้าใจหรือทฤษฎีสถาน (Cognitive theory or Field theory) ทฤษฎีนี้เชื่อว่าการเรียนรู้เป็นกระบวนการทางสติปัญญา เด็กที่มีสติปัญญาสูงกว่าหรือมีวัยสูงกว่าจะเรียนรู้ได้มากกว่าเด็กที่สติปัญญาต่ำกว่าหรือวัยน้อยกว่า

จิตภาษาศาสตร์ (Psycholinguistics) ได้แบ่งพัฒนาการหรือขั้นตอนการเรียนรู้ภาษาของเด็กออกเป็น ๕ ขั้น ดังนี้

ขั้นที่ ๑ ขั้นปฏิบัติการสะท้อน (Reflexive vocalization) เป็นช่วงอายุเฉลี่ย ๑.๕ เดือน นับตั้งแต่คลอด ทารกจะส่งเสียงร้องเพื่อเป็นการตอบสนองสิ่งเร้าภายนอก เช่น เมื่อเปียกหรือร้อน และสิ่งเร้าภายใน เช่น เมื่อหิวหรือปวดท้อง ซึ่งเสียงร้องนี้จะเป็นไปอย่างอัตโนมัติ

ขั้นที่ ๒ ขั้นเล่นเสียง (Babbling stage) เป็นช่วงอายุเฉลี่ย ๑.๕ – ๘ เดือน เป็นวัยทำเสียงอ้อแอ้ ระยะเวลานี้ อวัยวะการพูดเจริญขึ้น ทารกรู้จักใช้ริมฝีปาก ใช้ลิ้น อย่างมีประสิทธิภาพ และในวัยนี้ ทารกสามารถรับฟังเสียงของตัวเองและผู้อื่นได้ชัดเจนขึ้น แต่จะตั้งใจฟังและเลียนเสียงตัวเองมากที่สุด

ขั้นที่ ๓ ขั้นเล่นเสียงสูงๆ ต่ำๆ (Inflected vocal play) เป็นช่วงอายุเฉลี่ย ๘-๑๒ เดือน ระยะเวลาจะมีการเล่นเสียงสูง ๆ ต่ำ ๆ คล้ายคำถาม คำสั่ง เสียงที่แสดงอารมณ์ดีใจ เสียใจ แปลกใจ โกรธ ส่วนการทำเสียงอ้อแอ้ในขั้นที่ ๑ และการเล่นเสียงในขั้นที่ ๒ ก็ยังดำเนินควบคู่กันไป

ขั้นที่ ๔ ขั้นเลียนเสียงผู้อื่น (Echolalia) เป็นช่วงอายุเฉลี่ย ๑๒-๑๘ เดือน ระยะเวลาทารกจะเลียนเสียงตัวเองที่ปราศจากความหมาย แต่ชอบเลียนเสียงผู้อื่น ซึ่งบางคำจะพูดได้ชัดเจนแม้ความเข้าใจจะยังไม่แจ่มแจ้งนัก เสียงใดที่ผู้ใหญ่สนใจหรือมีการตอบสนอง เด็กก็จะทำเสียงนั้นอีก โดยเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของเสียงนั้นกับวัตถุ คน หรือสถานการณ์ ทารกจะหัดเลียนเสียงแม่ก่อนและต่อไปก็เลียนเสียงรอบ ๆ ตัวโดยไม่รู้ว่าดีหรือเลว

ขั้นที่ ๕ ขั้นพูดภาษาได้จริง (True speech) เป็นช่วงอายุเฉลี่ย ๑๘ เดือนขึ้นไป ระยะเวลาเด็กจะเริ่มหัดพูดพยางค์หรือคำโดดก่อน แล้วจึงหัดสร้างประโยค เด็กอายุประมาณ ๑๘ เดือนจะสามารถนำคำมาเรียงต่อกันได้ แต่เรียงแบบไม่มีกฎเกณฑ์ ต่อมาเมื่ออายุ ๒ - ๒.๕ ขวบ จึงสามารถเรียนรู้กฎเกณฑ์ของการนำคำมาเรียงต่อกันเพื่อสื่อความหมายตามต้องการ

ในขั้นตอนของการเรียนรู้คำศัพท์และประโยคนั้น เด็กจะเรียนรู้คำศัพท์ทั่วไปที่ใช้กันอยู่บ่อย ๆ และโดยมากจะเรียนรู้คำศัพท์ที่มีพยางค์เดียวก่อน เช่น พ่อ แม่ กิน สวย เป็นต้น เด็กอายุตั้งแต่ ๓ ขวบขึ้นไปจึงจะมีการเรียนรู้คำศัพท์ที่มีความหมายเฉพาะเจาะจงมากขึ้น เช่น คำศัพท์ที่เกี่ยวกับสี คำศัพท์เกี่ยวกับตัวเลข หรือคำศัพท์ที่แสดงมารยาท เป็นต้น ซึ่งพัฒนาการของการเรียนรู้คำศัพท์เหล่านี้จะเป็นไปตามวัย ส่วนการเรียนรู้ประโยคนั้น เด็กอายุ ๑๒-๑๘ เดือนจะนำคำคำเดียวมาใช้ประกอบท่าทางแทนประโยค เช่น บอกว่า “กิน” แล้วชี้ไปที่ขนม เป็นต้น เมื่อเด็กมีอายุประมาณ ๒ ขวบ เด็กจะนำคำง่าย ๆ มาเรียงต่อกันเป็นประโยค แต่ไม่สมบูรณ์ ต่อมาเมื่ออายุ ๔ ขวบ เด็กจะพูดประโยคได้เกือบสมบูรณ์ และเด็กจะรู้จักประโยคเกือบทุกประเภทเมื่ออายุประมาณ ๖ ขวบ

การเรียนรู้ภาษาของเด็ก นอกจากจะพัฒนาเป็นขั้นเป็นตอนตามอายุของเด็กแล้ว ยังขึ้นอยู่กับส่งเสริมของพ่อแม่และผู้ใกล้ชิดอีกด้วย พัฒนาการทางภาษาของเด็กจะดำเนินไปด้วยดียิ่งขึ้น ถ้าพ่อแม่สนใจและช่วยส่งเสริมอย่างถูกวิธี ซึ่งแนวปฏิบัติในการส่งเสริมพัฒนาการการเรียนรู้ภาษาของเด็กนั้น ได้แก่

๑. การพูดช้า ๆ ชัด ๆ เพื่อให้เด็กเลียนแบบได้ง่าย
๒. การออกเสียงให้ถูกต้อง
๓. การใช้ภาษาที่เหมาะสมกับวัยของเด็ก และใช้ภาษาที่มีก้าวหน้าขึ้นตามลำดับ
๔. การพูดถึงสิ่งที่เด็กสนใจ สิ่งที่อยู่ในชีวิตประจำวัน โดยพูดบ่อยๆ และซ้ำๆ จะทำให้เด็กเข้าใจความหมายและจำคำศัพท์ได้เร็วขึ้น
๕. การช่วยแก้ไขข้อผิดพลาดในการพูดของเด็กและให้แบบอย่างที่ถูกต้อง เพื่อให้เด็กพูดให้ถูกหลักไวยากรณ์
๖. การให้กำลังใจในการเรียนรู้ เช่น เมื่อเด็กพูดถูกต้อง ผู้ใหญ่ก็ต้องให้คำชมเชย ให้รางวัล หรือยิ้มรับ เพื่อให้เด็กมีกำลังใจ เป็นต้น

นอกจากนี้ สิ่งที่มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ภาษาของเด็กดังที่กล่าวมาแล้ว พัฒนาการการเรียนรู้ภาษาของเด็กก่อนวัยเรียนหรือก่อนเข้าโรงเรียนยังขึ้นอยู่กับสิ่งแวดล้อมหลายประการ ดังนี้

๑. สัมพันธภาพระหว่างเด็กกับพ่อแม่
๒. ขนาดของครอบครัว

๓. ลำดับของพี่น้อง
๔. การพูดคุยและสร้างความสัมพันธ์กันในช่วงเวลาของการรับประทานอาหารร่วมกันในครอบครัว
๕. ฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัว
๖. การคบหาสมาคมกับเด็กอื่น

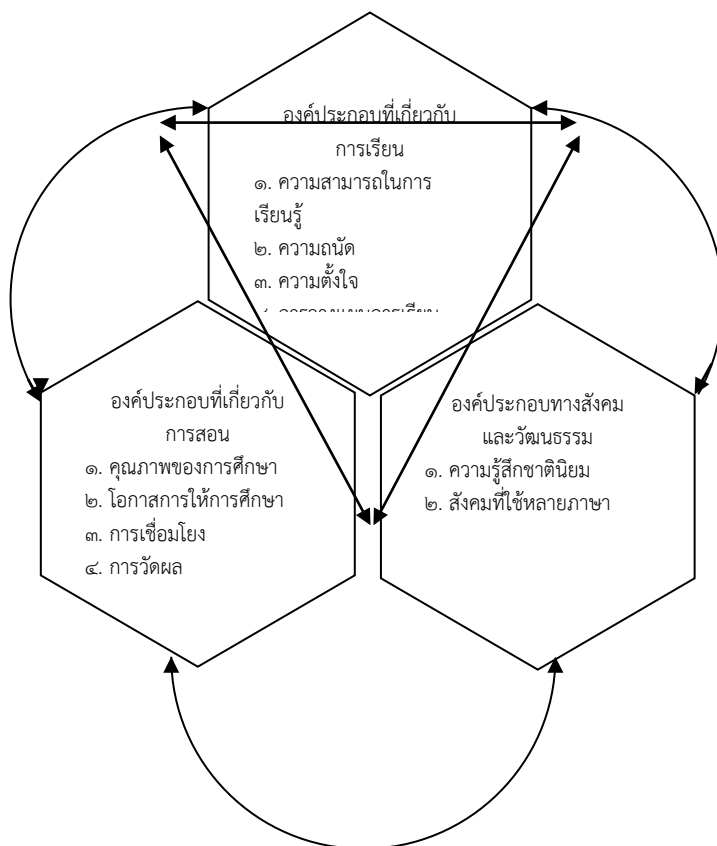
การเรียนรู้ภาษาในวัยเด็กคือพื้นฐานสำคัญของการเรียนภาษาในวัยต่อ ๆ ไป อีกทั้งยังเป็นพื้นฐานสำคัญยิ่งในการพัฒนาสติปัญญาและบุคลิกภาพด้านอื่น ๆ ด้วย (นภลัย สุวรรณธาดา, ๒๕๓๗. หน้า ๑๒-๑๑)

ม.ล.บุญเหลือ เทพยสุวรรณ ได้กล่าวไว้ว่า วิชาภาษาไทยเป็นวิชาที่ทุกคนต้องเรียนรู้ตลอดชีวิต เป็นวิชาที่ผู้เรียนไม่ได้เรียนจากครูในชั้นเรียนแต่เพียงอย่างเดียว แต่ผู้เรียนสามารถเรียนภาษาของตนจากสิ่งแวดล้อมหลายชนิด หลายประเภท เพราะภาษามีการเปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลา นอกจากนี้ ผู้เรียนยังสามารถสร้างสรรค์คำศัพท์ขึ้นมาใช้เองได้อีกด้วย ดังนั้น ครูที่สอนภาษาของชาติจึงต้องเป็นผู้ที่เตรียมการสอนอยู่ตลอดเวลา อีกทั้งยังต้องคอยสังเกตความเป็นไปและการเปลี่ยนแปลงทางภาษา จดจำศัพท์สำนวนทั้งที่เกิดขึ้นใหม่และที่กำลังจะสูญหายไป (ม.ล.บุญเหลือ เทพยสุวรรณ, ๒๕๒๓)

การสอนภาษาเป็นศาสตร์ที่กว้างขวางและละเอียดอ่อนมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การสอนภาษาไทย ดังนั้น ครูจึงควรมีความเข้าใจในสิ่งต่อไปนี้

๑. ความรู้พื้นฐาน อันได้แก่ จุดมุ่งหมายของการเรียนรู้ภาษา ทฤษฎีการเรียนรู้และพัฒนาการเรียนรู้ภาษาของเด็ก เพื่อจะได้เข้าใจพฤติกรรมของผู้เรียนในเบื้องต้น ทั้งนี้ เพราะปรัชญาการศึกษาในปัจจุบันถือว่าผู้เรียนคือศูนย์การเรียนรู้ ภูมิหลังและความรู้เกี่ยวกับตัวผู้เรียนคือสิ่งที่ครูผู้สอนจะต้องศึกษาให้ถี่ถ้วน มิใช่มุ่งแต่เนื้อหาการสอนแต่เพียงอย่างเดียว

๒. องค์ประกอบในการเรียนการสอน ประกอบด้วย องค์ประกอบที่เกี่ยวกับการเรียน องค์ประกอบที่เกี่ยวกับการสอน และองค์ประกอบทางสังคมและวัฒนธรรม ซึ่งสามารถเขียนเป็นแผนภูมิได้ดังนี้

๓. วิธีการสอน ครูสอนภาษาควรคำนึงถึงหลักสำคัญในการสอน ได้แก่ วัตถุประสงค์ในการสอน การเลือกบทเรียน นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา (เช่น การสอนเป็นคณะ การใช้สื่อการสอน การจัดห้องเรียนแบบศูนย์การเรียนรู้ เป็นต้น) การฝึกเข้มหรือการฝึกแบบที่ละน้อย รวมทั้งการฝึกให้นักเรียนได้แสดงออก การให้กำลังใจ ลดการแทรกแซงในการเรียนรู้ และการวัดผล

การสอนภาษาเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับครูทุกคน มิใช่เฉพาะครูสอนภาษาเท่านั้น เพราะครูทุกคนต้องใช้ภาษาเป็นเครื่องมือในการสื่อสารกับผู้เรียน การที่เด็กใช้ภาษาได้ดีถือว่าเป็นผลสัมฤทธิ์ที่สำคัญส่วนหนึ่งในการเรียนทุกวิชา (นภาลักษณ์ สุวรรณธาดา, ๒๕๓๗)

การจัดการเรียนการสอนภาษาไทยของโรงเรียนในสังกัดสำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ

ตามคำสั่งกระทรวงศึกษาธิการ ที่ สพฐ ๒๙๓/๒๕๕๑ ลงวันที่ ๑๑ กรกฎาคม ๒๕๕๑ เรื่อง ให้ใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ ได้ประกาศใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานให้เป็นหลักสูตรแกนกลางของประเทศ ทั้งนี้ โดยได้กำหนดวิสัยทัศน์มุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกคนซึ่งเป็นกำลังของชาติให้เป็นมนุษย์ที่มีความสุขสมดุลงทั้งด้านร่างกาย ความรู้ คุณธรรม มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและเป็นพลเมืองโลก ยึดมั่นในการปกครองตามระบอบ

ประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีความรู้และทักษะพื้นฐาน รวมทั้งเจตคติที่จำเป็น ต่อการศึกษาต่อ การประกอบอาชีพและการศึกษาตลอดชีวิต โดยมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญบนพื้นฐาน ความเชื่อว่า ทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้เต็มตามศักยภาพ

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีหลักการที่สำคัญ ดังนี้

๑. เป็นหลักสูตรการศึกษาเพื่อความเป็นเอกภาพของชาติ มีจุดหมายและมาตรฐานการเรียนรู้เป็นเป้าหมายสำหรับพัฒนาเด็กและเยาวชนให้มีความรู้ ทักษะ เจตคติ และคุณธรรมบนพื้นฐาน ของความเป็นไทยควบคู่กับความเป็นสากล

๒. เป็นหลักสูตรการศึกษาเพื่อปวงชนที่ประชาชนทุกคนมีโอกาสได้รับการศึกษาอย่าง เสมอภาคและมีคุณภาพ

๓. เป็นหลักสูตรการศึกษาที่สนองการกระจายอำนาจ ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัด การศึกษาให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น

๔. เป็นหลักสูตรการศึกษาที่มีโครงสร้างยืดหยุ่นทั้งด้านสาระการเรียนรู้ เวลาและการ จัดการเรียนรู้

๕. เป็นหลักสูตรการศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

๖. เป็นหลักสูตรการศึกษาสำหรับการศึกษาในระบบ นอกระบบ และตามอัธยาศัย ครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมาย สามารถเทียบโอนผลการเรียนรู้และประสบการณ์

โดยที่หลักสูตรแกนกลางขั้นพื้นฐานนั้น มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข มีศักยภาพในการศึกษาต่อ และประกอบอาชีพ ดังนั้น จึงได้กำหนดจุดหมายเพื่อให้เกิดกับผู้เรียนเมื่อ จบการศึกษาขั้นพื้นฐาน ไว้ดังนี้

๑. มีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ เห็นคุณค่าของตนเอง มีวินัยและ ปฏิบัติตนตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ ยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจ พอเพียง

๒. มีความรู้ความสามารถในการสื่อสาร การคิด การแก้ปัญหา การใช้เทคโนโลยี และมี ทักษะชีวิต

๓. มีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี มีสุขนิสัย และรักการออกกำลังกาย

๔. มีความรักชาติ มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและเป็นพลเมืองโลก ยึดมั่นในวิถี ชีวิตและการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

๕. มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย การอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม มีจิตสาธารณะที่มุ่งทำประโยชน์และสร้างสิ่งที่ดีงามในสังคม และอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข

นอกจากนี้ หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานยังมุ่งให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะสำคัญ ๕ ประการ ได้แก่ ความสามารถในการสื่อสาร ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ ความสามารถในการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ได้อย่างถูกต้องเหมาะสม ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต และความสามารถในการใช้เทคโนโลยี

ส่วนคุณลักษณะอันพึงประสงค์นั้น หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ๘ ประการ เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุขในฐานะเป็นพลเมืองไทยและพลเมืองโลก ซึ่งคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ๘ ประการนั้น ได้แก่

๑. รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์
๒. ซื่อสัตย์สุจริต
๓. มีวินัย
๔. ใฝ่เรียนรู้
๕. อยู่อย่างพอเพียง
๖. มุ่งมั่นในการทำงาน
๗. รักความเป็นไทย
๘. มีจิตสาธารณะ

อย่างไรก็ตาม สถานศึกษายังสามารถกำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์เพิ่มเติมให้สอดคล้องตามบริบทและจุดเน้นของตนได้อีกด้วย

อนึ่ง การพัฒนาผู้เรียนให้เกิดความสมคูลนั้น ต้องคำนึงถึงหลักพัฒนาการทางสมองและพหุปัญญาด้วย ดังนั้น หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานจึงได้กำหนดให้ผู้เรียนเรียนรู้ ๘ กลุ่มสาระการเรียนรู้ ได้แก่ ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สุขศึกษาและพลศึกษา ศิลปะ การงานอาชีพและเทคโนโลยี และภาษาต่างประเทศ ทั้งนี้ โดยในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ได้มีการกำหนดมาตรฐานการเรียนรู้เป็นเป้าหมายสำคัญของการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ซึ่งมาตรฐานการเรียนรู้ดังกล่าวได้ระบุสิ่งที่ผู้เรียนพึงรู้ ปฏิบัติได้ มีคุณธรรมจริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์เมื่อจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน นอกจากนี้ มาตรฐานการเรียนรู้ยังเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนาการศึกษาทั้งระบบ เพราะมาตรฐานการเรียนรู้จะสะท้อนให้ทราบว่าต้องการอะไร จะสอนอย่างไร และประเมินอย่างไร รวมทั้งเป็นเครื่องมือในการตรวจสอบเพื่อการประกันคุณภาพการศึกษาโดยใช้ระบบการประเมินคุณภาพภายในและการประเมินคุณภาพภายนอก ซึ่งรวมถึงการทดสอบระดับเขตพื้นที่การศึกษา การทดสอบระดับชาติ ทั้งนี้ ระบบการตรวจสอบเพื่อประกันคุณภาพดังกล่าวเป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยสะท้อนภาพการจัดการศึกษาว่าสามารถพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามที่มาตรฐานการเรียนรู้กำหนดเพียงใด ส่วนตัวชี้วัดเป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงมาตรฐาน

การเรียนรู้ มีความเฉพาะเจาะจงและมีความเป็นรูปธรรม นำไปใช้ในการกำหนดเนื้อหา จัดทำหน่วย การเรียนรู้ จัดการเรียนการสอน และเป็นเกณฑ์สำคัญสำหรับการวัดประเมินผลเพื่อตรวจสอบ คุณภาพผู้เรียนด้วย

นอกจากนี้ ยังมีกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน มุ่งให้ผู้เรียนได้พัฒนาตนเองตามศักยภาพ พัฒนา อย่างรอบด้าน ซึ่งกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนนั้นแบ่งออกเป็น ๓ ลักษณะ ได้แก่ กิจกรรมแนะแนว กิจกรรมนักเรียน และกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้จัดระดับการศึกษาเป็น ๓ ระดับ ได้แก่

๑. ระดับประถมศึกษา (ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑ - ๖) เป็นช่วงแรกของการศึกษาภาค บังคับ มุ่งเน้นทักษะพื้นฐานด้านการอ่านและการเขียน การคิดคำนวณ ทักษะการคิดพื้นฐาน การ ติดต่อสื่อสาร กระบวนการเรียนรู้ทางสังคม และพื้นฐานความเป็นมนุษย์ การพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่าง สมบูรณ์และสมดุลทั้งในด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ สังคม และวัฒนธรรม โดยเน้นจัดการเรียนรู้ แบบบูรณาการ

๒. ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ - ๓) เป็นช่วงสุดท้ายของ การศึกษาภาคบังคับ มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้สำรวจความถนัดและความสนใจของตนเอง ส่งเสริมการ พัฒนาบุคลิกภาพส่วนตัว มีทักษะในการคิดวิจารณ์ญาณ คิดสร้างสรรค์ และคิดแก้ไขปัญหา มีทักษะ ในการดำเนินชีวิต มีทักษะในการใช้เทคโนโลยีเพื่อเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ มีความรับผิดชอบต่อ สังคม มีความสมดุลทั้งด้านความรู้ ความคิด ความดีงาม และมีความภูมิใจในความเป็นไทย ตลอดจน ใช้เป็นพื้นฐานในการประกอบอาชีพหรือการศึกษาต่อ

๓. ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔ - ๖) การศึกษาระดับนี้เน้นการ เพิ่มพูนความรู้และทักษะเฉพาะด้าน สนองตอบความสามารถ ความถนัด และความสนใจของผู้เรียน แต่ละคนทั้งด้านวิชาการและวิชาชีพ มีทักษะในการใช้วิทยาการและเทคโนโลยี ทักษะกระบวนการคิด ขึ้นสูง สามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ในการศึกษาต่อและการประกอบอาชีพ มุ่ง พัฒนาตนและประเทศตามบทบาทของตน สามารถเป็นผู้นำ และผู้ให้บริการชุมชนในด้านต่าง ๆ

นอกจากนี้ หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานยังได้กำหนดกรอบโครงสร้างเวลา เรียนขั้นต่ำสำหรับกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ซึ่งสถานศึกษาสามารถเพิ่มเติม ได้ตามความพร้อมและจุดเน้น โดยสามารถปรับให้เหมาะสมตามบริบทของสถานศึกษาและสภาพของ ผู้เรียน ซึ่งในส่วนของกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานได้ กำหนดเวลาเรียนในระดับประถมศึกษาปีที่ ๑-๓ ไร่ปีละไม่น้อยกว่า ๒๐๐ ชั่วโมง ระดับประถมศึกษา ปีที่ ๔-๖ ปีละไม่น้อยกว่า ๑๖๐ ชั่วโมง ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ปีละไม่น้อยกว่า ๑๒๐ ชั่วโมง และ ไม่น้อยกว่า ๓ หน่วยกิต ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ตั้งแต่มัธยมศึกษาปีที่ ๔-๖ มีเวลาเรียนรวมกัน ไม่น้อยกว่า ๒๔๐ ชั่วโมง และไม่น้อยกว่า ๖ หน่วยกิต อย่างไรก็ตาม การเรียนในระดับประถมศึกษา นั้น สถานศึกษาสามารถปรับเวลาเรียนพื้นฐานของแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ได้ตามความเหมาะสม

แต่จะต้องมีเวลาเรียนรวมตามที่กำหนดไว้ในโครงสร้างเวลาเรียนพื้นฐาน และผู้เรียนต้องมีคุณภาพตามมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดที่กำหนด ส่วนในระดับมัธยมศึกษาชั้นต้น สถานศึกษาจะต้องจัดโครงสร้างเวลาเรียนพื้นฐานให้เป็นไปตามที่กำหนดและสอดคล้องกับเกณฑ์การจบหลักสูตร

ภาษาไทยเป็นเอกลักษณ์ของชาติ เป็นสมบัติทางวัฒนธรรมอันก่อให้เกิดความเป็นเอกภาพและเสริมสร้างบุคลิกภาพของคนในชาติให้มีความเป็นไทย เป็นเครื่องมือในการติดต่อสื่อสารเพื่อสร้างความเข้าใจและความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ทำให้สามารถประกอบกิจกรรม การงาน และดำรงชีวิตร่วมกันในสังคมประชาธิปไตยได้อย่างสันติสุข และเป็นเครื่องมือในการแสวงหาความรู้ ประสบการณ์จากแหล่งข้อมูลสารสนเทศต่าง ๆ เพื่อพัฒนาความรู้ พัฒนากระบวนการคิดวิเคราะห์ วิจัย และสร้างสรรค์ให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี ตลอดจนนำไปใช้ในการพัฒนาอาชีพให้มีความมั่นคงทางเศรษฐกิจ นอกจากนี้ ยังเป็นสื่อแสดงภูมิปัญญาของบรรพบุรุษด้านวัฒนธรรม ประเพณี และสุนทรียภาพ เป็นสมบัติล้ำค่าควรแก่การเรียนรู้ อนุรักษ์ และสืบสานให้คงอยู่คู่ชาติไทยตลอดไป

ภาษาไทยเป็นทักษะที่ต้องฝึกฝนจนเกิดความชำนาญในการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสาร การเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ และเพื่อนำไปใช้ในชีวิตจริง หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ได้กำหนดสาระการเรียนรู้เป็น ๕ สาระ ดังนี้

๑. สาระที่ ๑ การอ่าน เป็นการใช้กระบวนการอ่านสร้างความรู้และความคิด เพื่อนำไปใช้ตัดสินใจ แก้ปัญหาในการดำเนินชีวิต และมีนิสัยรักการอ่าน

๒. สาระที่ ๒ การเขียน เป็นการใช้กระบวนการเขียนเขียนสื่อสาร เขียนเรียงความ ย่อความ และเขียนเรื่องราวในรูปแบบต่าง ๆ เขียนรายงานข้อมูลสารสนเทศและรายงานการศึกษาค้นคว้าอย่างมีประสิทธิภาพ

๓. สาระที่ ๓ การฟัง การดู และการพูด ให้สามารถเลือกฟังและดูอย่างมีวิจารณญาณ และพูดแสดงความรู้ ความคิด ความรู้สึกในโอกาสต่าง ๆ อย่างมีวิจารณญาณและสร้างสรรค์

๔. สาระที่ ๔ หลักการใช้ภาษา ให้เข้าใจธรรมชาติของภาษาและหลักภาษาไทย การเปลี่ยนแปลงของภาษาและพลังของภาษา ภูมิปัญญาทางภาษา และรักษาภาษาไทยไว้เป็นสมบัติของชาติ

๕. สาระที่ ๕ วรรณคดีและวรรณกรรม ให้เข้าใจและแสดงความคิดเห็น วิจัยวรรณคดีและวรรณกรรมไทยอย่างเห็นคุณค่าและนำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง

(คำสั่งกระทรวงศึกษาธิการ ที่ สพฐ ๒๙๓/๒๕๕๑ ลงวันที่ ๑๑ กรกฎาคม ๒๕๕๑ เรื่อง ให้ใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑)

หลักการทรงงานในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร

จากหนังสือ การทรงงานพัฒนาประเทศของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ดร.สุเมธ ตันติเวชกุล ได้เล่าถึงประสบการณ์สนองพระราชดำริ เรียนรู้หลักการทรงงานในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๙ แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ สรุปได้ดังนี้

ก่อนที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๙ จะพระราชทานโครงการใดโครงการหนึ่ง จะทรงศึกษาข้อมูลอย่างเป็นระบบ ให้ได้รายละเอียดที่ถูกต้อง เพื่อที่จะพระราชทานความช่วยเหลือได้อย่างถูกต้อง ตรงตามความต้องการของประชาชน และทรงเตือนว่าการวางแผนโครงการหรือกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อการพัฒนาประเทศนั้น ต้องให้ความเคารพและสอดคล้องกับ “ภูมิสังคม” ซึ่ง “ภูมิ” หมายถึง ให้ความเคารพภูมิศาสตร์และทรัพยากรธรรมชาติที่อยู่รอบ ๆ ตัวเรา เนื่องจากแต่ละแห่ง แต่ละภูมิภาค แต่ละมูมเมืองนั้นมีลักษณะแตกต่างกันโดยสิ้นเชิง ส่วน “สังคม” นั้นหมายถึง คน โดยทรงเห็นถึงความหลากหลายทางด้านวัฒนธรรม หลักปฏิบัติ ค่านิยมของคนที่อยู่ในท้องถิ่นต่าง ๆ กัน

นอกจากนี้ พระองค์ทรงใช้ธรรมชาติในการพัฒนาและแก้ไขปัญหา ตัวอย่างเช่น การแก้ไขน้ำเสีย ก็จะทรงมองว่าในธรรมชาติจะมีขบวนการอะไรที่สามารถแก้ไขปัญหานี้ได้ เช่น การใช้บ่อกักตะกอนหรือการพิจารณาหาพืชบางชนิดที่สามารถกรองน้ำเน่าเสียได้ เป็นต้น ยิ่งไปกว่านั้น ต้องใช้ “ความรอบรู้ รอบคอบ” ในการแก้ไขปัญหา เช่น จะแก้ไขปัญหาเรื่องดิน ต้องรู้เรื่องดิน จะแก้ไขปัญหาเรื่องน้ำ ต้องรู้เรื่องน้ำ เป็นต้น โดยคำนึงถึง “ความประหยัด เรียบง่าย ได้ประโยชน์สูงสุด” รวมถึงทรงโปรดที่จะทำสิ่งยากให้กลายเป็นง่าย หรือทำสิ่งที่สลับซับซ้อนให้เข้าใจง่าย

ในการบริหารจัดการ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๙ ทรงยึดหลัก “รู้ รัก สามัคคี” พระองค์ทรงยึดหลักว่า ต้องมีพลังผลักดันให้เราปฏิบัติอยู่ตลอดเวลา และพลังผลักดันที่สำคัญที่สุด ก็คือ ความรัก ความเมตตา ที่มีต่อครอบครัว เพื่อนร่วมชุมชน ประชาชน และประเทศชาติโดยส่วนรวม อย่าทำอะไรคนเดียวหรือเก่งคนเดียว ต้องตั้งอยู่บนหลักของความสามัคคี และการมีส่วนร่วม ในการร่วมกันทำ ร่วมกันแก้ไข โดยใช้การ “ประชาพิจารณ์” ในการเปิดโอกาสให้ทุกคนได้แสดงความคิดเห็น

ในเรื่องการพัฒนาคน พระองค์ทรงตรัสว่า “ต้องระเบิดจากข้างใน” นั่นคือต้องสร้างความเข้มแข็งให้คนในชุมชนที่เราเข้าไปพัฒนาให้มีสภาพพร้อมที่จะรับการพัฒนาเสียก่อน มิใช่การนำความเจริญหรือบุคคลจากสังคมภายนอกเข้าไปหาชุมชนหมู่บ้านที่ยังไม่มีโอกาสเตรียมตัว และทรงใช้หลัก “เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา” ซึ่งหมายถึงว่า ก่อนจะทำอะไรต้องมีความเข้าใจเสียก่อน เข้าใจภูมิประเทศ เข้าใจผู้คนในหลากหลายปัญหา ทั้งทางด้านกายภาพ ด้านจารีตประเพณีและวัฒนธรรม เป็นต้น และระหว่างการเดินทางนั้น จะต้องทำให้ผู้ที่เราจะไปทำงานกับเขาหรือทำงานให้เขานั้น “เข้าใจ” เราด้วย เพราะถ้าเราเข้าใจเขาแต่ฝ่ายเดียว โดยที่เขาไม่เข้าใจเรา ประโยชน์คงจะไม่เกิดขึ้น

ตามที่เรามุ่งหวัง “เข้าถึง” ก็เช่นกัน เมื่อรู้ปัญหาแล้ว เข้าใจแล้ว ก็ต้องเข้าถึง เพื่อให้เข้าไปสู่การปฏิบัติให้ได้ และเมื่อเข้าถึงแล้ว จะต้องทำอะไรก็ตามให้เขาอยากเข้าถึงเราด้วย ดังนั้น จะเห็นว่าเป็นการสื่อสารสองทาง ทั้งไปและกลับ ถ้าสามารถทำสองประการแรกได้สำเร็จ เรื่อง “การพัฒนา” ก็จะเป็นไปได้ด้วยดี เพราะเมื่อต่างฝ่ายต่างเข้าใจกัน ต่างฝ่ายอยากจะทำเข้าถึงกันแล้ว การพัฒนาจะเป็นการตกลงร่วมกันทั้งสองฝ่าย ทั้งผู้ให้และผู้รับ

หลักการดำเนินการที่สำคัญมากที่พระองค์ทรงกำชับอยู่ตลอดเวลา ก็คือ ความซื่อสัตย์รวมทั้งทรงสอนให้ยึด “ความสุภาพ อ่อนน้อม ถ่อมตน” เป็นหลักในการทำงาน สำหรับการแก้ไขปัญหา พระองค์จะเริ่มจากจุดเล็ก ๆ และทุก ๆ สิ่งต้องทำอย่างค่อยเป็นค่อยไป และทำตามลำดับขั้น เริ่มจากสิ่งที่จำเป็นที่สุดของประชาชนก่อน คือ สุขภาพร่างกาย การมีอยู่มีกิน จากนั้นจึงเป็นเรื่องสาธารณสุขไปทีละขั้นพื้นฐานและสิ่งจำเป็นในการประกอบอาชีพ ตลอดจนถึงต้องมี “ความพอเพียง” ต้องยึดความพอเพียง ความพอดี อย่างเต็มศักยภาพ ชีวิตก็จะนำไปสู่ความมั่นคง สมดุล และยั่งยืน หากเกิดความรู้สึกท้อถอยในการทำงาน พระองค์จะทรงสอนให้ “อดทน มีความเพียร และมีขันติ” และจะต้อง “ทำแต่ในสิ่งที่ถูกต้องเสมอ” และคำว่าผิดหรือถูกนั้น ไม่ใช่ผิดหรือถูกในแง่กฎหมายและทำนองคลองธรรมเท่านั้น แต่จะไม่ผิดประเพณีท้องถิ่นหรือประเพณีประจำชาติต่าง ๆ ด้วย

“เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา” เป็นพระราชดำรัสที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๙ ได้พระราชทานกับหน่วยงานรัฐบาลและผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายเพื่อใช้เป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้

“เข้าใจ” หมายถึง การสร้างให้เกิดความมั่นใจในข้อมูลพื้นฐาน ด้วยการศึกษาค้นคว้าทุกมิติของชุมชน ค้นหารากฐานของปัญหา บุคลากรภาครัฐต้องศึกษาใช้วิธีประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนในพื้นที่ เพื่อให้ทราบถึงแนวทางการแก้ไขปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ เข้าใจในปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น เข้าใจถึงนโยบายของรัฐบาล ตลอดจนนโยบายของหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายใน จังหวัด กรมประชาสัมพันธ์ เป็นต้น เพื่อที่จะได้สื่อสารกับประชาชนในพื้นที่ให้ถูกต้อง

“เข้าถึง” เป็นเรื่องการสื่อสารและการสร้างความมีส่วนร่วม โดยมุ่งสื่อสารสร้างความเข้าใจและความมั่นใจให้กับชุมชน ร่วมกันวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการของชุมชน และให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนามากที่สุด เมื่อทำความเข้าใจกับข้อมูลข่าวสารและแนวทางต่าง ๆ ของภาครัฐแล้ว ก็ต้องพยายามเข้าถึงพื้นที่ เพื่อไปรับฟังปัญหา รับทราบข้อมูลความจริง ความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง เพื่อนำมาวางแผนดำเนินการประชาสัมพันธ์ถึงแนวนโยบายและวิธีการแก้ไขปัญหาของภาครัฐ เพื่อให้ประชาชนในพื้นที่เข้าใจและให้ความไว้วางใจ มีความรู้สึกรัก ผูกพัน โดยคำนึงถึงกาลเทศะ ความเหมาะสมในด้านต่าง ๆ และจะต้องดำเนินการให้เกิดความร่วมมือจากผู้นำชุมชนในด้านต่าง ๆ ด้วย เช่น ผู้นำศาสนา องค์กรบริหารส่วนตำบล กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เพื่อประโยชน์ในการประสานการทำงานร่วมกันในทุกโอกาส โดยสร้างเครือข่ายขึ้นเพื่อเป็นเครื่องมือในการเผยแพร่ข่าวสารได้อย่างกว้างขวาง เข้าถึงความเข้าใจในทุกพื้นที่

“พัฒนา” เป็นเรื่องของการเรียนรู้เพื่อพัฒนาศักยภาพชุมชน การพัฒนาเป็นเรื่องที่สำคัญ เพราะแนวทางการพัฒนาจำเป็นต้องเป็นส่วนหนึ่งในความต้องการพื้นฐานของประชาชนในพื้นที่ จำเป็นที่จะต้องมีการทำประชาพิจารณ์ การมีส่วนร่วม การรับฟังความคิดเห็นอย่างหลากหลาย พร้อมทั้งต้องชี้แจงในทุกด้าน ทั้งที่เป็นไปได้และไม่อาจเป็นไปได้ จนได้ผลสรุปร่วมกันในที่สุด ผู้ที่จะทำหน้าที่ประชาสัมพันธ์ต้องมีความสามารถรอบด้าน มีภูมิปัญญา ความรู้ ทันเหตุการณ์ ความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ สามารถเข้ากับประชาชน กลุ่มคนได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ ต้องมีวิธีการสื่อสารที่มีคุณภาพ มีความทันสมัยใช้ได้กับทุกพื้นที่ทุกสถานการณ์

ร่างยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ ๒๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๐ – ๒๕๗๙) ฉบับเมษายน

๒๕๖๑

สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้เผยแพร่เอกสารร่างยุทธศาสตร์ชาติ ฉบับเมษายน ๒๕๖๑ ซึ่งร่างยุทธศาสตร์ฉบับนี้ได้กำหนดวิสัยทัศน์ประเทศไทยไว้ว่า “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” หรือเป็นคติพจน์ประจำชาติว่า “มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน” ซึ่ง “ความมั่นคง” หมายถึง การมีความมั่นคงปลอดภัยจากภัยและการเปลี่ยนแปลงทั้งภายในประเทศและภายนอกประเทศในทุกระดับ ส่วน “ความมั่งคั่ง” หมายถึง ประเทศไทยมีการขยายตัวของเศรษฐกิจอย่างต่อเนื่องและมีความยั่งยืนจนเข้าสู่กลุ่มประเทศรายได้สูง ความเหลื่อมล้ำของการพัฒนาลดลง และ “ความยั่งยืน” หมายถึง การพัฒนาที่สามารถสร้างความเจริญ รวยได้ และคุณภาพชีวิตของประชาชนให้เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเป็นการเจริญเติบโตของเศรษฐกิจที่อยู่บนหลักการใช้ การรักษาและการฟื้นฟูฐานทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน

ร่างยุทธศาสตร์ชาติที่จะใช้เป็นกรอบแนวทางการพัฒนาประเทศ ระยะ ๒๐ ปีฉบับนี้ ประกอบด้วย ๖ ยุทธศาสตร์ ได้แก่ ยุทธศาสตร์ชาติด้านความมั่นคง ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน ยุทธศาสตร์ชาติด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม และยุทธศาสตร์ชาติด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ

๑. ยุทธศาสตร์ชาติด้านความมั่นคง โดยมีเป้าหมายสำคัญ ๕ ประการ ดังนี้

เป้าหมายที่ ๑ ประชาชนอยู่ดี กินดี และมีความสุข

เป้าหมายที่ ๒ บ้านเมืองมีความมั่นคงในทุกมิติและทุกระดับ

เป้าหมายที่ ๓ กองทัพ หน่วยงานด้านความมั่นคง ภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน มีความพร้อมในการแก้ไขปัญหา

เป้าหมายที่ ๔ ประเทศไทยมีบทบาทเป็นที่ชื่นชมและได้รับการยอมรับโดยประชาคมระหว่างประเทศ

เป้าหมายที่ ๕ การบริหารจัดการความมั่นคงมีผลสำเร็จที่เป็นรูปธรรมอย่างมีประสิทธิภาพ

โดยได้กำหนดประเด็นยุทธศาสตร์ขึ้นเพื่อรองรับยุทธศาสตร์ด้านความมั่นคง รวม ๕ ประเด็น ได้แก่

ประเด็นที่ ๑ การรักษาความสงบภายในประเทศ โดยมีการดำเนินการที่สำคัญ ได้แก่

๑. การพัฒนาและเสริมสร้างคนในทุกภาคส่วนให้มีความเข้มแข็ง มีความพร้อมตระหนักในเรื่องความมั่นคง และมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา
๒. การพัฒนาและเสริมสร้างความจงรักภักดีต่อสถาบันหลักของชาติ
๓. การพัฒนาและเสริมสร้างการเมืองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขที่มีเสถียรภาพ และมีธรรมาภิบาล เห็นแก่ประโยชน์ของประเทศชาติมากกว่าประโยชน์ส่วนตน
๔. การพัฒนาและเสริมสร้างกลไกที่สามารถป้องกันและขจัดสาเหตุของประเด็นปัญหา ความมั่นคงที่สำคัญ

ประเด็นที่ ๒ การป้องกันและแก้ไขปัญหาที่มีผลกระทบต่อความมั่นคง โดยมีการดำเนินการที่สำคัญ ได้แก่

๑. การแก้ไขปัญหาความมั่นคงในปัจจุบัน
๒. การติดตาม เฝ้าระวัง ป้องกัน และแก้ไขปัญหาที่อาจอุบัติขึ้นใหม่
๓. การสร้างความปลอดภัยและความสันติสุขอย่างถาวรในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้
๔. การรักษาความมั่นคงและผลประโยชน์ทางทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทั้งทางบกและทางทะเล

ประเด็นที่ ๓ การพัฒนาศักยภาพของประเทศให้พร้อมเผชิญภัยคุกคามที่กระทบต่อความมั่นคงของชาติ โดยมีการดำเนินการที่สำคัญ ได้แก่

๑. การพัฒนาระบบงานข่าวกรองแห่งชาติแบบบูรณาการอย่างมีประสิทธิภาพ

๒. การพัฒนาและฝึกพลีกำลังอำนาจแห่งชาติ กองทัพและหน่วยงานความมั่นคง รวมทั้งภาครัฐและภาคประชาชน ให้พร้อมป้องกันและรักษาอธิปไตยของประเทศ และเผชิญภัยคุกคามได้ทุกมิติทุกรูปแบบและทุกระดับ

๓. การพัฒนาระบบเตรียมพร้อมแห่งชาติและการบริหารจัดการภัยคุกคาม ให้มีประสิทธิภาพ

ประเด็นที่ ๔ การบูรณาการความร่วมมือด้านความมั่นคงกับอาเซียนและนานาชาติ รวมถึงองค์กรภาครัฐและที่มิใช่ภาครัฐ โดยมีประเด็นการดำเนินการที่สำคัญ ดังนี้

๑. การเสริมสร้างและรักษาคุณภาพสภาวะแวดล้อมระหว่างประเทศ
๒. การเสริมสร้างและธำรงไว้ซึ่งสันติภาพและความมั่นคงของภูมิภาค
๓. การร่วมมือทางการพัฒนากับประเทศเพื่อนบ้าน ภูมิภาค โลก รวมถึงองค์กรภาครัฐและที่มิใช่ภาครัฐ

ประเด็นที่ ๕ การพัฒนากลไกการบริหารจัดการความมั่นคงแบบบูรณาการ โดยมี การดำเนินการที่สำคัญ ได้แก่

๑. การพัฒนากลไกให้พร้อมสำหรับการติดตาม เผื่อระวัง แจ้งเตือน ป้องกัน และ แก้ไขปัญหาความมั่นคงแบบบูรณาการ อย่างเป็นรูปธรรม
๒. การบริหารจัดการความมั่นคงให้เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาประเทศในมิติอื่น ๆ
๓. การพัฒนากลไกและองค์กรขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติด้านความมั่นคง

๒. ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน โดยมีเป้าหมายสำคัญ ๒ ประการ ได้แก่

เป้าหมายที่ ๑ ประเทศไทยเป็นประเทศที่พัฒนาแล้วที่เศรษฐกิจเติบโตอย่างมีเสถียรภาพและยั่งยืน

เป้าหมายที่ ๒ ประเทศไทยมีขีดความสามารถในการแข่งขันสูงขึ้น

ทั้งนี้ ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน มุ่งสู่เศรษฐกิจที่เน้น การสร้างมูลค่าและขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรม ความหลากหลายทางชีวภาพ อัตลักษณ์ ทunesทางวัฒนธรรม และความคิดสร้างสรรค์ ควบคู่ไปกับการพัฒนาองค์ความรู้ วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และ ดิจิทัลในการเพิ่มผลผลิตการผลิตและยกระดับภาคการผลิตและบริการ โดยคำนึงถึงหลักปรัชญาของ

เศรษฐกิจพอเพียงและการพัฒนาที่ยั่งยืน เพื่อเป็นการหยั่งรากผลแห่งการพัฒนาที่ “มั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน”

๓. ยุทธศาสตร์ชาติด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ โดยมีเป้าหมายเพื่อให้ “คนไทยในอนาคต มีความพร้อมทั้งกาย ใจ สติปัญญา มีพัฒนาการที่ครอบคลุมและมีสุขภาวะที่ดีในทุกช่วงวัย มีจิตสาธารณะ รับผิดชอบต่อสังคมและผู้อื่น มัธยัสถ์ อดออม โอบอ้อมอารี มีวินัย รักษาศีลธรรม และเป็นพลเมืองดีของชาติ มีหลักคิดที่ถูกต้อง มีทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ ๒๑ มีทักษะสื่อสารภาษาอังกฤษและภาษาที่ ๓ และอนุรักษ์ภาษาท้องถิ่น มีนิสัยรักการเรียนรู้และการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต สู่การเป็นคนไทย ที่มีทักษะสูง เป็นนวัตกรรม นวัตกรรม ผู้ประกอบการ เกษตรกรยุคใหม่และอื่น ๆ โดยมีสัมมาชีพตามความถนัดของตนเอง” โดยเน้นให้เป็นคนดี เก่ง และมีคุณภาพ ควบคู่กับการน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิต รวมทั้งการสร้างระบบนิเวศที่เอื้อต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ โดยมีเป้าหมายการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ๔ ด้าน ได้แก่ ใจ สติปัญญา กาย และสภาพแวดล้อม

ประเด็นยุทธศาสตร์ชาติด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ ประกอบด้วย

ประเด็นที่ ๑ การปรับเปลี่ยนค่านิยมและวัฒนธรรม (Transformation of Culture) เช่น การปลูกฝังค่านิยมและวัฒนธรรมผ่านการเลี้ยงดูในครอบครัว การบูรณาการเรื่องความซื่อสัตย์ วินัย คุณธรรม จริยธรรม ในการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา การส่งเสริมให้คนไทยมีจิตสาธารณะและมีความรับผิดชอบต่อส่วนรวม เป็นต้น

ประเด็นที่ ๒ การพัฒนาศักยภาพคนตลอดช่วงชีวิต มุ่งเน้นการพัฒนาคนเชิงคุณภาพในทุกช่วงวัย

ประเด็นที่ ๓ การปฏิรูปการเรียนรู้แบบพลิกโฉม โดยการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อ การเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ ๒๑ ที่มุ่งเน้นผู้เรียนให้มีทักษะการเรียนรู้และมีใจใฝ่เรียนรู้ตลอดเวลา มีการออกแบบระบบการเรียนรู้ใหม่ การเปลี่ยนบทบาทครู การเพิ่มประสิทธิภาพระบบบริหารจัดการศึกษา และการพัฒนาระบบการเรียนรู้ตลอดชีวิต การสร้างความตื่นตัวให้คนไทยตระหนักถึงบทบาท ความรับผิดชอบต่อ และการวางตำแหน่งของประเทศไทยในภูมิภาคเอเชียอาคเนย์ และประชาคมโลก การวางพื้นฐานระบบรองรับการเรียนรู้โดยใช้ดิจิทัลแพลตฟอร์ม และการสร้างระบบการศึกษาเพื่อเป็นเลิศทางวิชาการระดับนานาชาติ

ประเด็นที่ ๔ การตระหนักถึงพหุปัญญา (multiple intelligence) ของมนุษย์ที่หลากหลาย อาทิ ภาษา (verbal-linguistic) ตรรกะและคณิตศาสตร์ (logic and mathematical) ด้านทัศนศาสตร์และมิติ (visual and spatial) ดนตรี (musical-rhythmic and harmonic) กีฬาและการเคลื่อนไหวของร่างกาย (bodily kinesthetic) การจัดการตนเอง (intrapersonal) มนุษย์สัมพันธ์ (interpersonal) รวมถึงผู้มีความสามารถอันโดดเด่นด้านใดด้านหนึ่งหรือหลายด้าน โดยการพัฒนา

และรักษากลุ่มผู้มีความสามารถพิเศษ (Talents) ของพหุปัญญาแต่ละประเภท การสร้างสภาพแวดล้อมและระบบสนับสนุนประชากรไทยมีอาชีพบนฐานพหุปัญญา การสร้างเสริมศักยภาพผู้มีความสามารถพิเศษให้สามารถต่อยอด การประกอบอาชีพได้อย่างมั่นคง

ประเด็นที่ ๕ การเสริมสร้างให้คนไทยมีสุขภาวะที่ดี ครอบคลุมทั้งด้าน กาย ใจ สติปัญญา และสังคม เช่น การสร้างความรอบรู้ด้านสุขภาวะ การป้องกันและควบคุมปัจจัยเสี่ยงที่คุกคามสุขภาวะ การพัฒนาระบบบริการสุขภาพที่ทันสมัยสนับสนุนการสร้างสุขภาวะที่ดี เป็นต้น

ประเด็นที่ ๖ การสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ (eco-systems) มุ่งเน้นการสร้างความอยู่ดีมีสุขของครอบครัวไทย การส่งเสริมบทบาทในการมีส่วนร่วมของภาครัฐ ภาคเอกชน ครอบครัวและชุมชนในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การปลูกฝังและพัฒนาทักษะนอกห้องเรียน และการพัฒนาระบบฐานข้อมูลเพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

ประเด็นที่ ๗ การเสริมสร้างศักยภาพการกีฬาในการสร้างคุณค่าทางสังคมและพัฒนาประเทศ โดยมุ่งส่งเสริมการออกกำลังกาย และกีฬาขั้นพื้นฐานให้กลายเป็นวิถีชีวิต ส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมออกกำลังกาย กีฬาและนันทนาการ ส่งเสริมการกีฬาเพื่อความเป็นเลิศและต่อยอดสู่ระดับอาชีพ และพัฒนาบุคลากรด้านการกีฬาและนันทนาการเพื่อรองรับการเติบโตของอุตสาหกรรมกีฬา

๔. ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม โดยมีเป้าหมายที่สำคัญ ๓ ประการ ได้แก่

เป้าหมายที่ ๑ สร้างความเป็นธรรม และลดความเหลื่อมล้ำในทุกมิติ

เป้าหมายที่ ๒ กระจายศูนย์กลางความเจริญทางเศรษฐกิจและสังคม เพิ่มโอกาสให้ทุกภาคส่วนเข้ามาเป็นกำลังของการพัฒนาประเทศในทุกระดับเพื่อความสมานฉันท์

เป้าหมายที่ ๓ เพิ่มขีดความสามารถของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนา การพึ่งตนเองและ การจัดการตนเองเพื่อสร้างสังคมคุณภาพ

สำหรับประเด็นยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคมนั้น กำหนดไว้ ๔ ประเด็น ดังนี้

ประเด็นที่ ๑ การลดความเหลื่อมล้ำ สร้างความเป็นธรรมในทุกมิติ (Closing the Gap) ได้แก่ การปรับโครงสร้างเศรษฐกิจฐานรากเพื่อพัฒนาการเกษตรให้เหมาะสมกับศักยภาพของเกษตรกรฐานทรัพยากรและบริบทของพื้นที่และชุมชนท้องถิ่น การปฏิรูประบบภาษีและการคุ้มครองผู้บริโภค การกระจายการถือครองที่ดินและการเข้าถึงทรัพยากร การเพิ่มผลิตภาพและคุ้มครองแรงงานไทยให้เป็นแรงงานฝีมือที่มีคุณภาพและความริเริ่มสร้างสรรค์ มีความปลอดภัย

ในการทำงาน การสร้างหลักประกันทางสังคมที่ครอบคลุมและเหมาะสมกับคนทุกช่วงวัย ทุกเพศ ภาวะและทุกกลุ่ม การลงทุนทางสังคมแบบมุ่งเป้าเพื่อช่วยเหลือกลุ่มคนยากจนและกลุ่มผู้ด้อยโอกาส โดยตรง การสร้างความเป็นธรรมในการเข้าถึงบริการสาธารณสุข และการศึกษา โดยเฉพาะสำหรับผู้ มีรายได้น้อยและกลุ่มผู้ด้อยโอกาส การสร้างความเป็นธรรมในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม

ประเด็นที่ ๒ การกระจายศูนย์กลางความเจริญทางเศรษฐกิจ สังคมและเทคโนโลยี (Multiple Growth Poles) ด้วยการกำหนดจังหวัดหลักที่จะเป็นศูนย์กลางความเจริญทางเศรษฐกิจ สังคมและเทคโนโลยี กำหนดแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของแต่ละกลุ่มจังหวัดในมิติต่าง ๆ โดยการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดทิศทางการพัฒนาพื้นที่ของตนเอง และบูรณาการแผนให้มีความเชื่อมโยงสอดคล้องกันในทุกระดับเป็นแผนเดียวกัน จัดระบบเมืองที่เอื้อต่อการสร้างชีวิตและสังคมที่มีคุณภาพและปลอดภัย ให้สามารถตอบสนองต่อสังคมสูงวัยและแนวโน้มของการขยายตัวของเมืองในอนาคต ปรับโครงสร้างและแก้ไขกฎหมายระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน สนับสนุนการพัฒนาพื้นที่บนฐานข้อมูลความรู้ เทคโนโลยีและนวัตกรรม การพัฒนากำลังแรงงานในพื้นที่ โดยการวางแผนกำลังคนที่สอดคล้องกับแผน การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของกลุ่มจังหวัด และการพัฒนาทักษะอาชีพที่สอดคล้องกับบริบทของเมืองทั้งในปัจจุบันและอนาคต

ประเด็นที่ ๓ การเสริมสร้างพลังทางสังคมเพื่อเตรียมการรองรับสังคมสูงวัย (Synergy Mobilization for Aging Society) ด้วยการสร้างสังคมเข้มแข็งที่แบ่งปัน ไม่ทอดทิ้งกัน และมีคุณธรรม โดยสนับสนุนการรวมตัวและดึงพลังของภาคส่วนต่าง ๆ เตรียมการรองรับสังคมสูงวัย โดยส่งเสริมการเตรียมความพร้อมในทุกมิติ สนับสนุนการจัดตั้งกองทุนที่มีการระดมทุนร่วมระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน ภาควิชาการ ภาคประชาสังคมและภาคประชาชน เพื่อเป็นเครื่องมือสนับสนุนการทำงานของภาคส่วนต่าง ๆ ที่มีจิตอาสาทำงานร่วมกับภาครัฐในการสร้างสรรค์ความมั่นคง มั่งคั่งและยั่งยืน ส่งเสริมความเสมอภาคทางเพศและบทบาทของสตรีในการสร้างสรรค์สังคม สนับสนุนการพัฒนาบนฐานทุนทางสังคมและวัฒนธรรมของกลุ่มชน ภายใต้บริบทของสังคมที่มีความหลากหลายมากขึ้นทั้งทางชาติพันธุ์ ศาสนา และวิถีชีวิตทางวัฒนธรรมโดยไม่เลือกปฏิบัติในทุก รูปแบบ และสนับสนุนการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศและสื่อสร้างสรรค์ เพื่อรองรับสังคมยุคดิจิทัล

ประเด็นที่ ๔ การเพิ่มขีดความสามารถของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนา การพึ่งตนเองและการจัดการตนเอง (Community and Local Authority Empowerment) ด้วยการส่งเสริมการปรับพฤติกรรมในระดับครัวเรือน ให้มีขีดความสามารถในการจัดการวางแผนชีวิต สุขภาพ ครอบครัว การเงินและอาชีพ เสริมสร้างศักยภาพของชุมชนในการพึ่งตนเองและการพึ่งพากันเอง ปรับดุลอำนาจระหว่างประชาชนกับนักการเมืองและเจ้าหน้าที่รัฐเพื่อสร้างประชาธิปไตยชุมชน เสริมสร้างขีดความสามารถ ประสิทธิภาพและธรรมาภิบาลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการบริหารงานและจัดบริการที่สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนในพื้นที่ และสร้างภูมิคุ้มกันทางปัญญาให้กับชุมชน

๕. ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม โดยมีเป้าหมายที่สำคัญ ๔ ประการ ได้แก่

เป้าหมายที่ ๑ อนุรักษ์และรักษาทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม ให้คนรุ่นต่อไปได้ใช้อย่างยั่งยืน มีสมดุล

เป้าหมายที่ ๒ ฟื้นฟูและสร้างใหม่ฐานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อลดผลกระทบทางลบจากการพัฒนาสังคมเศรษฐกิจของประเทศในทุกมิติ

เป้าหมายที่ ๓ ใช้ประโยชน์และสร้างการเติบโต บนฐานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้สมดุลภายในขีดความสามารถของระบบนิเวศ

เป้าหมายที่ ๔ ยกระดับกระบวนการทัศน์ เพื่อกำหนดอนาคตประเทศด้านทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม บนหลักของการมีส่วนร่วม และธรรมาภิบาล

สำหรับประเด็นยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ประกอบด้วย

ประเด็นที่ ๑ การสร้างการเติบโตอย่างยั่งยืนบนสังคมเศรษฐกิจสีเขียว ได้แก่ การเพิ่มมูลค่าของเศรษฐกิจฐานชีวภาพให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ด้านการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน การอนุรักษ์และฟื้นฟูความหลากหลายทางชีวภาพในและนอกถิ่นกำเนิด โดยเฉพาะสัตว์ป่าและพันธุ์พืชที่ใกล้สูญพันธุ์ การอนุรักษ์และฟื้นฟูแม่น้ำลำคลองและแหล่งน้ำธรรมชาติทั่วประเทศ การรักษาและเพิ่มพื้นที่สีเขียวที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมให้ปกคลุมพื้นที่ไม่น้อยกว่าร้อยละ ๕๕ ของพื้นที่ประเทศ และการส่งเสริมการบริโภคและการผลิตที่ยั่งยืน

ประเด็นที่ ๒ สร้างการเติบโตอย่างยั่งยืนบนสังคมเศรษฐกิจภาคทะเล ด้วยการเพิ่มมูลค่าของเศรษฐกิจฐานชีวภาพทางทะเล จากปัจจุบันเป็นมากกว่าร้อยละ ๕ ของผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ การปรับปรุง ฟื้นฟู และสร้างใหม่ทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งทั้งระบบ การฟื้นฟูชายหาดที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว และชายฝั่งทะเลได้รับการป้องกันและแก้ไขทั้งระบบ และมีนโยบายการจัดการชายฝั่งแบบบูรณาการอย่างเป็นองค์รวม และการพัฒนาและเพิ่มสัดส่วนกิจกรรมทางทะเลที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมโดยเน้น ๔ ด้านหลัก ได้แก่ การท่องเที่ยว การพาณิชย์นาวี การประมง และพลังงาน

ประเด็นที่ ๓ สร้างการเติบโตอย่างยั่งยืนบนสังคมที่เป็นมิตรต่อสภาพภูมิอากาศ ด้วยการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก การปรับตัวเพื่อลดความสูญเสียและเสียหายจากภัยธรรมชาติ และผลกระทบที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ การมุ่งเป้าสู่การลงทุนที่เป็นมิตรต่อสภาพภูมิอากาศในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของภาครัฐและภาคเอกชน และการพัฒนาและสร้างระบบรับมือปรับตัวต่อโรคอุบัติใหม่และโรคอุบัติซ้ำที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศ

ประเด็นที่ ๔ พัฒนาพื้นที่เมือง ชนบท เกษตรกรรมและอุตสาหกรรมเชิงนิเวศ โดยเน้นการพัฒนา “เมืองน่าอยู่ ชนบทมั่นคง เกษตรยั่งยืน อุตสาหกรรมเชิงนิเวศ” ให้ความสำคัญกับการจัดทำแผนผังภูมินิเวศ การพัฒนาเมือง ชนบท พื้นที่เกษตรกรรม อุตสาหกรรม รวมถึงพื้นที่อนุรักษ์ตามศักยภาพและความเหมาะสมทางภูมินิเวศ พัฒนาพื้นที่ต้นแบบตามแผนผังภูมินิเวศในทุกจังหวัดอย่างยั่งยืน ลดการปลดปล่อยมลพิษและผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ส่งเสริมเกษตรอัจฉริยะ สงวนรักษาและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม อุทยานธรณีวิทยา แหล่งโบราณคดี มรดกทางสถาปัตยกรรม ศิลปวัฒนธรรม อัตลักษณ์และวิถีชีวิตพื้นถิ่นอย่างยั่งยืน

ประเด็นที่ ๕ พัฒนาความมั่นคงน้ำ พลังงาน และเกษตรที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม มุ่งเน้นพัฒนาระบบจัดการน้ำทั้งระบบ เพื่อให้เกิดความมั่นคง เพิ่มผลิตผลในเรื่องการจัดการและการใช้น้ำทุกภาคส่วน ดูแลภัยพิบัติจากน้ำทั้งระบบ พัฒนาความมั่นคงทางพลังงานอย่างเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม เน้นส่งเสริมการใช้พลังงานสะอาดที่คำนึงถึงการพัฒนาอย่างเหมาะสม ให้มีประสิทธิภาพ เพิ่มศักยภาพและการใช้พลังงานหมุนเวียนในพื้นที่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด พัฒนาความมั่นคงการเกษตรที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ให้เป็นฐานการผลิตอาหารที่มั่นคงและปลอดภัย และเป็นฐานการผลิตที่มีผลิตภาพสูง

ประเด็นที่ ๖ ยกระดับกระบวนการทัศน์เพื่อกำหนดอนาคตประเทศ ด้วยการส่งเสริมคุณลักษณะและพฤติกรรมที่พึงประสงค์ด้านสิ่งแวดล้อมและคุณภาพชีวิตที่ดีของคนไทย การพัฒนาเครื่องมือ กลไกและระบบยุติธรรม และระบบประชาธิปไตยสิ่งแวดล้อมเกี่ยวกับการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่มีประสิทธิภาพ เพื่อรองรับการเติบโตที่มีคุณภาพในอนาคต การจัดโครงสร้างเชิงสถาบันเพื่อจัดการประเด็นร่วมด้านการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่สำคัญ รวมทั้งประเด็นการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมข้ามพรมแดน และการพัฒนาและดำเนินโครงการที่ยกระดับกระบวนการทัศน์ เพื่อกำหนดอนาคตประเทศด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม บนหลักของการมีส่วนร่วมและธรรมาภิบาล

๖. ยุทธศาสตร์ชาติด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ
โดยมีเป้าหมายที่สำคัญ ๕ ประการ ได้แก่

เป้าหมายที่ ๑ ยกระดับงานบริการประชาชนสู่ความเป็นเลิศ ตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างสะดวก รวดเร็ว โปร่งใส

เป้าหมายที่ ๒ ภาครัฐมีขนาดที่เล็กลง ลดความซ้ำซ้อนและปรับภารกิจของหน่วยงานภาครัฐให้เหมาะสม ยุบเลิกภารกิจที่ไม่จำเป็น หรือถ่ายโอนภารกิจให้ภาคส่วนอื่นรับไปดำเนินงาน รวมทั้งลดการแข่งขันกับภาคเอกชน พร้อมทั้งเปิดโอกาสให้ทุก ๆ ภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการบริการสาธารณะอย่างเหมาะสม

เป้าหมายที่ ๓ การทำงานมีวัฒนธรรมที่มุ่งผลสัมฤทธิ์และผลประโยชน์ของส่วนรวม มีความทันสมัยและพร้อมที่จะปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกอยู่ตลอดเวลา โดยเฉพาะ

อย่างยิ่ง การนำนวัตกรรมเทคโนโลยีการจัดการข้อมูลขนาดใหญ่ และระบบการทำงานที่เป็นดิจิทัลมาประยุกต์ใช้อย่างคุ้มค่าและสามารถปฏิบัติงานเทียบได้กับมาตรฐานสากล

เป้าหมายที่ ๔ ส่งเสริม สนับสนุนให้ภาคีองค์กรภาคเอกชน ภาคประชาสังคม ชุมชน และประชาชนร่วมสอดส่อง เฝ้าระวัง ให้ข้อมูล และตรวจสอบการดำเนินการของหน่วยงานภาครัฐ และภาคส่วนอื่น ๆ ตลอดจนดำเนินการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในสังคม พร้อมทั้งการสร้างจิตสำนึกและค่านิยมให้ทุกภาคส่วนตื่นตัวและละอายต่อการทุจริตและประพฤติมิชอบทุกรูปแบบ โดยเฉพาะการสร้างวัฒนธรรมต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบของบุคลากรภาครัฐให้เกิดขึ้น

เป้าหมายที่ ๕ กระบวนการยุติธรรม การออกกฎหมาย และการบังคับใช้กฎหมาย เป็นไปเพื่อประโยชน์แก่ส่วนรวมของประเทศ ผดุงไว้ซึ่งความยุติธรรมอย่างถ่วงน้ำหนัก มีความเป็นสากล ไม่เลือกปฏิบัติ

สำหรับประเด็นยุทธศาสตร์ด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ ประกอบด้วย

ประเด็นที่ ๑ ภาครัฐที่ยึดประชาชนเป็นศูนย์กลาง ตอบสนองความต้องการ และให้บริการอย่างสะดวกรวดเร็ว โปร่งใส ด้วยการให้บริการสาธารณะของภาครัฐได้มาตรฐานสากลและเป็นระดับแนวหน้าของภูมิภาค และการที่ภาครัฐมีความเชื่อมโยงในการให้บริการสาธารณะต่าง ๆ ผ่านการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาประยุกต์ใช้

ประเด็นที่ ๒ ภาครัฐบริหารงานแบบบูรณาการโดยมียุทธศาสตร์ชาติเป็นเป้าหมาย และเชื่อมโยงการพัฒนาในทุกระดับ ทุกประเด็น ทุกภารกิจ และทุกพื้นที่ ได้แก่ การให้ยุทธศาสตร์ชาติเป็นกลไกขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศ การให้ระบบการเงินการคลังประเทศสนับสนุนการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติ และการให้ระบบติดตามประเมินผลที่สะท้อนการบรรลุเป้าหมายยุทธศาสตร์ชาติในทุกระดับ

ประเด็นที่ ๓ ภาครัฐมีขนาดเล็กกลาง เหมาะสมกับภารกิจ ส่งเสริมให้ประชาชนและทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศ พร้อมทั้งมีการกำหนดความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารราชการส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่นให้มีความชัดเจน ไม่ซ้ำซ้อนกัน รวมทั้งมีการถ่ายโอนภารกิจที่สำคัญและการกระจายอำนาจในระดับที่เหมาะสมเพื่อให้ชุมชนและท้องถิ่นเข้มแข็ง

ประเด็นที่ ๔ ภาครัฐมีความทันสมัย ทันการเปลี่ยนแปลง และมีขีดสมรรถนะสูง สามารถปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ มีความคุ้มค่า เทียบได้กับมาตรฐานสากล สามารถรองรับกับสภาพแวดล้อมในการปฏิบัติงานที่มีความหลากหลายซับซ้อนมากขึ้น และทันการเปลี่ยนแปลงในอนาคต

ประเด็นที่ ๕ บุคลากรภาครัฐเป็นคนดีและเก่ง ยึดหลักคุณธรรม จริยธรรม มีจิตสำนึก มีความสามารถสูง มุ่งมั่น และเป็นมืออาชีพในการปฏิบัติหน้าที่และขับเคลื่อนภารกิจ

ยุทธศาสตร์ชาติ โดยภาครัฐมีกำลังคนที่เหมาะสมทั้งปริมาณและคุณภาพ มีระบบบริหารจัดการและพัฒนาศักยภาพให้สามารถสนองความต้องการในการปฏิบัติงาน มีความก้าวหน้าในอาชีพ สามารถจูงใจให้คนดีคนเก่งทำงานในภาครัฐมีระบบการพัฒนาขีดความสามารถบุคลากรภาครัฐให้มีสมรรถนะใหม่ ๆ สามารถรองรับการเปลี่ยนแปลงบริบทการพัฒนา มีการเสริมสร้างคุณธรรมและจริยธรรม การปรับเปลี่ยนแนวคิดให้การปฏิบัติราชการเป็นมืออาชีพ มีจิตบริการ ทำงานในเชิงรุกและมองไปข้างหน้า สามารถบูรณาการ การทำงานร่วมกับภาคส่วนอื่นได้อย่างเป็นรูปธรรม

ประเด็นที่ ๖ ภาครัฐมีความโปร่งใส ปลอดภัยและประพฤตินิยมชอบ ทุกภาคส่วนร่วมต่อต้านการทุจริต โดยให้ประชาชนและภาคีต่าง ๆ ในสังคมร่วมมือกันในการป้องกัน การทุจริตและประพฤตินิยมชอบ บุคลากรภาครัฐยึดมั่นในหลักคุณธรรม จริยธรรมและความซื่อสัตย์สุจริต การปราบปรามการทุจริตประพฤตินิยมชอบมีประสิทธิภาพมีความเด็ดขาด เป็นธรรม และตรวจสอบได้ และการบริหารจัดการการป้องกันและปราบปรามการทุจริตอย่างเป็นระบบแบบบูรณาการ

ประเด็นที่ ๗ กฎหมายมีความสอดคล้องเหมาะสมกับบริบทต่าง ๆ และมีเท่าที่จำเป็น

ประเด็นที่ ๘ กระบวนการยุติธรรมเคารพสิทธิมนุษยชนและปฏิบัติต่อประชาชนโดยเสมอภาค มีความเป็นกลาง น่าเชื่อถือ โปร่งใส ตรวจสอบได้ ทั้งนี้ โดยบุคลากรและหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมเคารพและยึดมั่นในหลักประชาธิปไตย เคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ที่พึงได้รับการปฏิบัติอย่างเท่าเทียม ทุกหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรม มีบทบาทเชิงรุกร่วมกันในทุกขั้นตอนของการค้นหาความจริง หน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมทั้งทางแพ่ง อาญา และปกครองมีเป้าหมายและยุทธศาสตร์ร่วมกัน เพื่อประสิทธิภาพในการบังคับใช้กฎหมายและอำนวยความยุติธรรม ส่งเสริมระบอบยุติธรรมทางเลือก ระบอบยุติธรรมชุมชน และการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการยุติธรรม และพัฒนามาตรการอื่นแทนโทษจำคุก เพื่อลดทอนความเป็นโทษทางอาญาที่ไม่จำเป็น สร้างความสมดุลระหว่างการบังคับโทษตามคำพิพากษากับการให้โอกาสผู้ต้องโทษกลับคืนสู่สังคม

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ (พ.ศ. ๒๕๖๐ – ๒๕๖๔)

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี ได้จัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ (พ.ศ. ๒๕๖๐ -๒๕๖๔) เพื่อใช้เป็นแผนแม่บทในการพัฒนาประเทศ โดยมุ่งบรรลุเป้าหมายในระยะ ๕ ปี และสามารถที่จะต่อยอดในระยะต่อไปเพื่อให้บรรลุเป้าหมายการพัฒนาระยะยาวตามกรอบยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี ซึ่งหลักการที่สำคัญของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ (พ.ศ. ๒๕๖๐ -๒๕๖๔) ได้แก่

๑. ยึด “หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง”
๒. ยึด “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา”
๓. ยึดวิสัยทัศน์ภายใต้ยุทธศาสตร์ ๒๐ ปี มาเป็นกรอบวิสัยทัศน์ประเทศไทยใน

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ (พ.ศ. ๒๕๖๐ -๒๕๖๔)

๔. ยึดเป้าหมายอนาคตประเทศไทยปี ๒๕๗๙
๕. ยึดหลักการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่ลดความเหลื่อมล้ำและขับเคลื่อนการเจริญเติบโตจากการเพิ่มผลิตภาพการผลิตบนฐานของการใช้ภูมิปัญญาและนวัตกรรม
๖. ยึดหลักการนำไปสู่การปฏิบัติให้เกิดผลสัมฤทธิ์อย่างจริงจังใน ๕ ปีที่ต่อยอดไปสู่ผลสัมฤทธิ์ที่เป็นเป้าหมายระยะยาว

เนื่องจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ (พ.ศ. ๒๕๖๐ -๒๕๖๔) เป็นแผนพัฒนาประเทศในระยะ ๕ ปี ซึ่งแปลงยุทธศาสตร์ชาติระยะ ๒๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๗๙) สู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม ดังนั้น ทิศทางการพัฒนาของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๒ จึงมุ่งเตรียมความพร้อมและวางรากฐานในการยกระดับประเทศไทยให้เป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว มีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ดังนั้น การพัฒนาประเทศในระยะแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๒ จึงกำหนดวัตถุประสงค์ไว้ ๗ ประการ และเป้าหมายรวมของการพัฒนา ๖ ประการ ดังนี้

๑. วัตถุประสงค์ของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ ฉบับที่ ๑๒ ได้แก่

๑.๑ เพื่อวางรากฐานให้คนไทยเป็นคนที่สมบูรณ์ มีคุณธรรมจริยธรรม มีระเบียบวินัย ค่านิยมที่ดี มีจิตสาธารณะ และมีความสุข โดยมีสุขภาพและสุขภาพที่ดี ครอบครัวอบอุ่น ตลอดจนเป็นคนเก่งที่มีทักษะความรู้ความสามารถและพัฒนาตนเองได้ต่อเนื่องตลอดชีวิต

๑.๒ เพื่อให้คนไทยมีความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคม ได้รับความเป็นธรรมในการเข้าถึงทรัพยากรและบริการทางสังคมที่มีคุณภาพ ผู้ด้อยโอกาสได้รับการพัฒนาศักยภาพ รวมทั้งชุมชนมีความเข้มแข็งพึ่งพาตนเองได้

๑.๓ เพื่อให้เศรษฐกิจเข้มแข็ง แข่งขันได้ มีเสถียรภาพ และมีความยั่งยืน สร้างความเข้มแข็งของฐานการผลิตและบริการเดิมและขยายฐานใหม่โดยการใช้นวัตกรรมที่เข้มข้นมากขึ้น สร้างความเข้มแข็งของเศรษฐกิจฐานราก และสร้างความมั่นคงทางพลังงาน อาหาร และน้ำ

๑.๔ เพื่อรักษาและฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและคุณภาพสิ่งแวดล้อมให้สามารถสนับสนุนการเติบโตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมและการมีคุณภาพชีวิตที่ดีของประชาชน

๑.๕ เพื่อให้การบริหารราชการแผ่นดินมีประสิทธิภาพ โปร่งใส ทันทสมัย และมีการทำงานเชิงบูรณาการของภาคีการพัฒนา

๑.๖ เพื่อให้มีการกระจายความเจริญไปสู่ภูมิภาคโดยการพัฒนากาและเมืองเพื่อรองรับการพัฒนายกระดับฐานการผลิตและบริการเดิมและขยายฐานการผลิตและบริการใหม่

๑.๗ เพื่อผลักดันให้ประเทศไทยมีความเชื่อมโยง (Connectivity) กับประเทศต่างๆ ทั้งในระดับอนุภูมิภาค ภูมิภาค และนานาชาติได้อย่างสมบูรณ์และมีประสิทธิภาพ รวมทั้งให้ประเทศไทยมีบทบาทนาและสร้างสรรค์ในด้านการค้า การบริการ และการลงทุนภายใต้กรอบความร่วมมือต่างๆ ทั้งในระดับอนุภูมิภาคภูมิภาค และโลก

๒. เพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ดังกล่าวข้างต้น แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ จึงได้กำหนดเป้าหมายรวมไว้ ๖ ประการ ประกอบด้วย

๒.๑ คนไทยมีคุณลักษณะเป็นคนไทยที่สมบูรณ์ มีวินัย มีทัศนคติและพฤติกรรมตามบรรทัดฐานที่ดีของสังคม มีความเป็นพลเมืองตื่นรู้ มีความสามารถในการปรับตัวได้อย่างรู้เท่าทันสถานการณ์ มีความรับผิดชอบและทำประโยชน์ต่อส่วนรวม มีสุขภาพกายและใจที่ดี มีความเจริญงอกงามทางจิตวิญญาณมีวิถีชีวิตที่พอเพียง และมีความเป็นไทย

๒.๒ ความเหลื่อมล้ำทางด้านรายได้และความยากจนลดลง

๒.๓ ระบบเศรษฐกิจมีความเข้มแข็งและแข่งขันได้

๒.๔ ทูทางธรรมชาติและคุณภาพสิ่งแวดล้อมสามารถสนับสนุนการเติบโตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม มีความมั่นคงทางอาหาร พลังงาน และน้ำ

๒.๕ มีความมั่นคงในเอกราชและอธิปไตย สังคมปลอดภัย สามัคคี สร้างภาพลักษณ์ดี และเพิ่มความเชื่อมั่นของนานาชาติต่อประเทศไทย

๒.๖ มีระบบบริหารจัดการภาครัฐที่มีประสิทธิภาพ ทันสมัย โปร่งใส ตรวจสอบได้ กระจายอำนาจและมีส่วนร่วมจากประชาชน

สำหรับยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศนั้น แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ ได้กำหนดไว้รวม ๑๐ ยุทธศาสตร์ ซึ่งแต่ละยุทธศาสตร์ต่างก็มีวัตถุประสงค์ เป้าหมาย และแนวทางการพัฒนาที่แตกต่างกันไป ดังนี้

ยุทธศาสตร์ที่ ๑ การเสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพทุนมนุษย์ โดยมีวัตถุประสงค์ ๔ ประการ ได้แก่

๑. เพื่อปรับเปลี่ยนให้คนในสังคมไทยมีค่านิยมตามบรรทัดฐานที่ดีทางสังคม
๒. เพื่อเตรียมคนในสังคมไทยให้มีทักษะในการดำรงชีวิตสำหรับโลกศตวรรษที่ ๒๑
๓. เพื่อส่งเสริมให้คนไทยมีสุขภาพะที่ดีตลอดช่วงชีวิต
๔. เพื่อเสริมสร้างสถาบันทางสังคมให้มีความเข้มแข็งเอื้อต่อการพัฒนาคนและประเทศ

สำหรับเป้าหมายการพัฒนานั้น แบ่งออกได้เป็น ๕ ประการ ดังนี้

๑. คนไทยส่วนใหญ่มีทัศนคติและพฤติกรรมตามบรรทัดฐานที่ดีของสังคมเพิ่มขึ้น
๒. คนในสังคมไทยทุกช่วงวัยมีทักษะ ความรู้ และความสามารถเพิ่มขึ้น
๓. คนไทยได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพสูงตามมาตรฐานสากล และสามารถเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง
๔. คนไทยมีสุขภาวะที่ดีขึ้น

๕. สถาบันทางสังคมมีความเข้มแข็งและมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะสถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา สถาบันทางศาสนา ชุมชน สื่อมวลชน และภาคเอกชน

ส่วนแนวทางการพัฒนาตามยุทธศาสตร์ที่ ๑ นี้ มีอยู่ ๗ ประการ ได้แก่

๑. ปรับเปลี่ยนค่านิยมคนไทยให้มีคุณธรรม จริยธรรม มีวินัย จิตสาธารณะ และพฤติกรรมที่พึงประสงค์ เช่น ส่งเสริมการเลี้ยงดูในครอบครัวที่เน้นการฝึกเด็กให้รู้จักการพึ่งพาตัวเอง มีความซื่อสัตย์ มีวินัย มีศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม มีความรับผิดชอบ ในรูปแบบของกิจกรรมที่เป็นกิจวัตรประจำวัน และให้พ่อแม่หรือผู้ปกครองเป็นแบบอย่างที่ดีให้เด็กสามารถเรียนรู้และยึดถือเป็นต้นแบบในการดำเนินชีวิต ส่งเสริมให้มีกิจกรรมการเรียนการสอนทั้งในและนอกห้องเรียนที่สอดแทรกคุณธรรม จริยธรรม ความมีวินัย จิตสาธารณะ รวมทั้งเร่งสร้างสภาพแวดล้อมภายในและโดยรอบสถานศึกษาให้ปลอดจากอบายมุขอย่างจริงจัง ปรับวิธีการเผยแพร่หลักศาสนาให้มุ่งชี้แนะแนวทางการดำรงชีวิตตามหลักธรรมคำสอนที่เข้าใจง่าย สามารถนำไปปฏิบัติได้จริง นำไปสู่การปลูกฝังค่านิยมที่ดีงาม เป็นต้น

๒. พัฒนาศักยภาพคนให้มีทักษะความรู้ และความสามารถในการดำรงชีวิตอย่างมีคุณค่า ได้แก่ ส่งเสริมให้เด็กปฐมวัยมีการพัฒนาทักษะทางสมองและทักษะทางสังคมที่เหมาะสม พัฒนาเด็กวัยเรียนและวัยรุ่นให้มีทักษะการคิดวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ มีความคิดสร้างสรรค์ มีทักษะการทำงานและการใช้ชีวิตที่พร้อมเข้าสู่ตลาดงาน ส่งเสริมแรงงานให้มีความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพที่เป็นไปตามความต้องการของตลาดงาน และพัฒนาศักยภาพของกลุ่มผู้สูงอายุวัยต้นให้สามารถเข้าสู่ตลาดงานเพิ่มขึ้น

๓. ยกกระดับคุณภาพการศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิต เช่น ปรับระบบบริหารจัดการสถานศึกษาขนาดเล็กที่มีขนาดและจำนวนผู้เรียนต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐานให้มีการจัดทรัพยากรร่วมกันให้มีขนาดและจำนวนที่เหมาะสมตามความจำเป็นของพื้นที่และโครงสร้างประชากรที่มีสัดส่วนวัยเด็กลดลงอย่างต่อเนื่อง ปรับหลักสูตรการผลิตครูที่เน้นสมรรถนะ มีจิตวิญญาณความเป็นครู เป็นผู้แนะนำและสามารถกระตุ้นการเรียนรู้ของผู้เรียน สร้างมาตรการจูงใจให้ผู้มีศักยภาพสูงเข้ามาเป็นครู ปรับระบบประเมินวิทยฐานะทางวิชาชีพให้เชื่อมโยงกับพัฒนาการและผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน และ

สร้างเครือข่ายแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการจัดการเรียนการสอนที่เป็นการพัฒนาสมรรถนะของครูอย่างต่อเนื่อง ขยายความร่วมมือระหว่างสถาบันอาชีวศึกษา สถาบันอุดมศึกษา ภาคเอกชน และผู้เชี่ยวชาญทั้งในและต่างประเทศ พัฒนาสาขาวิชาที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านสู่ความเป็นเลิศ การพัฒนางานวิจัยไปสู่นวัตกรรม รวมทั้งขยายการจัดทำและการใช้หลักสูตรฐานสมรรถนะให้มากขึ้น เป็นต้น

๔. ลดปัจจัยเสี่ยงด้านสุขภาพและให้ทุกภาคส่วนคำนึงถึงผลกระทบต่อสุขภาพ เช่น พัฒนาให้คนมีความรู้ในการดูแลสุขภาพ มีจิตสำนึกสุขภาพที่ดี และมีการคัดกรองพฤติกรรมสุขภาพด้วยตนเองผ่านช่องทางการเรียนรู้ที่หลากหลาย จัดบริการให้คำปรึกษาด้านสุขภาพจิตที่เข้าถึงได้ง่าย และกำกับควบคุมการเผยแพร่ชุดข้อมูลสุขภาพที่ถูกต้องตามหลักวิชาการ ส่งเสริมให้คนมีกิจกรรมทางสุขภาพที่เหมาะสมกับวัยทั้งรูปแบบการออกกำลังกาย โภชนาการที่เหมาะสม และสนับสนุนให้ชุมชนมีการบริหารจัดการพื้นที่สาธารณะ สิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อการออกกำลังกายและการเล่นกีฬา ส่งเสริมวัฒนธรรมความปลอดภัยทางถนนผ่านการสื่อสารสาธารณะที่เหมาะสมตามกลุ่มเป้าหมายให้มีการปรับพฤติกรรมที่จะลดการเกิดอุบัติเหตุทั้งต่อตนเองและผู้อื่น รวมทั้งมีการบริหารจัดการความเสี่ยงด้านความปลอดภัยทางถนนอย่างเป็นระบบ เป็นต้น

๕. เพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการระบบสุขภาพภาครัฐและปรับระบบการเงินการคลังด้านสุขภาพ เช่น ปรับระบบบริหารจัดการทรัพยากรร่วมกันระหว่างสถานพยาบาลทุกสังกัดในเขตพื้นที่สุขภาพในการพัฒนาคุณภาพระบบบริการทั้งด้านบุคลากร ครุภัณฑ์ทางการแพทย์ และโครงสร้างพื้นฐานที่เชื่อมโยงบริการตั้งแต่ระดับปฐมภูมิ ทติยภูมิ และตติยภูมิเข้าด้วยกันอย่างไม่มีอุปสรรค พร้อมพัฒนาระบบส่งต่อและระบบการแพทย์ฉุกเฉินที่รวดเร็วและมีประสิทธิภาพ จัดทำแนวทางการรับภาระค่าใช้จ่ายร่วมกันทั้งภาครัฐและผู้ใช้บริการตามเศรษฐฐานะที่คำนึงถึงความเป็นธรรมและการเข้าถึงบริการสุขภาพที่จำเป็นของกลุ่มผู้มีรายได้น้อย โดยพิจารณาถึงความเป็นไปได้ทางการคลังของประเทศ พัฒนาระบบประกันสุขภาพของแรงงานต่างชาติและนักท่องเที่ยวให้สามารถใช้บริการสุขภาพที่มีคุณภาพและมีการควบคุมการใช้บริการอย่างเหมาะสม โดยไม่กระทบต่อความมั่นคงของประเทศทั้งในด้านการคลังและสาธารณสุข เป็นต้น

๖. พัฒนาระบบการดูแลและสร้างสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมกับสังคมสูงวัย เช่น ผลักดันให้มีกฎหมายการดูแลระยะยาวสำหรับผู้สูงอายุครอบคลุมการจัดบริการทั้งภาครัฐ เอกชน ภาคประชาสังคม และระบบการเงินการคลัง พัฒนาให้มีระบบการดูแลระยะกลางที่จะรองรับผู้ที่จำเป็นต้องพักพิงก่อนกลับบ้านให้เชื่อมโยงกับระบบการดูแลระยะยาว และส่งเสริมธุรกิจบริการดูแลระยะยาวที่ได้มาตรฐานสำหรับผู้สูงอายุที่อยู่ในภาวะพึ่งพิงในเขตเมือง รวมทั้งศึกษารูปแบบการคลังที่เป็นระบบประกันการดูแลระยะยาว วิจัยและพัฒนานวัตกรรมสิ่งอำนวยความสะดวกในการใช้ชีวิตประจำวันที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ และพัฒนาเทคโนโลยีทางการแพทย์ในการส่งเสริมและฟื้นฟูสุขภาพในกลุ่มผู้สูงอายุ เทคโนโลยีเพื่อป้องกันการบาดเจ็บและติดตามการบำบัดรักษา เป็นต้น

๗. ผลักดันให้สถาบันทางสังคมมีส่วนร่วมพัฒนาประเทศอย่างเข้มแข็ง เช่น สร้างสภาพแวดล้อมทางสังคมที่เอื้อต่อการสร้างความเข้มแข็งของครอบครัวทั้งการใช้สื่อเพื่อเสริมสร้างคุณค่าต่อครอบครัว พัฒนานวัตกรรมเพื่อช่วยสื่อสารระหว่างสมาชิกในครอบครัว สร้างพื้นที่ให้ครอบครัวได้ใช้เวลาร่วมกัน สร้างเครือข่ายความสัมพันธ์ระหว่างบ้านและโรงเรียนผ่านกิจกรรมเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างเด็ก ครู ผู้ปกครอง ส่งเสริมสถาบันการศึกษาให้เป็นแหล่งบริการความรู้ทางวิชาการที่ทุกคนสามารถเข้าถึงได้ มีการเผยแพร่งานวิจัยสู่สาธารณะ รวมทั้งสนับสนุนให้มีการทำวิจัยร่วมกับชุมชนในการแก้ปัญหาและตอบโจทย์การพัฒนาในพื้นที่ ส่งเสริมผู้เผยแพร่ศาสนาให้ประพฤติปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีตามคำสอนของแต่ละศาสนา และเร่งฟื้นศรัทธาให้สถาบันศาสนาเป็นศูนย์รวมจิตใจและที่ยึดเหนี่ยวของคนในสังคม เป็นต้น

ยุทธศาสตร์ที่ ๒ การสร้างความเป็นธรรมและลดความเหลื่อมล้ำในสังคม โดยมีวัตถุประสงค์ ๓ ประการ ได้แก่

๑. เพื่อขยายโอกาสทางเศรษฐกิจและสังคมให้แก่กลุ่มประชากรร้อยละ ๔๐ ที่มีรายได้ต่ำสุด

๒. เพื่อให้คนไทยทุกคนเข้าถึงบริการทางสังคมที่มีคุณภาพได้อย่างทั่วถึง

๓. เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชน

สำหรับเป้าหมายการพัฒนานั้น แบ่งออกได้เป็น ๓ ประการ ดังนี้

๑. ลดปัญหาความเหลื่อมล้ำด้านรายได้ของกลุ่มคนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจสังคมที่แตกต่างกัน และแก้ไขปัญหาความยากจน

๒. เพิ่มโอกาสการเข้าถึงบริการพื้นฐานทางสังคมของภาครัฐ

๓. เพิ่มศักยภาพชุมชนและเศรษฐกิจฐานรากให้มีความเข้มแข็ง เพื่อให้ชุมชนพึ่งพาตนเองและได้รับส่วนแบ่งผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจมากขึ้น

ส่วนแนวทางการพัฒนาตามยุทธศาสตร์ที่ ๒ นี้ มีอยู่ ๓ ประการ ได้แก่

๑. เพิ่มโอกาสให้กับกลุ่มเป้าหมายประชากรร้อยละ ๔๐ ที่มีรายได้ต่ำสุดให้สามารถเข้าถึงบริการที่มีคุณภาพของรัฐ และมีอาชีพ เช่น ขยายโอกาสการเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพให้แก่เด็กและเยาวชนที่ด้อยโอกาสทางการศึกษาอย่างต่อเนื่องโดยไม่ถูกจำกัดศักยภาพจากสภาพครอบครัว พื้นที่ และสภาพร่างกาย การดูแลนักเรียนยากจนที่อาศัยในพื้นที่ห่างไกลที่ครอบครัวครอบคลุมนตั้งแต่การสร้างรายได้ของครัวเรือน การสนับสนุนค่าเดินทางไปยังสถานศึกษา การปรับปรุงระบบคัดกรองและการให้เงินอุดหนุนปัจจัยพื้นฐานนักเรียนยากจนของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น และการให้ทุนการศึกษาต่อระดับสูง เพื่อป้องกันไม่ให้นักเรียนออกจากโรงเรียนกลางคัน สร้างโอกาสในการมีที่ดินทำกินของตนเองและยกระดับรายได้ โดยรัฐเข้าไป

สนับสนุนการมีที่ดินทำกินอย่างยั่งยืนในรูปแบบที่ครบวงจร ตั้งแต่การจัดสรรที่ดินทำกินอย่างมีเงื่อนไขเพื่อป้องกันการเปลี่ยนมือผู้ได้รับการจัดสรรที่ดินให้แก่กลุ่มคนจนในภาคเกษตรที่ไร้ที่ดินทำกิน การพัฒนาทักษะความชำนาญ การจัดสรรเงินทุนเพื่อประกอบอาชีพอย่างทั่วถึง การขยายโอกาสในการเข้าถึงข่าวสารสารสนเทศและองค์ความรู้ในการประกอบอาชีพและการสนับสนุนด้านการตลาด ตลอดจนส่งเสริมทักษะการบริหารเงินเพื่อให้สามารถจัดการรายได้ เงินทุน และหนี้สินอย่างมีประสิทธิภาพ และสนับสนุนการจัดตั้งธนาคารที่ดินเพื่อเป็นกลไกที่ทำให้เกิดการกระจายการถือครองที่ดิน ที่จะช่วยให้เกษตรกร กลุ่มเกษตรกร ผู้ยากจน ได้มีที่ดินทำกินและมีที่อยู่อาศัย กำหนดนโยบายการคลังเพื่อลดความเหลื่อมล้ำในสังคมและเอื้อประโยชน์ต่อกลุ่มคนที่มีรายได้น้อยให้มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น โดยเพิ่มการจัดเก็บภาษีจากฐานทรัพย์สิน และปรับปรุงระบบการจัดเก็บภาษีที่มีประสิทธิภาพ เพื่อให้สามารถจัดเก็บภาษีได้อย่างทั่วถึงและเป็นธรรม ตลอดจนปรับโครงสร้างการจัดสรรงบประมาณรายจ่ายภาครัฐ โดยให้ความสำคัญกับการจัดสรรงบประมาณเชิงบูรณาการและเชิงพื้นที่ที่มีการกำหนดเป้าหมายเพื่อลดความยากจนและลดความเหลื่อมล้ำในสังคมควบคู่ไปกับเป้าหมายทางเศรษฐกิจ เป็นต้น

๒. กระจายการให้บริการภาครัฐทั้งด้านการศึกษา สาธารณสุข และสวัสดิการที่มีคุณภาพให้ครอบคลุมและทั่วถึง ตลอดจนปรับปรุงปัจจัยแวดล้อมทางธุรกิจ รวมทั้งกฎหมาย กฎระเบียบให้เกิดการแข่งขันที่เป็นธรรม เพื่อให้ประชากรทุกกลุ่มมีโอกาสเข้าถึงบริการของรัฐและทรัพยากรอย่างเท่าเทียมกัน เช่น ส่งเสริมให้มีการกระจายบริการด้านการศึกษามีคุณภาพให้มีความเท่าเทียมกันมากขึ้นระหว่างพื้นที่ บริหารจัดการการให้บริการสาธารณสุขที่มีคุณภาพให้ครอบคลุมทุกพื้นที่ ผ่านการพัฒนาระบบส่งต่อผู้ป่วยตั้งแต่ระดับชุมชนไปสู่ระดับจังหวัด ภาค และระดับประเทศให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ควบคู่ไปกับบริหารจัดการการให้บริการระบบควบคุมโรคที่มีคุณภาพ พร้อมทั้งนำเทคโนโลยี โดยเฉพาะเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารมาใช้ในการแก้ปัญหาการขาดแคลนแพทย์เฉพาะทางในพื้นที่ห่างไกล เร่งรณรงค์และประชาสัมพันธ์ให้แรงงานนอกระบบตระหนักถึงประโยชน์ของการสร้างหลักประกันในวัยเกษียณและประโยชน์จากระบบประกันสังคม รวมถึงการขยายความครอบคลุมของสวัสดิการด้านการจัดหาที่อยู่อาศัยให้แก่ผู้มีรายได้น้อยเพื่อให้ประชาชนสามารถเข้าถึงได้ในทุกพื้นที่ เป็นต้น

๓. เสริมสร้างศักยภาพชุมชน การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน และการสร้างความเข้มแข็งการเงินฐานรากตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้ มีสิทธิในการจัดการทุน ที่ดินและทรัพยากรภายในชุมชน เช่น การสร้างและพัฒนาผู้นำการเปลี่ยนแปลงในชุมชนให้มีขีดความสามารถในการสร้างแรงบันดาลใจให้เกิดความเชื่อมั่น ศรัทธา มีจุดยืนทางความคิด มีธรรมาภิบาลในการบริหารและพัฒนาชุมชน ส่งเสริมการรวมกลุ่มและสร้างจิตสำนึกให้ชุมชนพึ่งพาตนเอง การส่งเสริมให้เกิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ด้วยกระบวนการวิจัย และการถ่ายทอดองค์ความรู้ในชุมชนเพื่อนำไปสู่การแก้ไขปัญหาในพื้นที่และการต่อยอดองค์ความรู้ไปสู่เชิงพาณิชย์ รวมทั้งส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการสร้างการจัดการความรู้ในชุมชน การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน โดยส่งเสริมการประกอบอาชีพของผู้ประกอบการระดับชุมชน การสนับสนุนศูนย์ฝึกอาชีพชุมชน การส่งเสริมการเชื่อมต่อระหว่างเครือข่ายอุตสาหกรรม (Cluster) ในพื้นที่กับเศรษฐกิจชุมชน การสร้าง

ความร่วมมือกับภาคเอกชนและสถาบันการศึกษาในการร่วมกันพัฒนาความรู้ในเชิงทฤษฎีและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในทางปฏิบัติเพื่อสร้างศักยภาพให้กับชุมชนในการประกอบธุรกิจ การสนับสนุนการประกอบธุรกิจแบบวิสาหกิจเพื่อสังคม รวมถึงการส่งเสริมการท่องเที่ยวท้องถิ่นและการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในชุมชนที่มีแหล่งท่องเที่ยว เป็นต้น

ยุทธศาสตร์ที่ ๓ การสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจและแข่งขันได้อย่างยั่งยืน โดยมีวัตถุประสงค์ ๒ ประการหลัก ๆ ได้แก่ การสร้างความเข้มแข็งให้เศรษฐกิจขยายตัวอย่างมีเสถียรภาพและยั่งยืน และการสร้างความเข้มแข็งให้กับเศรษฐกิจรายสาขา เพื่อยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขันของภาคเกษตร อุตสาหกรรม บริการ และการค้าการลงทุน

สำหรับเป้าหมายการพัฒนานั้น แบ่งออกได้เป็น ๒ ส่วน ตามวัตถุประสงค์ที่กล่าวมาข้างต้น คือ เป้าหมายเศรษฐกิจขยายตัวอย่างมีเสถียรภาพและยั่งยืน และเป้าหมายการสร้างความเข้มแข็งให้เศรษฐกิจรายสาขา

๑. เป้าหมายเศรษฐกิจขยายตัวอย่างมีเสถียรภาพและยั่งยืน เช่น เศรษฐกิจเติบโตได้ตามศักยภาพ ประชาชนมีความเป็นอยู่และคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น การลงทุนภาครัฐและเอกชนขยายตัวอย่างต่อเนื่อง พัฒนาภาคส่งออกให้ขยายตัวและเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจไทย เป็นต้น

๒. เป้าหมายการสร้างความเข้มแข็งให้เศรษฐกิจรายสาขา เช่น เศรษฐกิจรายสาขาเติบโตอย่างเข้มแข็งและเป็นฐานในการสร้างความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศ เกษตรกรมีรายได้เงินสดสุทธิทางการเกษตรเพิ่มขึ้นและพื้นที่การทำเกษตรกรรมยั่งยืนเพิ่มขึ้นต่อเนื่อง พัฒนาพื้นที่ไปสู่เมืองอุตสาหกรรมนิเวศ เป็นต้น

ส่วนแนวทางการพัฒนาตามยุทธศาสตร์ที่ ๓ นี้ แบ่งออกได้เป็น ๒ ส่วน ได้แก่ การบริหารจัดการเศรษฐกิจส่วนรวม และการเสริมสร้างและพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันของภาคการผลิตและบริการ ดังนี้

๑. การบริหารจัดการเศรษฐกิจส่วนรวม แบ่งออกได้เป็น

๑.๑ การพัฒนาด้านการคลัง เช่น เพิ่มประสิทธิภาพการจัดแผนงานโครงการ การจัดสรรงบประมาณ การบริหารและการตรวจสอบกระบวนการงบประมาณของประเทศ เพิ่มประสิทธิภาพการจัดเก็บรายได้ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ปรับโครงสร้างการบริหารจัดการรัฐวิสาหกิจทั้งระบบและฟื้นฟูรัฐวิสาหกิจที่มีปัญหาฐานะการเงิน เป็นต้น

๑.๒ การพัฒนาภาคการเงิน เช่น เพิ่มประสิทธิภาพของระบบการเงินและสถาบันการเงินทั้งในตลาดเงินและตลาดทุน เพิ่มประสิทธิภาพและเสถียรภาพของสถาบันการเงินเฉพาะกิจ พัฒนานวัตกรรมทางการเงินรูปแบบใหม่ๆ เป็นต้น

๒. การเสริมสร้างและพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันของภาคการผลิตและบริการ แบ่งออกได้เป็น

๒.๑ การพัฒนาภาคการเกษตร เช่น สร้างและถ่ายทอดองค์ความรู้ทางวิชาการ วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการเกษตรแบบมีส่วนร่วม ยกระดับการผลิตสินค้าเกษตรและอาหารเข้าสู่ระบบมาตรฐานและสอดคล้องกับความต้องการของตลาดและการบริโภคอาหารเพื่อสุขภาพ ส่งเสริมและเร่งขยายผลแนวคิดการทำการเกษตรตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นต้น

๒.๒ การพัฒนาภาคอุตสาหกรรม โดยแบ่งกลุ่มอุตสาหกรรมเป้าหมายออกเป็น ๒ กลุ่ม คือ กลุ่มอุตสาหกรรมที่ปัจจุบันประเทศไทยมีพื้นฐานที่เข้มแข็งที่จะต่อยอดไปสู่อุตสาหกรรมที่ใช้เทคโนโลยีขั้นก้าวหน้ามากขึ้น และกลุ่มอุตสาหกรรมอนาคตที่ใช้โอกาสจากบริษัทใหม่ๆ ของโลก

๒.๓ การพัฒนาภาคบริการและการท่องเที่ยว ทั้งในส่วนของ การเสริมสร้างขีดความสามารถการแข่งขันในเชิงธุรกิจของภาคบริการที่มีศักยภาพทั้งฐานบริการเดิมและฐานบริการใหม่ การพัฒนาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเชิงบูรณาการ และพัฒนาอุตสาหกรรมกีฬาอย่างครบวงจร

๒.๔ การพัฒนาภาคการค้าและการลงทุน เช่น การส่งเสริมการค้าตลาดเชิงรุก การพัฒนาการอำนวยความสะดวกทางการค้าให้ได้มาตรฐานสากล การพัฒนาปัจจัยสนับสนุนเพื่อส่งเสริมการลงทุนในประเทศและการลงทุนของคนไทยในต่างประเทศ เป็นต้น

ยุทธศาสตร์ที่ ๔ การเติบโตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมเพื่อพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยมี วัตถุประสงค์ ๔ ประการ ได้แก่

๑. รักษา พื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและมีการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืนและเป็นธรรม
๒. สร้างความมั่นคงด้านน้ำของประเทศ และบริหารจัดการทรัพยากรน้ำทั้งระบบให้มีประสิทธิภาพ
๓. บริหารจัดการสิ่งแวดล้อม และลดมลพิษให้มีคุณภาพดีขึ้น
๔. พัฒนาขีดความสามารถในการลดก๊าซเรือนกระจกและการปรับตัวเพื่อลดผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และการรับมือกับภัยพิบัติ

สำหรับเป้าหมายการพัฒนานั้น แบ่งออกได้เป็น ๕ ประการ ดังนี้

๑. รักษา และฟื้นฟูฐานทรัพยากรธรรมชาติ
๒. สร้างความมั่นคงด้านน้ำ และบริหารจัดการทรัพยากรน้ำทั้งน้ำผิวดินและน้ำใต้ดินให้มีประสิทธิภาพ

๓. สร้างคุณภาพสิ่งแวดล้อมที่ดี ลดมลพิษ และลดผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชน และระบบนิเวศ

๔. เพิ่มประสิทธิภาพการลดก๊าซเรือนกระจกและขีดความสามารถในการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

๕. เพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการเพื่อลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติ ความสูญเสียในชีวิตและทรัพย์สินที่เกิดจากสาธารณภัยลดลง

ส่วนแนวทางการพัฒนาตามยุทธศาสตร์ที่ ๔ นี้ มีอยู่ ๘ ประการ ได้แก่

๑. การรักษาพื้นที่พืชรักษาธรรมชาติ สร้างสมดุลของการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืนและเป็นธรรม เช่น การอนุรักษ์พื้นที่พืชรักษาป่าไม้เพื่อสร้างสมดุลธรรมชาติ การพัฒนาระบบบริหารจัดการที่ดินและแก้ไขการบุกรุกที่ดินของรัฐ การปกป้องทรัพยากรทางทะเลและป้องกันการกัดเซาะตลิ่งและชายฝั่ง เป็นต้น

๒. เพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำเพื่อให้เกิดความมั่นคง สมดุล และยั่งยืน เช่น การเร่งรัดให้มีแผนบริหารจัดการทรัพยากรน้ำในระดับลุ่มน้ำอย่างบูรณาการทั้ง ๒๕ ลุ่มน้ำ การผลักดันกระบวนการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (Strategic Environmental Assessment : SEA) มาใช้เป็นเครื่องมือที่เสนอทางเลือกในการตัดสินใจระดับนโยบาย แผน และแผนงาน ที่เหมาะสมกับศักยภาพของลุ่มน้ำ การเพิ่มประสิทธิภาพการใช้น้ำและการจัดสรรน้ำต่อหน่วยในภาคการผลิตให้สามารถสร้างมูลค่าเพิ่มได้สูงขึ้น เป็นต้น

๓. แก้ไขปัญหาวิกฤตสิ่งแวดล้อม เช่น การเร่งรัดแก้ไขปัญหาการจัดการขยะตกค้างสะสมในพื้นที่วิกฤต ผลักดันกฎหมายและกลไกเพื่อการคัดแยกขยะ สนับสนุนการแปรรูปเป็นพลังงาน ใช้มาตรการทางเศรษฐศาสตร์เพื่อให้เกิดการลดปริมาณขยะ รวมทั้งสร้างวินัยคนในชาติเพื่อการจัดการขยะอย่างยั่งยืน การเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการคุณภาพน้ำในพื้นที่ลุ่มน้ำวิกฤตและลุ่มน้ำสำคัญอย่างครบวงจร โดยลดการเกิดน้ำเสียจากแหล่งกำเนิด การแก้ไขปัญหาวิกฤตหมอกควันไฟป่าในเขตภาคเหนือและภาคใต้ เป็นต้น

๔. ส่งเสริมการผลิตและการบริโภคที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เช่น การส่งเสริมการผลิตและการลงทุนในภาคอุตสาหกรรมที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม การสนับสนุนการผลิตภาคการเกษตรไปสู่เกษตรกรรมที่ยั่งยืน การส่งเสริมการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน โดยคำนึงถึงขีดความสามารถในการรองรับของระบบนิเวศ เป็นต้น

๕. สนับสนุนการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก และเพิ่มขีดความสามารถในการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ เช่น การพัฒนามาตรการและกลไกเพื่อสนับสนุนการลดก๊าซเรือนกระจกในทุกภาคส่วน การส่งเสริมภาคเอกชน รัฐวิสาหกิจ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้มีการจัดเก็บและรายงานข้อมูลเกี่ยวกับการปล่อยก๊าซเรือนกระจก การสร้างความรู้ ความเข้าใจ ความ

ตระหนัก และการมีส่วนร่วมของประชาชน และภาคส่วนต่างๆ ในการรับมือกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ เป็นต้น

๖. บริหารจัดการเพื่อลดความเสี่ยงด้านภัยพิบัติ เช่น การเสริมสร้างขีดความสามารถในการเตรียมความพร้อมและการรับมือภัยพิบัติ การพัฒนาระบบการจัดการภัยพิบัติในภาวะฉุกเฉิน การส่งเสริมองค์ความรู้ด้านการจัดการภัยพิบัติ เป็นต้น

๗. พัฒนาระบบการบริหารจัดการและกลไกแก้ไขปัญหาความขัดแย้งด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เช่น การปรับปรุงกลไกและกระบวนการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมให้มีประสิทธิภาพทุกขั้นตอน การสร้างจิตสำนึกความตระหนัก และปรับปรุงกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน การส่งเสริมบทบาทภาคเอกชนและชุมชนเพื่อสร้างพลังร่วม เป็นต้น

๘. การพัฒนาความร่วมมือด้านสิ่งแวดล้อมระหว่างประเทศ

ยุทธศาสตร์ที่ ๕ การเสริมสร้างความมั่นคงแห่งชาติเพื่อการพัฒนาประเทศสู่ความมั่งคั่งและยั่งยืน โดยมีวัตถุประสงค์ ๔ ประการ ได้แก่

๑. เพื่อปกป้องสถาบันพระมหากษัตริย์และเสริมสร้างความมั่นคงภายใน รวมทั้งป้องกันปัญหาภัยคุกคามที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองของชาติ

๒. เพื่อสร้างความพร้อมและฉันทก้ำลังของทุกภาคส่วน ให้มีขีดความสามารถในการบริหารจัดการด้านความมั่นคง และมีศักยภาพในการป้องกันและแก้ไขสถานการณ์ที่เกิดจากภัยคุกคามทั้งภัยทางทหารและภัยคุกคามอื่นๆ

๓. เพื่อเสริมสร้างความร่วมมือด้านความมั่นคงกับมิตรประเทศในการสนับสนุนการรักษาความสงบสุขและผลประโยชน์ของชาติ

๔. เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารนโยบายด้านความมั่นคงและนโยบายทางเศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้มีความเป็นเอกภาพ

สำหรับเป้าหมายการพัฒนานั้น แบ่งออกได้เป็น ๖ ประการ ดังนี้

๑. ปกป้องและเชิดชูสถาบันพระมหากษัตริย์ให้เป็นสถาบันหลักของประเทศ

๒. สังคมมีความสมานฉันท์ ผู้เห็นต่างทางความคิดของคนในชาติสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติ ประชาชนมีส่วนร่วมป้องกันแก้ไขปัญหาความมั่นคง

๓. ประชาชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน มีโอกาสในการศึกษาและการประกอบอาชีพที่สร้างรายได้เพิ่มขึ้น

๔. ประเทศไทยมีความสัมพันธ์และความร่วมมือด้านความมั่นคงในกลุ่มประเทศสมาชิกอาเซียน มิตรประเทศ และนานาชาติในการป้องกันภัยคุกคามในรูปแบบต่างๆ ควบคู่ไปกับการรักษาผลประโยชน์ของชาติ

๕. ประเทศไทยมีความพร้อมต่อการรับมือภัยคุกคามทั้งภัยคุกคามทางทหารและภัยคุกคามอื่นๆ

๖. แผนงานด้านความมั่นคงมีการบูรณาการสอดคล้องกับนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ส่วนแนวทางการพัฒนาตามยุทธศาสตร์ที่ ๕ นี้ มีอยู่ ๕ ประการ ได้แก่

๑. การรักษาความมั่นคงภายในเพื่อให้เกิดความสงบในสังคมและธำรงไว้ซึ่งสถาบันหลักของชาติ ได้แก่ การสร้างจิตสำนึกของคนในชาติให้มีความหวงแหน และธำรงรักษาสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ โดยปลูกฝังและสร้างความตระหนักถึงความสำคัญ มีการนำแนวทางพระราชดำริไปเผยแพร่และพัฒนา พร้อมทั้งกำหนดมาตรการเพื่อปกป้องรักษาและป้องกันการกระทำที่มีแนวโน้มที่จะส่งผลกระทบต่อสถาบันหลักของชาติ การเสริมสร้างความปรองดองของคนในชาติ และมีกลไกในการตรวจสอบและพัฒนาภาคการเมือง โดยปลูกฝังค่านิยมและเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจของการอยู่ร่วมกันบนพื้นฐานความแตกต่างทางความคิดและอุดมการณ์ทางการเมือง ภายใต้สิทธิและหน้าที่ตามระบอบประชาธิปไตยและคำนึงถึงความมั่นคงและผลประโยชน์ของชาติอย่างแท้จริง การป้องกันและแก้ไขปัญหาความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยกระบวนการสันติสุข แนวทางสันติวิธีและกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่บนพื้นฐานความแตกต่างทางอัตลักษณ์และชาติพันธุ์ เพื่อขจัดความขัดแย้ง ลดความรุนแรงตามยุทธศาสตร์พระราชทาน “เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา” พร้อมทั้งสร้างโอกาสในการพัฒนาเศรษฐกิจและความเป็นธรรมทางสังคมในพื้นที่

๒. การพัฒนาเสริมสร้างศักยภาพการป้องกันประเทศ เพื่อเตรียมความพร้อมในการรับมือภัยคุกคามทั้งทางทหารและภัยคุกคามอื่นๆ เช่น การพัฒนาศักยภาพและความพร้อมของกองทัพในการป้องกันและรักษาผลประโยชน์ของประเทศ โดยพัฒนากำลังพลให้มีความรู้ความสามารถ และมีความพร้อมในการปฏิบัติได้ทันเหตุการณ์ มีอาวุธ ยุทโธปกรณ์ ยุทธภัณฑ์ และเทคโนโลยีที่ทันสมัย เหมาะสม เพียงพอ พร้อมสนับสนุนการพัฒนาประเทศ การช่วยเหลือและบรรเทาสาธารณภัยและการแก้ไขปัญหาสำคัญอื่นๆ ของชาติได้อย่างมีประสิทธิภาพ การพัฒนาระบบงานด้านการข่าว ที่มีประสิทธิภาพ มีกลไกเสริมสร้างความร่วมมือ พัฒนาองค์ความรู้ ศึกษาวิเคราะห์แนวโน้มภัยคุกคาม รวมทั้งจัดทำฐานข้อมูลด้านการข่าวที่มีความเชื่อมโยงระหว่างหน่วยงานภายในประเทศและต่างประเทศอย่างเป็นระบบ ให้มีความพร้อมในการสนับสนุนข้อมูลเพื่อเตรียมการรับมือภัยคุกคามด้านความมั่นคงทั้งในประเทศและในระดับนานาชาติ การพัฒนาระบบบริหารจัดการเชิงบูรณาการ และเตรียมความพร้อมในการตอบโต้ภาวะฉุกเฉินด้านโรคติดต่ออุบัติใหม่ทั้งในระยะก่อนเกิดภัย ขณะเกิดภัย และระยะหลังเกิดภัย พร้อมทั้งจัดทำระบบการจัดการความรู้ที่สามารถเชื่อมโยงข้อมูลตั้งแต่ระดับชาติ ระดับจังหวัด ถึงระดับชุมชน เป็นต้น

๓. การส่งเสริมความร่วมมือกับต่างประเทศด้านความมั่นคง เพื่อบูรณาการความร่วมมือกับมิตรประเทศเพื่อผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ สังคม และการป้องกันภัยคุกคามข้ามชาติ เช่น การดำเนินความสัมพันธ์กับต่างประเทศอย่างสมดุล เพื่อเอื้อต่อการส่งเสริมและรักษาผลประโยชน์ และการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ โดยพัฒนาความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้านอาเซียน และนานาประเทศในการแลกเปลี่ยนข้อมูลการข่าว และการร่วมกันดำเนินการเชิงรุกเพื่อป้องกันแก้ไข ปัญหาและลดผลกระทบจากภัยคุกคาม ทั้งปัญหาข้ามชาติ ปัญหาท้าทายด้านความมั่นคงระหว่าง ประเทศ และสาธารณภัยขนาดใหญ่ การเสริมสร้างความไว้วางใจกับประเทศเพื่อนบ้าน และส่งเสริมความร่วมมือในการบริหารจัดการความมั่นคงตามแนวชายแดน เพื่อร่วมแก้ไขปัญหาที่มีอยู่ และส่งเสริมให้ชายแดนไทยกับประเทศเพื่อนบ้านเป็นชายแดนแห่งความร่วมมือ โดยพัฒนาความเป็น หุ้นส่วนยุทธศาสตร์ด้านความมั่นคงพื้นที่ชายแดน ป้องกันการลักลอบเข้าเมือง การตรวจคนเข้าเมือง การพัฒนาเศรษฐกิจตามแนวชายแดน และการสร้างความสัมพันธ์ระดับประชาชน การพัฒนาระบบ การเก็บรักษาข้อมูลส่วนบุคคลด้านไซเบอร์ให้มีความมั่นคงปลอดภัย และกำกับดูแลระบบการส่ง ข้อมูลส่วนบุคคลข้ามแดนไปต่างประเทศให้เป็นไปตามมาตรฐานสากล เป็นต้น

๔. การรักษาความมั่นคงและผลประโยชน์ของชาติทางทะเลเพื่อคงไว้ซึ่งอำนาจอธิปไตย และสิทธิอธิปไตยในเขตทางทะเล ได้แก่ การเสริมสร้างความร่วมมือในการรักษาความมั่นคงทางทะเล ทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ เพื่อแก้ไขปัญหาพื้นที่อ้างสิทธิทับซ้อนทางทะเล รวมทั้งพัฒนา ความร่วมมือในการแสวงหาและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรทางทะเลอย่างยั่งยืน พัฒนาระบบและ กลไกการให้ความช่วยเหลือและบรรเทาสาธารณภัยในทะเลให้มีประสิทธิภาพ ตลอดจนรักษาเส้นทาง คมนาคมทางทะเลให้มีความปลอดภัยและเอื้อต่อการใช้ประโยชน์ร่วมกัน การแก้ไขปัญหาการแย่งชิง ทรัพยากรโดยรักษาความมั่นคงของฐานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทางทะเล คุ้มครอง ปกป้อง และรักษาผลประโยชน์ของชาติทางทะเลจากการกระทำผิดกฎหมายในทะเลและวิกฤตทาง ทะเล พัฒนากลไกในทางปฏิบัติในการรักษาผลประโยชน์ของชาติทางทะเล และปรับปรุงกฎหมาย และกฎระเบียบต่างๆ ให้มีความทันสมัยและเป็นสากล ให้เกิดเอกภาพและระบบการบริหารจัดการที่ดี ในการดำเนินงานด้านการรักษาความมั่นคงและผลประโยชน์ของชาติทางทะเลในภาพรวมของ ประเทศ รวมทั้งบูรณาการการใช้ทรัพยากรและการขับเคลื่อนนโยบายไปสู่การปฏิบัติให้ได้อย่างเป็น รูปธรรม และการพัฒนาสร้างการรับรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับคุณค่าของทะเล การใช้ประโยชน์จาก ทะเลอย่างมีจิตสำนึกรับผิดชอบต่อ และมีความรู้ที่ถูกต้องเกี่ยวกับกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการดำเนิน กิจกรรมทางทะเล รวมทั้งส่งเสริมการพัฒนาองค์ความรู้ทางทะเลและการสร้างนวัตกรรมที่เป็น ประโยชน์ต่อการพัฒนาในอนาคต

๕. การบริหารจัดการความมั่นคงเพื่อการพัฒนา เพื่อให้เกิดความสอดคล้องกันระหว่าง แผนงานที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคงกับแผนงานการพัฒนาอื่นๆ ภายใต้การมีส่วนร่วมของภาค ประชาชน ได้แก่ การปรับปรุงระบบติดตาม เฝ้าระวัง ศึกษา วิเคราะห์ และประเมินสถานการณ์ด้าน ความมั่นคง การเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์ สภาวะแวดล้อมด้านความมั่นคง พิสูจน์ทราบและ คาดการณ์ภัยคุกคาม เพื่อเสนอแนะแผนป้องกันความเสียหายและการเตือนภัยที่อาจเกิดขึ้น เพื่อเพิ่ม ประสิทธิภาพการดำเนินงาน และลดผลกระทบต่อการพัฒนาประเทศ โดยเฉพาะในกรณีที่จะก่อภัย

คุกคามต่อความมั่นคงของประเทศ โดยใช้กลไกระดับชาติเพื่อเชื่อมโยงกลไกอื่นๆ ในการร่วมกันพิจารณาเมื่อมีสถานการณ์ที่คาดว่าจะส่งผลกระทบต่อความมั่นคงให้สามารถกำหนดแนวทางแก้ไขได้อย่างมีประสิทธิภาพ และการพัฒนากลไกด้านความมั่นคงและระบบการขับเคลื่อนแผนงานต่างๆ ให้พร้อมรับสถานการณ์ทั้งระดับชาติและระดับพื้นที่ โดยสร้างเครือข่ายการสนับสนุน ทั้งด้านนโยบาย องค์ความรู้และการสร้างกลไกขับเคลื่อนแผนงานด้านเศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และความมั่นคง โดยให้มีความเชื่อมโยงและตอบสนองต่อนโยบายรัฐบาล พร้อมทั้งสนับสนุนการขับเคลื่อนแผนงานและการจัดสรรงบประมาณด้านความมั่นคงแบบบูรณาการให้มีความชัดเจน ควบคู่ไปกับการสนับสนุนการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน (ประชารัฐ) ในการกำหนดและขับเคลื่อนแผนงานด้านความมั่นคง

ยุทธศาสตร์ที่ ๖ การบริหารจัดการในภาครัฐ การป้องกันการทุจริตประพฤติมิชอบและธรรมาภิบาลในสังคมไทย โดยมีวัตถุประสงค์ ๔ ประการ ได้แก่

๑. เพื่อให้ภาครัฐมีขนาดเล็ก มีการบริหารจัดการที่ดี และได้มาตรฐานสากล
๒. เพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีการบริหารจัดการและให้บริการแก่ประชาชนในท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และโปร่งใสตรวจสอบได้
๓. เพื่อลดปัญหาการทุจริตและประพฤติมิชอบของประเทศ
๔. เพื่อพัฒนาระบบและกระบวนการทางกฎหมายให้สามารถอำนวยความสะดวกด้วยความรวดเร็วและเป็นธรรมแก่ประชาชน

สำหรับเป้าหมายการพัฒนานั้น แบ่งออกได้เป็น ๔ ประการ ดังนี้

๑. ลดสัดส่วนค่าใช้จ่ายด้านบุคลากร และเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการและการให้บริการของภาครัฐ และประสิทธิภาพการประกอบธุรกิจของประเทศ
๒. เพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการที่ดีขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
๓. เพิ่มคะแนนดัชนีการรับรู้การทุจริตให้สูงขึ้น
๔. ลดจำนวนการดำเนินคดีกับผู้มิได้กระทำความผิด

ส่วนแนวทางการพัฒนาตามยุทธศาสตร์ที่ ๖ นี้ มีอยู่ ๖ ประการ ได้แก่

๑. ปรับปรุงโครงสร้างหน่วยงาน บทบาท ภารกิจ และคุณภาพบุคลากรภาครัฐ ให้มีความโปร่งใส ทันสมัย คล่องตัว มีขนาดที่เหมาะสม เกิดความคุ้มค่า เช่น การกำหนดภารกิจ ขอบเขต อำนาจหน้าที่ของราชการบริหารส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และท้องถิ่นให้ชัดเจนและไม่ซ้ำซ้อน โดยให้ราชการส่วนกลางและส่วนภูมิภาค ดำเนินภารกิจเกี่ยวกับการกำหนดนโยบาย วางแผนระดับประเทศ

กำหนดหลักเกณฑ์ มาตรฐาน การอนุมัติ อนุญาต การส่งเสริมสนับสนุนการวิจัยและพัฒนา การบริการวิชาการ การกำกับกำกับการดำเนินงาน และภารกิจที่มีพื้นที่ครอบคลุมหลายเขตการปกครอง โดยกำหนดแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจนและให้บริการสาธารณะเท่าที่จำเป็น ราชการส่วนท้องถิ่นดำเนินการกิจให้บริการสาธารณะขั้นพื้นฐาน เพื่อแก้ไขปัญหาและตอบสนองความต้องการของประชาชนในพื้นที่ตามขีดความสามารถและความพร้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยเปิดโอกาสให้ภาคประชาสังคมและประชาชนในพื้นที่เข้าร่วมเป็นผู้จัดทำบริการสาธารณะขั้นพื้นฐานและตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐในระดับชุมชน รวมทั้งจูงใจให้ภาคเอกชนเข้าร่วมเป็นผู้จัดทำบริการสาธารณะให้มากที่สุด การปรับปรุงกลไกการปฏิบัติงานของภาครัฐให้มีลักษณะบูรณาการ สามารถส่งเสริมกระบวนการผลิตและการให้บริการของภาคเอกชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาประเทศในระยะยาว โดยการใช้กลไกภาครัฐที่จะสนับสนุนการเชื่อมโยงระหว่างงานวิจัยที่สามารถตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค การสนับสนุนเงินทุนหรืองบประมาณแก่ผู้ประกอบการ รวมทั้งการกำหนดกฎระเบียบที่ไม่เป็นอุปสรรคหรือเอื้อต่อการดำเนินธุรกิจ ตลอดจนสนับสนุนกลไกการร่วมมือกันระหว่างรัฐ เอกชน ประชาชน และประชาสังคม ในแบบประชารัฐให้เป็นจุดเชื่อมต่อในการพัฒนาประเทศอย่างสมบูรณ์ และการกำหนดหลักการและแนวทางในการยุบเลิกภารกิจหรือปรับลดหน่วยงานบริหารราชการส่วนกลางที่ตั้งอยู่ในภูมิภาคให้เหลือเพียงการปฏิบัติภารกิจเฉพาะที่ไม่อาจมอบให้ราชการบริหารส่วนภูมิภาคดำเนินการแทนหรือไม่สามารถถ่ายโอนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือภาคเอกชน องค์กรพัฒนาเอกชน ธุรกิจเพื่อสังคม ภาคประชาสังคม หรือชุมชนและประชาชนรับไปดำเนินการแทนได้ พร้อมกับเกลี้ยหรือโอนบุคลากรและงบประมาณให้สอดคล้องกับภารกิจที่ถ่ายโอนไป โดยแก้ไขกฎหมายว่าด้วยระเบียบบริหารราชการแผ่นดินให้ครอบคลุมทุกประเภทของระบบการบริหารราชการแผ่นดิน ตลอดจนกำหนดแนวทางที่เหมาะสมในการถ่ายโอนบุคลากรจากส่วนกลางไปยังส่วนท้องถิ่นให้คล่องตัวมากขึ้น เป็นต้น

๒. ปรับปรุงกระบวนการงบประมาณ และสร้างกลไกในการติดตามตรวจสอบการเงินการคลังภาครัฐ เช่น การแก้ไขพระราชบัญญัติวิธีการงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๐๒ ให้ส่งเสริมการจัดสรรงบประมาณแบบบูรณาการ และงบประมาณเชิงพื้นที่ ให้จังหวัด กลุ่มจังหวัด และราชการบริหารส่วนท้องถิ่นเป็นหน่วยรับการจัดสรรงบประมาณได้ ให้ภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจในกระบวนการงบประมาณ ตั้งแต่การเสนอโครงการตามแผนพัฒนาชุมชนที่สามารถเชื่อมโยงกับแผนพัฒนาท้องถิ่นและแผนพัฒนาจังหวัด ตลอดจนตรวจสอบและติดตามผลการใช้จ่ายงบประมาณเชิงพื้นที่ รวมทั้งแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้องให้สอดคล้อง อาทิ พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๓๔ และพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยการบริหารงานจังหวัดและกลุ่มจังหวัดแบบบูรณาการ พ.ศ. ๒๕๕๑ การกำหนดโครงสร้างและลำดับความสำคัญของแผนงานในงบประมาณรายจ่ายประจำปีให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติระยะ ๒๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๗๙) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๑๒ (พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๖๔) นโยบายความมั่นคงแห่งชาติ (พ.ศ. ๒๕๕๘-๒๕๖๔) และนโยบายรัฐบาล โดยในการเสนอร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ ต้องแสดงแหล่งที่มาและประมาณการรายได้ ผลสัมฤทธิ์หรือประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการจ่ายเงิน และความสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติและแผนพัฒนาต่างๆ การปรับปรุงระบบ

ติดตามประเมินผลให้สามารถวัดผลสัมฤทธิ์การพัฒนาทั้งประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และผลกระทบของการดำเนินงานหรือการใช้จ่ายงบประมาณของหน่วยงานได้อย่างแท้จริง และสามารถนำมาใช้ประกอบการพิจารณาจัดสรรงบประมาณในแต่ละปีต่อไป รวมทั้งควรส่งเสริมให้มีกระบวนการตรวจสอบโดยภาคประชาชนเพิ่มขึ้น และมีการเปิดเผยผลการประเมินต่อสาธารณะชนโดยมีกำหนดเวลาการเปิดเผยที่แน่นอน เป็นต้น

๓. เพิ่มประสิทธิภาพและยกระดับการให้บริการสาธารณะให้ได้มาตรฐานสากล เช่น การปรับรูปแบบและวิธีการดำเนินการของภาครัฐให้มีความร่วมมือกันระหว่างรัฐ เอกชน ประชาชน และประชาสังคม ในลักษณะแบบประชารัฐ การส่งเสริมให้มีการแข่งขันในผลงานการจัดบริการสาธารณะของรัฐระหว่างหน่วยงานของรัฐด้วยกัน และระหว่างหน่วยงานของรัฐกับหน่วยงานภายนอก ภาคประชาสังคมและองค์กรชุมชน โดยมีการกำหนดกฎ กติกา และสิ่งจูงใจให้ชัดเจน รวมทั้งมีการกำกับ ตรวจสอบคุณภาพมาตรฐานและความพร้อมของผู้รับงานแทนภาครัฐ การจัดให้มีกระบวนการและช่องทางสื่อสารกับประชาชนในรูปแบบที่หลากหลาย เพื่อให้รับทราบและเข้าใจถึงสิ่งที่รัฐกำลังจะดำเนินการ และดำเนินการอยู่ พร้อมทั้งรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากทุกภาคส่วน เป็นต้น

๔. เพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เช่น การทบทวนการกระจายอำนาจและการถ่ายโอนภารกิจให้แก่ท้องถิ่นให้ชัดเจนตามศักยภาพและความพร้อมของท้องถิ่น โดยเฉพาะเรื่องการศึกษาและสาธารณสุข และจัดให้มีการประเมินศักยภาพหน่วยงานท้องถิ่นให้ถูกต้องและชัดเจนจากหน่วยงานประเมินที่เป็นอิสระ พร้อมทั้งกำหนดกลไกและมาตรการกำกับติดตามการดำเนินการกระจายอำนาจให้ชัดเจน การสนับสนุนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้พัฒนารูปแบบการจัดบริการสาธารณะให้หลากหลายสอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น ด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคเอกชน กับภาคประชาสังคมให้มากขึ้น การเพิ่มความคล่องตัวให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทั้งในเรื่องการกำหนดนโยบาย การบริหารบุคลากร และการบริหารการเงิน การคลัง และงบประมาณ และปรับกระบวนการทำงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเชื่อมโยงเป็นเครือข่ายกับภาคีอื่นๆ อย่างมีธรรมาภิบาล รวมทั้งพัฒนารูปแบบการกำกับดูแลโดยภาคประชาชนและชุมชน เป็นต้น

๕. ป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบ เพื่อให้สังคมไทยมีวินัย โปร่งใส ยึดมั่นในความซื่อสัตย์สุจริต และยุติธรรม รวมทั้งสร้างความเข้มแข็ง เป็นภูมิคุ้มกันของสังคมไทย ให้ครอบคลุมภาครัฐ ภาคเอกชน องค์กรพัฒนาเอกชน และภาคประชาชน พร้อมทั้งเพื่อสร้างพลังการขับเคลื่อนค่านิยมต่อต้านการทุจริต โดยกำหนดแนวทางการดำเนินการเป็น ๓ ส่วน ได้แก่ ปลุกฝังให้คนไทยไม่โกง ป้องกันการทุจริต และปราบปรามการทุจริต

๖. ปฏิรูปกฎหมายและกระบวนการยุติธรรมให้มีความทันสมัย เป็นธรรม และสอดคล้องกับข้อบังคับสากลหรือข้อตกลงระหว่างประเทศ โดยกำหนดแนวทางการดำเนินการเป็น ๒ ส่วน ได้แก่ การปฏิรูปกฎหมายให้ทันสมัย และการปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมให้มีประสิทธิภาพ

ยุทธศาสตร์ ๗ การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและระบบโลจิสติกส์ โดยมีวัตถุประสงค์ ๕ ประการ ได้แก่

๑. เพื่อพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน สิ่งอำนวยความสะดวกด้านการขนส่งและการค้า รวมทั้งมีกลไกกำกับ ดูแล การประกอบกิจการขนส่งที่มีประสิทธิภาพและโปร่งใสให้สามารถสนับสนุน การเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ และยกระดับคุณภาพชีวิตให้แก่ประชาชน

๒. เพื่อสร้างความมั่นคงทางพลังงาน เพิ่มประสิทธิภาพการใช้พลังงาน และส่งเสริมการใช้พลังงานทดแทนและพลังงานสะอาด ตลอดจนขยายโอกาสทางธุรกิจในภูมิภาคอาเซียน

๓. เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและขยายการให้บริการด้านโครงสร้างพื้นฐานดิจิทัลอย่างทั่วถึงทั้งประเทศ ในราคาที่เหมาะสมเป็นธรรม และส่งเสริมธุรกิจดิจิทัลใหม่ และนวัตกรรม รวมทั้งพัฒนาระบบความปลอดภัยทางไซเบอร์ให้มีความมั่นคง และคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคลให้แก่ผู้ใช้บริการ

๔. เพื่อพัฒนาประสิทธิภาพและขยายการให้บริการโครงสร้างพื้นฐานด้านน้ำประปาทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพให้ครอบคลุมทั่วประเทศ ลดอัตราน้ำสูญเสียในระบบประปา และสร้างกลไกการบริหารจัดการการประกอบกิจการน้ำประปาในภาพรวมของประเทศ

๕. เพื่อพัฒนาอุตสาหกรรมต่อเนื่องที่เกิดจากลงทุนด้านโครงสร้างพื้นฐาน เพื่อลดการนำเข้าจากต่างประเทศ และสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจให้กับประเทศ

สำหรับเป้าหมายการพัฒนานั้น แบ่งออกได้เป็น ๖ ประการ ดังนี้

๑. การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและระบบโลจิสติกส์ในภาพรวม เพื่อลดความเข้มการใช้พลังงาน (Energy Intensity: EI) และลดต้นทุนโลจิสติกส์ของประเทศ

๒. การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านระบบขนส่ง เพื่อเพิ่มปริมาณการขนส่งสินค้าทางรางและทางน้ำ และเพิ่มปริมาณการเดินทางด้วยระบบขนส่งสาธารณะในเขตเมือง รวมทั้งขยายขีดความสามารถในการรองรับปริมาณผู้โดยสารของท่าอากาศยานในกรุงเทพมหานครและท่าอากาศยานในภูมิภาคให้เพียงพอกับความต้องการ

๓. การพัฒนาระบบโลจิสติกส์ เพื่อให้ประเทศไทยมีความสามารถในการแข่งขันด้านโลจิสติกส์ และการอำนวยความสะดวกทางการค้ามีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น

๔. การพัฒนาด้านพลังงาน เพื่อเพิ่มสัดส่วนการใช้พลังงานทดแทนต่อปริมาณการใช้พลังงานขั้นสุดท้าย และลดการพึ่งพาก๊าซธรรมชาติในการผลิตไฟฟ้า

๕. การพัฒนาเศรษฐกิจดิจิทัล เพื่อขยายโครงข่ายอินเทอร์เน็ตความเร็วสูงให้ครอบคลุมทั่วทั้งประเทศ และสร้างผู้ประกอบการธุรกิจดิจิทัลรายใหม่เพิ่มขึ้น รวมทั้งพัฒนาระบบความมั่นคง

ปลอดภัยทางไซเบอร์ให้มีประสิทธิภาพและสอดคล้องตามมาตรฐานสากลเพื่อรับมือภัยคุกคามทางออนไลน์

ส่วนแนวทางการพัฒนาตามยุทธศาสตร์ที่ ๗ นี้ มีอยู่ ๖ ประการ ได้แก่

๑. การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านขนส่ง ทั้งการพัฒนาระบบขนส่งทางราง การพัฒนาระบบขนส่งสาธารณะในเขตเมือง การพัฒนาโครงข่ายทางถนน การพัฒนาระบบขนส่งทางอากาศ และการพัฒนาระบบขนส่งทางน้ำ

๒. การสนับสนุนการพัฒนาระบบขนส่ง ได้แก่ การสนับสนุนการพัฒนาอุตสาหกรรมต่อเนื่องที่เกิดจากการลงทุนด้านโครงสร้างพื้นฐาน และการพัฒนาการบริหารจัดการในสาขาขนส่ง

๓. การพัฒนาระบบโลจิสติกส์ในทุก ๆ ด้าน ทั้งการพัฒนาและยกระดับมาตรฐานระบบการบริหารจัดการโลจิสติกส์และโซ่อุปทานให้ได้มาตรฐานสากลและสนับสนุนการสร้างมูลค่าเพิ่มตลอดห่วงโซ่อุปทาน การพัฒนาและยกระดับมาตรฐานการอำนวยความสะดวกทางการค้าให้สอดคล้องกับมาตรฐานการค้าโลก การพัฒนาคุณภาพบุคลากรและวางแผนจัดการกำลังคนด้านโลจิสติกส์ให้สอดคล้องกับความต้องการของภาคธุรกิจ และการบริหารจัดการระบบติดตามประเมินผล การพัฒนาระบบโลจิสติกส์ของประเทศ

๔. การพัฒนาพลังงาน ได้แก่ การส่งเสริมการอนุรักษ์พลังงานและเพิ่มประสิทธิภาพการใช้พลังงาน การจัดหาพลังงานให้เพียงพอและสร้างความมั่นคงในการผลิตพลังงาน การเพิ่มศักยภาพการบริหารจัดการ การผลิต และใช้พลังงานทดแทนและพลังงานสะอาด การปรับปรุงและพัฒนาการกำกับดูแลการประกอบกิจการพลังงานให้เป็นไปตามกฎหมายและระเบียบอย่างถูกต้องเหมาะสม มีธรรมาภิบาล และทันสมัยการเปลี่ยนแปลงในตลาดพลังงาน และการส่งเสริมให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางซื้อขายพลังงานและเพิ่มโอกาสของไทยในการพัฒนาพลังงานในภูมิภาคอาเซียน

๕. การพัฒนาเศรษฐกิจดิจิทัล ด้วยวิธีการหรือมาตรการต่าง ๆ เช่น การพัฒนาและปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานโทรคมนาคมของประเทศให้ทั่วถึงและมีประสิทธิภาพ การส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการสร้างมูลค่าเพิ่มทางธุรกิจ การส่งเสริมนวัตกรรม การวิจัยและพัฒนาอุตสาหกรรมดิจิทัลและเทคโนโลยีอวกาศของไทย เป็นต้น

๖. การพัฒนาระบบน้ำประปา ได้แก่ การพัฒนาระบบน้ำประปาให้ครอบคลุมและทั่วถึง การบริหารจัดการการใช้น้ำอย่างมีประสิทธิภาพและการสร้างนวัตกรรม เช่น การจัดทำแผนบริหารจัดการด้านการใช้น้ำของกลุ่มผู้ใช้น้ำประปาประเภทต่างๆ และใช้มาตรการ 3R (Reduce Reuse และ Recycle) และการจัดเก็บค่าน้ำเสีย เพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและสร้างจิตสำนึกให้มีการใช้น้ำอย่างประหยัดในภาคครัวเรือน ภาคธุรกิจ และภาคอุตสาหกรรม การส่งเสริมให้ภาคเอกชนและหน่วยงานภาครัฐดำเนินการศึกษาวิจัยเทคโนโลยีสมัยใหม่มาช่วยพัฒนากระบวนการผลิตน้ำ

โดยเฉพาะการใช้น้ำทะเลผลิตน้ำประปาด้วยต้นทุนที่ต่ำลง การเพิ่มประสิทธิภาพระบบส่งน้ำ การสร้างนวัตกรรมใหม่หรืออุปกรณ์ที่ช่วยประหยัดน้ำในภาคครัวเรือน ธุรกิจ และอุตสาหกรรม รวมทั้งการถ่ายทอดงานวิจัยมาใช้ประโยชน์ในกิจการประปาทั้งเชิงพาณิชย์และเชิงสังคม การลดอัตราน้ำสูญเสียในเชิงรุกควบคู่กับการบำรุงรักษาเชิงป้องกันของระบบประปาทั่วประเทศ เป็นต้น

ยุทธศาสตร์ที่ ๘ การพัฒนาวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิจัย และนวัตกรรม โดยมีวัตถุประสงค์ ๔ ประการ ได้แก่

๑. เพื่อสร้างความเข้มแข็งและยกระดับความสามารถด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีขั้นก้าวหน้า ให้สนับสนุนการสร้างมูลค่าของสาขาการผลิตและบริการเป้าหมาย

๒. เพื่อสร้างโอกาสการเข้าถึงและนำเทคโนโลยีไปใช้ให้กับเกษตรกรรายย่อย วิสาหกิจชุมชนและวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม

๓. เพื่อพัฒนานวัตกรรมที่มุ่งเน้นการลดความเหลื่อมล้ำและยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนผู้สูงอายุ ผู้ด้อยโอกาสทางสังคม และเพิ่มคุณภาพสิ่งแวดล้อม

๔. เพื่อบูรณาการระบบบริหารจัดการวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิจัย และนวัตกรรม ให้สามารถดำเนินงานไปในทิศทางเดียวกัน

สำหรับเป้าหมายการพัฒนานั้น แบ่งออกได้เป็น ๒ ประการ คือ เพิ่มความเข้มแข็งด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีของประเทศ และเพิ่มความสามารถในการประยุกต์ใช้วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรมเพื่อยกระดับความสามารถการแข่งขันของภาคการผลิตและบริการ และคุณภาพชีวิตของประชาชน

ส่วนแนวทางการพัฒนาตามยุทธศาสตร์ที่ ๘ นี้ มีอยู่ ๓ ประการ ได้แก่

๑. เร่งส่งเสริมการลงทุนวิจัยและพัฒนาและผลักดันสู่การใช้ประโยชน์ในเชิงพาณิชย์และเชิงสังคม เช่น การลงทุนวิจัยและพัฒนาในกลุ่มเทคโนโลยีที่ประเทศไทยมีศักยภาพพัฒนาได้เอง อาทิ กลุ่มอาหารและเกษตร การแพทย์ สิ่งแวดล้อม การลงทุนวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรมทางสังคมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำและยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน อาทิ เทคโนโลยีการศึกษา เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร เทคโนโลยีเพื่อผู้พิการ การเสริมสร้างระบบการบริหารจัดการทรัพยากรสินทางปัญญาที่มีประสิทธิภาพสอดคล้องมาตรฐานสากล เป็นต้น

๒. พัฒนาผู้ประกอบการให้เป็นผู้ประกอบการทางเทคโนโลยี เช่น ส่งเสริมผู้ประกอบการให้มีบทบาทหลักด้านนวัตกรรมเทคโนโลยี และร่วมกำหนดทิศทางการพัฒนานวัตกรรมกับสถาบันการศึกษา สถาบันวิจัย ภาครัฐ และภาคสังคมหรือชุมชน การส่งเสริมการสร้างสรรคนวัตกรรมด้านการออกแบบและการจัดการธุรกิจที่ผสมการใช้เทคโนโลยีให้แพร่หลายในกลุ่ม

ผู้ประกอบการธุรกิจของไทย การสนับสนุนการเข้าถึงแหล่งเงินทุนสำหรับธุรกิจเกิดใหม่และวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ที่ต้องการพัฒนาหรือทำธุรกิจฐานเทคโนโลยี เป็นต้น

๓. พัฒนาสภาวะแวดล้อมของการพัฒนาวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิจัย และนวัตกรรม ทั้งด้านบุคลากรวิจัย (อาทิ การเร่งสร้างนักวิจัยมืออาชีพ การพัฒนาศักยภาพนักวิจัย การดึงดูดบุคลากรผู้เชี่ยวชาญ นักวิจัย และนักวิทยาศาสตร์ในต่างประเทศที่มีผลงานเป็นที่ยอมรับในสาขาอุตสาหกรรมเป้าหมายของไทยให้มาทำงานในสถาบันวิจัยของภาครัฐและภาคเอกชนในประเทศไทย) ด้านโครงสร้างพื้นฐานทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (อาทิ การปรับปรุงและพัฒนาระบบการวิจัยเพื่อรองรับเทคโนโลยีสำคัญๆ ให้เกิดประสิทธิภาพ การยกระดับโครงสร้างพื้นฐานทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีแบบก้าวกระโดด การส่งเสริมการพัฒนาระบบคุณภาพและมาตรฐาน และระบบมาตรฐานแห่งชาติ) และด้านการบริหารจัดการ (อาทิ การส่งเสริมการปรับโครงสร้างและบทบาทของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิจัย และนวัตกรรมเพื่อให้เกิดความเป็นเอกภาพในการดำเนินงาน การสนับสนุนการจัดทำแผนที่นำทางด้านเทคโนโลยี (Technology Roadmap) และแผนปฏิบัติการวิจัยและนวัตกรรมรายสาขา ส่งเสริมให้เกิดการแลกเปลี่ยนและพัฒนาความรู้ด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีวิจัย และนวัตกรรมเชิงลึก ผ่านทางกลไกที่มีอยู่)

ยุทธศาสตร์ที่ ๙ การพัฒนาภาค เมือง และพื้นที่เศรษฐกิจ โดยมีวัตถุประสงค์ ๔ ประการ ได้แก่

๑. เพื่อกระจายความเจริญและโอกาสทางเศรษฐกิจไปสู่ภูมิภาคอย่างทั่วถึงมากขึ้น
๒. เพื่อพัฒนาเมืองศูนย์กลางของจังหวัดให้เป็นเมืองนำอยู่สำหรับคนทุกกลุ่ม
๓. เพื่อพัฒนาและฟื้นฟูพื้นที่ฐานเศรษฐกิจหลักให้ขยายตัวอย่างเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมและเพิ่มคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน
๔. เพื่อพัฒนาพื้นที่เศรษฐกิจใหม่ให้สนับสนุนการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันและการพัฒนาในพื้นที่อย่างยั่งยืน

สำหรับเป้าหมายการพัฒนานั้น แบ่งออกได้เป็น ๔ ประการ ดังนี้

๑. ลดช่องว่างรายได้ระหว่างภาคและมีการกระจายรายได้ที่เป็นธรรมมากขึ้น
๒. เพิ่มจำนวนเมืองศูนย์กลางของจังหวัดเป็นเมืองนำอยู่สำหรับคนทุกกลุ่มในสังคม
๓. พื้นที่ฐานเศรษฐกิจหลักมีระบบการผลิตที่มีประสิทธิภาพสูงและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม
๔. เพิ่มมูลค่าการลงทุนในพื้นที่เศรษฐกิจใหม่บริเวณชายแดน

ส่วนแนวทางการพัฒนาตามยุทธศาสตร์ที่ ๙ นี้ มีอยู่ ๓ ประการ ได้แก่

๑. การพัฒนาภาคเพื่อสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจให้กระจายตัวอย่างทั่วถึง โดยแบ่งตามภูมิภาคต่าง ๆ กล่าวคือ

๑.๑ ภาคเหนือ เป็นการพัฒนาให้เป็นฐานเศรษฐกิจสร้างสรรค์มูลค่าสูง เช่น การพัฒนาการท่องเที่ยวให้มีคุณภาพและความยั่งยืน มีธุรกิจบริการต่อเนื่องกับการท่องเที่ยวบริการสุขภาพและการศึกษาที่ได้มาตรฐาน รวมทั้งผลิตภัณฑ์สร้างสรรค์ที่สร้างมูลค่าเพิ่มสูง การพัฒนาประสิทธิภาพการผลิตทางการเกษตร และสร้างมูลค่าเพิ่มภายใต้แนวคิดเกษตรปลอดภัยและเกษตรอินทรีย์ ควบคู่กับการพัฒนาอุตสาหกรรมเกษตรแปรรูปให้มีความหลากหลายสอดคล้องกับความต้องการของตลาด การฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้คืนความอุดมสมบูรณ์สร้างความสมดุลแก่ระบบนิเวศ เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ เป็นต้น

๑.๒ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นการพัฒนาให้หลุดพ้นจากความยากจนสู่เป้าหมายการพึ่งตนเอง เช่น การเพิ่มศักยภาพการผลิตสินค้าเกษตรไปสู่มาตรฐานเกษตรอินทรีย์และอาหารปลอดภัย การพัฒนาอุตสาหกรรมเกษตรแปรรูปไปสู่ผลิตภัณฑ์ที่มีมูลค่าเพิ่มสูง การยกระดับการท่องเที่ยวเชิงประเพณีวัฒนธรรม อารยธรรมขอม ยุคก่อนประวัติศาสตร์ ธรรมชาติและกีฬาสู่นานาชาติ เป็นต้น

๑.๓ ภาคกลาง เป็นการพัฒนาให้เป็นฐานเศรษฐกิจชั้นนำ เช่น การเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของฐานอุตสาหกรรมเดิมและส่งเสริมการพัฒนาอุตสาหกรรมแห่งอนาคตให้เป็นฐานรายได้ใหม่ เพื่อยกระดับฐานเศรษฐกิจอุตสาหกรรมของภาคกลางให้เป็นศูนย์กลางอุตสาหกรรมสีเขียวชั้นนำในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการผลิตอาหารและสินค้าเกษตรให้มีความทันสมัยและเป็นสากล เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้ภาคกลางเป็นฐานการผลิตอาหารและสินค้าเกษตรที่มีคุณภาพ ปลอดภัย และได้มาตรฐานโลก สนับสนุนการเป็นศูนย์กลางการผลิตอาหารของประเทศ การปรับปรุงมาตรฐานสินค้าและธุรกิจบริการด้านการท่องเที่ยวให้มีคุณภาพและภาพลักษณ์ที่ได้มาตรฐานสากล เพื่อเพิ่มศักยภาพของภาคกลางให้เป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวของเอเชียที่มีชื่อเสียงและเป็นที่ยอมรับในระดับนานาชาติ เป็นต้น

๑.๔ ภาคใต้ เป็นการพัฒนาให้เป็นฐานการสร้างรายได้ที่หลากหลาย เช่น การเสริมสร้างความเข้มแข็งภาคการเกษตรให้เติบโตอย่างเต็มศักยภาพของห่วงโซ่มูลค่าเพื่อสร้างรายได้ให้กับพื้นที่อย่างต่อเนื่องและยั่งยืน การยกระดับรายได้จากการท่องเที่ยวให้เติบโตอย่างต่อเนื่อง และกระจายรายได้จากการท่องเที่ยวสู่พื้นที่เชื่อมโยงรวมทั้งชุมชนและท้องถิ่นอย่างทั่วถึง การพัฒนาเศรษฐกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้ให้เป็นพื้นที่เศรษฐกิจเฉพาะ เป็นต้น

๒. การพัฒนาเมือง โดยแบ่งออกเป็น แนวทางการพัฒนาหลัก เช่น การพัฒนาสภาพแวดล้อมเมืองศูนย์กลางของจังหวัดให้เป็นเมืองน่าอยู่ เพื่อการใช้งานของคนทุกกลุ่มในสังคมอย่างเท่าเทียม เอื้อต่อการขยายตัวทางเศรษฐกิจและสังคมอย่างมีสมดุล การพัฒนาระบบขนส่ง

สาธารณสุขในเขตเมือง การรักษาอัตลักษณ์ของเมืองและสร้างคุณค่าของทรัพยากรเพื่อกระจายรายได้ให้คนในท้องถิ่น เป็นต้น และแนวทางการพัฒนาเมืองสำคัญ เช่น การส่งเสริมให้กรุงเทพมหานครเป็นเมืองศูนย์กลางการติดต่อธุรกิจระหว่างประเทศ รวมทั้งเป็นศูนย์กลางการศึกษา การบริการด้านการแพทย์และสุขภาพระดับนานาชาติ ที่พร้อมด้วยสิ่งอำนวยความสะดวกเทคโนโลยีในการสื่อสาร และระบบคมนาคมมาตรฐานสูง การพัฒนาเมืองเชียงใหม่และเมืองพิษณุโลกให้เป็นศูนย์กลางการค้า การบริการธุรกิจสุขภาพ การศึกษา และธุรกิจด้านดิจิทัล การพัฒนาพื้นที่รอบสถานีขนส่งระบบรางในเมืองที่มีศักยภาพที่สำคัญ เป็นต้น

๓. การพัฒนาพื้นที่เศรษฐกิจ ได้แก่ พื้นที่บริเวณชายฝั่งตะวันออก เช่น เร่งรัดการแก้ปัญหามลพิษและสิ่งแวดล้อมในพื้นที่เศรษฐกิจหลักให้เกิดผลในทางปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม เพิ่มศักยภาพการท่องเที่ยวทางทะเลเชื่อมโยงอ่าวไทยฝั่งตะวันออกและตะวันตก การกระจายผลประโยชน์จากการพัฒนาให้แก่ประชาชนในพื้นที่ เป็นต้น และพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษชายแดน เช่น การสนับสนุนและยกระดับการพัฒนากิจกรรมทางเศรษฐกิจที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมและสอดคล้องกับศักยภาพของพื้นที่ การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษชายแดนภายใต้กระบวนการมีส่วนร่วม การบริหารจัดการด้านสาธารณสุข แรงงาน และความมั่นคง เป็นต้น

ยุทธศาสตร์ที่ ๑๐ ความร่วมมือระหว่างประเทศเพื่อการพัฒนา โดยมีวัตถุประสงค์ ๓ ประการ ได้แก่

๑. เพื่อใช้ประโยชน์จากจุดเด่นของทำเลที่ตั้งของประเทศไทยที่เป็นจุดเชื่อมโยงสำคัญของแนวระเบียงเศรษฐกิจต่างๆ ให้เกิดประโยชน์อย่างเต็มศักยภาพในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของไทย

๒. เพื่อขยายโอกาสด้านการค้าการลงทุนระหว่างประเทศ และยกระดับให้ประเทศเป็นฐานการผลิตและการลงทุนที่มีศักยภาพและโดดเด่น

๓. เพื่อเพิ่มบทบาทของไทยในเวทีโลกด้วยการส่งเสริมบทบาทที่สร้างสรรค์ของไทยในกรอบความร่วมมือต่างๆ รวมทั้งการสนับสนุนการขับเคลื่อนการพัฒนาภายใต้กรอบเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs)

สำหรับเป้าหมายพัฒนานั้น แบ่งออกได้เป็น ๔ ประการ ดังนี้

๑. เครือข่ายการเชื่อมโยงตามแนวระเบียงเศรษฐกิจที่ครอบคลุมและมีการใช้ประโยชน์ได้เต็มศักยภาพ

๒. ระบบห่วงโซ่มูลค่าในอนุภูมิภาคและภูมิภาคอาเซียนเพิ่มขึ้น

๓. ประเทศไทยเป็นฐานเศรษฐกิจ การค้าและการลงทุนที่สำคัญในภูมิภาคอนุภูมิภาคอาเซียน และเอเชีย รวมทั้งมีการพัฒนาส่วนขยายจากแนวระเบียงเศรษฐกิจในอนุภูมิภาคให้ครอบคลุมภูมิภาคอาเซียน เอเชียตะวันออก และเอเชียใต้

๔. ประเทศไทยเป็นหุ้นส่วนการพัฒนาที่สำคัญทั้งในระดับ

ส่วนแนวทางการพัฒนาตามยุทธศาสตร์ที่ ๑๐ นี้ มีอยู่ ๑๐ ประการ ได้แก่

๑. ขยายความร่วมมือทางการค้า และการลงทุนกับมิตรประเทศ และแสวงหาตลาดใหม่สำหรับสินค้าและบริการของไทย

๒. พัฒนาความเชื่อมโยงด้านการคมนาคมขนส่ง โลจิสติกส์ และโทรคมนาคมในกรอบความร่วมมืออนุภูมิภาคภายใต้แผนงาน GMS, ACMECS, IMT-GT, BIMSTEC และ JDS และภูมิภาคอาเซียน เพื่ออำนวยความสะดวกและลดต้นทุนด้านโลจิสติกส์

๓. พัฒนาและส่งเสริมให้ไทยเป็นฐานของการประกอบธุรกิจ การบริการ และการลงทุนที่โดดเด่นในภูมิภาค

๔. ส่งเสริมการลงทุนไทยในต่างประเทศ (Outward investment) ของผู้ประกอบการไทย

๕. เปิดประตูการค้าและพัฒนาความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้านในลักษณะหุ้นส่วนทางยุทธศาสตร์ทั้งในระดับอนุภูมิภาค และภูมิภาคที่มีความเสมอภาคกัน

๖. สร้างความเป็นหุ้นส่วนการพัฒนากับประเทศในอนุภูมิภาค ภูมิภาค และนานาชาติ

๗. เข้าร่วมเป็นภาคีความร่วมมือระหว่างประเทศโดยมีบทบาทที่สร้างสรรค์

๘. ส่งเสริมความร่วมมือกับภูมิภาคและนานาชาติในการสร้างความมั่นคง

๙. บูรณาการภารกิจด้านความร่วมมือระหว่างประเทศและด้านการต่างประเทศ

๑๐. ส่งเสริมให้เกิดการปรับตัวภายในประเทศที่สำคัญ ได้แก่

๑๐.๑ การกำหนดมาตรการรองรับผลกระทบในทางลบจากนโยบายทางการค้าการลงทุนต่อกลุ่มต่างๆ ในสังคม

๑๐.๒ การพัฒนาทรัพยากรบุคคลของไทยให้มีความเป็นสากล ทั้งด้านความสามารถทางภาษา การเสริมสร้างศักยภาพ และมีทัศนคติที่เปิดกว้างและมองไปในอนาคต สอดคล้องกับเป้า

หมายความเป็นพลเมืองไทย พลเมืองอาเซียน และพลเมืองโลก โดยประเทศไทยมีบทบาทนำในเวทีนานาชาติตามที่กำหนดภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี

๑๐.๓ การปรับเปลี่ยนทัศนคติและการสร้างความรับรู้และความเข้าใจของประชาชนไทย จากมุมมองของผลประโยชน์ร่วมกันจากการสร้างสรรค์ความร่วมมือเพื่อการพัฒนาในอนุภูมิภาคและภูมิภาค รวมทั้งภายใต้กรอบความร่วมมือระหว่างประเทศในวงที่กว้างขึ้น

แผนการศึกษาแห่งชาติ ระยะ ๒๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๗๙)

การศึกษาเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของคนไทยทุกคน ที่รัฐต้องจัดให้เพื่อพัฒนาคนไทยทุกช่วงวัยให้มีความเจริญงอกงามในทุกด้าน เพื่อเป็นต้นทุนทางปัญญาที่สำคัญในการพัฒนาทักษะคุณลักษณะและสมรรถนะในการประกอบสัมมาชีพ และการดำรงชีวิตร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างเป็นสุข อันจะนำไปสู่เสถียรภาพและความมั่นคงของสังคมและประเทศชาติที่ต้องพัฒนาให้เจริญก้าวหน้าทัดเทียมนานาชาติในเวทีโลกท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของโลกศตวรรษที่ ๒๑

ประเทศไทยได้ให้ความสำคัญด้านการศึกษาในฐานะกลไกหลักในการพัฒนาประเทศมาโดยตลอด แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๗๙ เป็นการวางกรอบเป้าหมายและทิศทางการจัดการศึกษาของประเทศ โดยมุ่งจัดการศึกษาให้คนไทยทุกคนสามารถเข้าถึงโอกาสและความเสมอภาคในการศึกษาที่มีคุณภาพ พัฒนาระบบการบริหารจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ พัฒนากำลังคนให้มีสมรรถนะในการทำงานที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดงานและการพัฒนาประเทศ

กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๗๙ ซึ่งเป็นแผนระยะยาว ๒๐ ปี ให้เป็นแผนแม่บทสำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำไปใช้เป็นกรอบแนวทางในการพัฒนาการศึกษาในช่วงระยะเวลาดังกล่าว

วิสัยทัศน์ของแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๗๙ คือ “คนไทยทุกคนได้รับการศึกษาและเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ ดำรงชีวิตอย่างเป็นสุข สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และการเปลี่ยนแปลงของโลกศตวรรษที่ ๒๑” โดยมีวัตถุประสงค์ในการจัดการศึกษา ๔ ประการ ได้แก่

๑. เพื่อพัฒนาระบบและกระบวนการจัดการศึกษา

๒. เพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นพลเมืองดี มีคุณลักษณะ ทักษะ และสมรรถนะที่สอดคล้องกับบทบาทวิถีชีวิตของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ และยุทธศาสตร์ชาติ

๓. เพื่อพัฒนาสังคมไทยให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ และคุณธรรม จริยธรรม รู้รัก สามัคคี และร่วมมือผนึกกำลังมุ่งสู่การพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

๔. เพื่อนำประเทศไทยก้าวข้ามกับดักประเทศที่มีรายได้ปานกลาง และความเหลื่อมล้ำภายในประเทศลดลง

ทั้งนี้ แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๐ – ๒๕๗๙ ได้กำหนดยุทธศาสตร์ไว้ทั้งสิ้น ๖ ยุทธศาสตร์ ดังนี้

ยุทธศาสตร์ที่ ๑ : การจัดการศึกษาเพื่อความมั่นคงของสังคมและประเทศชาติ โดยมีเป้าหมายดังต่อไปนี้

เป้าหมายที่ ๑ คนทุกช่วงวัยมีความรักในสถาบันหลักของชาติและยึดมั่นการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

เป้าหมายที่ ๒ คนทุกช่วงวัยในเขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้และพื้นที่พิเศษได้รับการศึกษาและเรียนรู้อย่างมีคุณภาพ เป็นเป้าหมายที่ระบุดึงการศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยมีตัวชี้วัดที่สำคัญ เช่น อัตราร้อยละของนักเรียนในเขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้และพื้นที่พิเศษมีคะแนนผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินี้ขั้นพื้นฐาน (O-Net) แต่ละวิชาผ่านเกณฑ์ร้อยละ ๕๐ ขึ้นไป มีจำนวนเพิ่มขึ้น อัตราร้อยละของสถานศึกษาในเขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้และพื้นที่พิเศษที่จัดการเรียนการสอนโดยบูรณาการหลักสูตรให้สอดคล้องกับสังคม วัฒนธรรม และภาษาถิ่น มีจำนวนเพิ่มขึ้น อัตราร้อยละของผู้เรียนเยาวชนและประชาชนในเขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้และพื้นที่พิเศษที่ได้รับการพัฒนาศักยภาพหรือทักษะด้านอาชีพ สามารถมีงานทำ หรือนำไปประกอบอาชีพในท้องถิ่น มีจำนวนเพิ่มขึ้น

เป้าหมายที่ ๓ คนทุกช่วงวัยได้รับการศึกษา การดูแลและป้องกันจากภัยคุกคามในชีวิตรูปแบบใหม่

สำหรับแนวทางการพัฒนาตามยุทธศาสตร์ที่ ๑ นี้ ได้แก่

๑. พัฒนาการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างความมั่นคงของสถาบันหลักของชาติและการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

๒. ยกระดับคุณภาพและส่งเสริมโอกาสในการเข้าถึงการศึกษาในเขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้ ทั้งนี้ โดยมีโครงการส่งเสริมและพัฒนาทักษะการอ่านและเขียนภาษาไทยในเขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้และพื้นที่พิเศษ เป็นหนึ่งในแผนงาน/โครงการตามเป้าหมาย ตัวชี้วัด ของยุทธศาสตร์ที่ ๑ นี้

๓. ยกระดับคุณภาพและส่งเสริมโอกาสในการเข้าถึงการศึกษาในพื้นที่พิเศษ (พื้นที่สูง พื้นที่ตามแนวตะเข็บชายแดน และพื้นที่เกาะแก่ง ชายฝั่งทะเล ทั้งกลุ่มชนต่างเชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรม กลุ่มชนชายขอบ และแรงงานต่างด้าว)

๔. พัฒนาการจัดการศึกษาเพื่อการจัดระบบการดูแลและป้องกันภัยคุกคามในรูปแบบใหม่ อาทิเช่น อาชญากรรมและความรุนแรงในรูปแบบต่าง ๆ ยาเสพติด ภัยพิบัติจากธรรมชาติ ภัยจากโรคอุบัติใหม่ ภัยจากไซเบอร์ เป็นต้น

ยุทธศาสตร์ที่ ๒ : การผลิตและพัฒนากำลังคน การวิจัย และนวัตกรรม เพื่อสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ โดยมีเป้าหมายดังต่อไปนี้

เป้าหมายที่ ๑ กำลังคนมีทักษะที่สำคัญจำเป็นและมีสมรรถนะตรงตามความต้องการของตลาดงานและการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ

เป้าหมายที่ ๒ สถาบันการศึกษาและหน่วยงานที่จัดการศึกษาผลิตบัณฑิตที่มีความเชี่ยวชาญและเป็นเลิศเฉพาะด้าน

เป้าหมายที่ ๓ การวิจัยและพัฒนาเพื่อสร้างองค์ความรู้ และนวัตกรรมที่สร้างผลผลิตและมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจ

แนวทางการพัฒนาตามยุทธศาสตร์ที่ ๒ ได้แก่

๑. ผลิตและพัฒนากำลังคนให้มีสมรรถนะในสาขาที่ตรงตามความต้องการของตลาดงานและการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ

๒. ส่งเสริมการผลิตและพัฒนากำลังคนที่มีความเชี่ยวชาญเป็นเลิศเฉพาะด้าน

๓. ส่งเสริมการวิจัยและพัฒนา เพื่อสร้างองค์ความรู้และนวัตกรรมที่สร้างผลผลิตและมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจ

ยุทธศาสตร์ที่ ๓ : การพัฒนาศักยภาพคนทุกช่วงวัย และการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ โดยมีเป้าหมายดังต่อไปนี้

เป้าหมายที่ ๑ ผู้เรียนมีทักษะและคุณลักษณะพื้นฐานของพลเมืองไทย และทักษะและคุณลักษณะที่จำเป็นในศตวรรษที่ ๒๑

เป้าหมายที่ ๒ คนทุกช่วงวัยมีทักษะ ความรู้ความสามารถ และสมรรถนะตามมาตรฐานการศึกษาและมาตรฐานวิชาชีพ และพัฒนาคุณภาพชีวิตได้ตามศักยภาพ

เป้าหมายที่ ๓ สถานศึกษาทุกระดับการศึกษาสามารถจัดกิจกรรม/กระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรอย่างมีคุณภาพและมาตรฐาน

เป้าหมายที่ ๔ แหล่งเรียนรู้ สื่อตำราเรียน นวัตกรรม และสื่อการเรียนรู้มีคุณภาพและมาตรฐาน และประชาชนสามารถเข้าถึงได้โดยไม่จำกัดเวลาและสถานที่

เป้าหมายที่ ๕ ระบบและกลไกการวัด การติดตามและประเมินผลมีประสิทธิภาพ

เป้าหมายที่ ๖ ระบบการผลิตครู อาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา ได้มาตรฐานระดับสากล

เป้าหมายที่ ๗ ครู อาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา ได้รับการพัฒนาสมรรถนะตามมาตรฐาน

ส่วนแนวทางการพัฒนาตามยุทธศาสตร์ที่ ๓ ได้แก่

๑. ส่งเสริม สนับสนุนให้คนทุกช่วงวัยมีทักษะ ความรู้ความสามารถ และพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างเหมาะสม เต็มตามศักยภาพในแต่ละช่วงวัย

๒. ส่งเสริมและพัฒนาแหล่งเรียนรู้ สื่อตำราเรียน และสื่อการเรียนรู้ต่าง ๆ ให้มีคุณภาพมาตรฐาน และประชาชนสามารถเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ได้โดยไม่จำกัดเวลาและสถานที่

๓. สร้างเสริมและปรับเปลี่ยนค่านิยมของคนไทยให้มีวินัย จิตสาธารณะ และพฤติกรรมที่พึงประสงค์

๔. พัฒนาระบบและกลไกการติดตาม การวัด และประเมินผลผู้เรียนให้มีประสิทธิภาพ

๕. พัฒนาค้นข้อมูล สื่อ และนวัตกรรมการเรียนรู้ที่มีคุณภาพและมาตรฐาน

๖. พัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการผลิตครู อาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา

๗. พัฒนาคุณภาพครู อาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา

ยุทธศาสตร์ที่ ๔ : การสร้างโอกาส ความเสมอภาค และความเท่าเทียมทางการศึกษา โดยมีเป้าหมายดังต่อไปนี้

เป้าหมายที่ ๑ ผู้เรียนทุกคนได้รับโอกาสและความเสมอภาคในการเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพ

เป้าหมายที่ ๒ การเพิ่มโอกาสทางการศึกษาผ่านเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการศึกษาสำหรับคนทุกช่วงวัย

เป้าหมายที่ ๓ ระบบข้อมูลรายบุคคลและสารสนเทศทางการศึกษาที่ครอบคลุม ถูกต้อง เป็นปัจจุบัน เพื่อการวางแผนการบริหารจัดการศึกษา การติดตามประเมิน และรายงานผล

ส่วนแนวทางการพัฒนาตามยุทธศาสตร์ที่ ๔ ได้แก่

๑. เพิ่มโอกาสและความเสมอภาคในการเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพ
๒. พัฒนาระบบเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการศึกษาสำหรับคนทุกช่วงวัย
๓. พัฒนาระบบข้อมูลด้านการศึกษาที่มีมาตรฐาน เชื่อมโยงและเข้าถึงได้

ยุทธศาสตร์ที่ ๕ : การจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม โดยมีเป้าหมายดังต่อไปนี้

เป้าหมายที่ ๑ คนทุกช่วงวัยมีจิตสำนึกรักษ์สิ่งแวดล้อม มีคุณธรรม จริยธรรม และนำแนวคิดตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติ

เป้าหมายที่ ๒ หลักสูตร แหล่งเรียนรู้ และสื่อการเรียนรู้ที่ส่งเสริมคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม คุณธรรม จริยธรรม และการนำแนวคิดตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติ

เป้าหมายที่ ๓ การวิจัยเพื่อพัฒนาองค์ความรู้และนวัตกรรมด้านการสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

สำหรับแนวทางการพัฒนาตามยุทธศาสตร์ที่ ๕ ได้แก่

๑. ส่งเสริม สนับสนุนการสร้างจิตสำนึกรักษ์สิ่งแวดล้อม มีคุณธรรม จริยธรรม และนำแนวคิดตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติในการดำเนินชีวิต
๒. ส่งเสริมและพัฒนาหลักสูตร กระบวนการเรียนรู้ แหล่งเรียนรู้ และสื่อการเรียนรู้ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม
๓. พัฒนาองค์ความรู้ งานวิจัย และนวัตกรรมด้านการสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

ยุทธศาสตร์ที่ ๖ : การพัฒนาประสิทธิภาพของระบบบริหารจัดการศึกษา โดยมีเป้าหมายดังต่อไปนี้

เป้าหมายที่ ๑ โครงสร้าง บทบาท และระบบการบริหารจัดการศึกษามีความคล่องตัว ชัดเจน และสามารถตรวจสอบได้

เป้าหมายที่ ๒ ระบบการบริการจัดการศึกษามีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ส่งผลต่อคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา

เป้าหมายที่ ๓ ทุกภาคส่วนของสังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาที่ตอบสนองความต้องการของประชาชนและพื้นที่

เป้าหมายที่ ๔ กฎหมายและรูปแบบการบริหารจัดการทรัพยากรทางการศึกษารองรับลักษณะที่แตกต่างกันของผู้เรียน สถานศึกษา และความต้องการกำลังแรงงานของประเทศ

เป้าหมายที่ ๕ ระบบบริหารงานบุคคลของครู อาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษามีความเป็นธรรม สร้างขวัญและกำลังใจ และส่งเสริมให้ปฏิบัติงานได้อย่างเต็มตามศักยภาพ

ส่วนแนวทางการพัฒนาตามยุทธศาสตร์ที่ ๖ นั้น ได้แก่

๑. ปรับปรุงโครงสร้างการบริหารจัดการศึกษา
๒. เพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการสถานศึกษา
๓. ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการจัดการศึกษา
๔. ปรับปรุงกฎหมายเกี่ยวกับระบบการเงินเพื่อการศึกษาที่ส่งผลต่อคุณภาพและประสิทธิภาพการจัดการศึกษา
๕. พัฒนาระบบบริหารงานบุคคลของครู อาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา

อนึ่ง สำหรับเป้าหมายโดยรวมของทั้ง ๖ ยุทธศาสตร์ดังที่กล่าวมาข้างต้นนั้น ได้แก่ การเข้าถึงการศึกษา (Access) ความเท่าเทียม (Equity) คุณภาพ (Quality) ประสิทธิภาพ (Efficiency) และตอบโจทย์บริบทที่เปลี่ยนแปลง (Relevancy) ซึ่งผลลัพธ์สุดท้ายก็คือ ประเทศไทยก้าวข้าม Middle Income Trap และสังคมไทยเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้และคุณธรรม อันจะมุ่งไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน

นโยบายการบริหารและพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ พ.ศ. ๒๕๖๐ – ๒๕๖๒

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติได้จัดทำนโยบายการบริหารและการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๖๒ ขึ้นเพื่อให้หน่วยงานของรัฐใช้เป็นกรอบแนวทางหลักในการปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบและต่อเนื่องในการแก้ไขปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งครอบคลุมทั้งมิติงานด้านการพัฒนาและมิติงานด้านความมั่นคง ทั้งนี้ ภายใต้กรอบแนวคิด ๔ ประการ ได้แก่

๑. การยึดมั่นในหลักการแก้ไขปัญหาโดยใช้แนวทางสันติวิธี ด้วยการแปรเปลี่ยนความขัดแย้งจากการใช้แนวทางรุนแรงมาเลือกใช้แนวทางสันติวิธี

๒. การใช้กระบวนการการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนอย่างแท้จริง
๓. การบริหารจัดการบนพื้นฐานของสังคมพหุวัฒนธรรมในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาพื้นที่
๔. การยึดมั่นในหลักสิทธิมนุษยชน หลักนิติรัฐ นิติธรรม ทรชนกและเคารพ ในกตติกา ระหว่างประเทศ

โดยได้กำหนดวิสัยทัศน์ไว้ว่า “สังคมจังหวัดชายแดนใต้มีความปลอดภัย ปราศจากเงื่อนไขความรุนแรง วิถีชีวิตของทุกคนได้รับการปกป้อง พัฒนบนพื้นฐานสังคมพหุวัฒนธรรม และมีส่วนร่วมในกระบวนการเสริมสร้างสันติสุขอย่างยั่งยืน”

นโยบายการบริหารและการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ พ.ศ. ๒๕๖๐ – ๒๕๖๒ ได้มีการกำหนดวัตถุประสงค์ไว้ ๖ ประการ ซึ่งวัตถุประสงค์ในแต่ละข้อนั้นก็ได้มีการกำหนดนโยบายหรือแนวทางปฏิบัติต่าง ๆ ไว้ด้วย ดังนี้

วัตถุประสงค์ข้อที่ ๑ เพื่อให้จังหวัดชายแดนภาคใต้มีความปลอดภัย สงบสันติ มีความไว้วางใจเชื่อใจต่อกัน ปราศจากเงื่อนไขที่เอื้อต่อการใช้ความรุนแรงจากทุกฝ่าย ซึ่งวัตถุประสงค์ข้อที่ ๑ นี้ ประกอบไปด้วยนโยบายหรือแนวทางปฏิบัติ ๖ ประการ คือ

๑. เสริมสร้างศักยภาพ ชีตความสามารถ และประสิทธิภาพการรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ป้องกันและแก้ไขปัญหาภัยแทรกซ้อน
๒. พัฒนาประสิทธิภาพงานการข่าวภาคประชาชน มุ่งเน้นการรวบรวมข้อมูล และการพิสูจน์ทราบประเด็นปัญหาที่ยังก่อให้เกิดเงื่อนไขทางลบในพื้นที่
๓. เสริมสร้างความไว้วางใจเชื่อใจและความร่วมมือระหว่างรัฐกับประชาชน
๔. เสริมสร้างความเชื่อมั่นในกระบวนการยุติธรรมแก่ประชาชนให้เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรมในทุกมิติ
๕. ขจัดเงื่อนไขและสาเหตุที่ส่งผลให้ประชาชนในพื้นที่เกิดความรู้สึกแตกแยกหรือความไม่เท่าเทียม อย่างเป็นรูปธรรม เพื่อสร้างความรู้สึกและบรรยากาศที่มีความสุขและมีศักดิ์ศรี
๖. สร้างความเชื่อมั่นในกระบวนการเยียวยาของภาครัฐให้ครอบคลุมทั่วถึงทุกกลุ่ม ทุกระดับ

วัตถุประสงค์ข้อที่ ๒ เพื่อพัฒนาการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายในพื้นที่ ให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาและแก้ไขปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งวัตถุประสงค์ข้อที่ ๒ นี้ ประกอบไปด้วยนโยบายหรือแนวทางปฏิบัติ ๓ ประการ คือ

๑. สนับสนุนให้หน่วยงานภาครัฐส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคประชาสังคม ภาคประชาชน และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกกลุ่ม มีส่วนร่วมในการพัฒนา และแก้ไขปัญหา มากขึ้น

๒. สนับสนุนการเปิดพื้นที่ปลอดภัยในทุกระดับอย่างเป็นทางการเป็นรูปธรรมให้ประชาชนและ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกกลุ่มทั้งในและนอกพื้นที่ ได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็นอย่างเสรี บนพื้นฐานของ ความไว้วางใจซึ่งกันและกัน

๓. ส่งเสริม สนับสนุน และเพิ่มบทบาทการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจของสตรี เด็ก และ เยาวชนในทุกระดับให้มีความเข้มแข็งในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาพื้นที่ทุกมิติอย่างต่อเนื่อง โดย พัฒนาการใช้ศักยภาพในเชิงสันติและสร้างสรรค์ ขับเคลื่อนการดำเนินงานเสริมสร้างสันติสุขใน ครอบครัว ชุมชน และสังคม บนพื้นฐานของหลักสิทธิเสรีภาพระหว่างหญิงและชายตามบทบัญญัติ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย โดยคำนึงถึงความเหมาะสมของบริบทพื้นที่

วัตถุประสงค์ข้อที่ ๓ เพื่อให้สังคมไทยและสังคมในพื้นที่ยอมรับและเห็นคุณค่าของการ อยู่ร่วมกันภายใต้สังคมพหุวัฒนธรรม และรับผิดชอบร่วมกันในการแก้ไขปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งวัตถุประสงค์ข้อที่ ๓ นี้ ประกอบไปด้วยนโยบายหรือแนวทางปฏิบัติ ๔ ประการ คือ

๑. ส่งเสริมคุณค่าและการยอมรับการอยู่ร่วมกันบนพื้นฐานสังคมพหุวัฒนธรรม อย่างมี เกียรติ ศักดิ์ศรี และเท่าเทียมกัน

๒. ส่งเสริมกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ให้เจ้าหน้าที่ภาครัฐทุกฝ่าย เกิดความ ตระหนัก มีความเข้าใจลึกซึ้ง ยอมรับและเห็นในคุณค่าของอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม และวิถีชีวิตของ ประชาชนในพื้นที่ รวมทั้งให้ยึดหลักธรรมาภิบาลในการปฏิบัติงาน และคัดสรรข้าราชการที่มีความรู้ ความสามารถ เข้าใจในประเด็นศาสนา ภาษา และวัฒนธรรม ตลอดจนมีจิตอาสา พร้อมเข้าไป ปฏิบัติงานในพื้นที่ และมีการจัดฝึกอบรมสร้างความเข้าใจอย่างต่อเนื่อง

๓. ส่งเสริมให้การดำเนินวิถีชีวิตและการปฏิบัติตามหลักศาสนาทุกศาสนาเป็นไปโดยไม่มี อุปสรรค ขจัดการเลือกปฏิบัติทางวัฒนธรรม และทุกฝ่ายต้องศึกษา ทำความเข้าใจ และยอมรับใน วิถีชีวิตและวัฒนธรรม เพื่อทำให้ประชาชนรู้สึกถึงการเป็นส่วนหนึ่งของสังคมไทย

๔. เสริมสร้างความเข้าใจและความไว้วางใจระหว่างประชาชนกับประชาชน ทั้งในพื้นที่ และสังคมไทยให้อยู่ร่วมกันได้อย่างสันติ พร้อมผนึกกำลังแก้ไขปัญหาาร่วมกัน โดยเปิดพื้นที่การสื่อสาร เพื่อสร้างความเข้าใจร่วมกันเกี่ยวกับสถานการณ์ความเป็นจริงในพื้นที่ และแลกเปลี่ยนเรียนรู้การอยู่ ร่วมกันอย่างสันติบนความแตกต่างหลากหลาย โดยเฉพาะระหว่างเด็กและเยาวชนต่างศาสนา

วัตถุประสงค์ข้อที่ ๔ เพื่อพัฒนาศักยภาพของคน สังคม และเศรษฐกิจให้สอดคล้องกับ ความหลากหลายทางวัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น เกิดความเสมอภาคและเป็นธรรมในสังคม

อย่างทั่วถึง ให้เป็นพื้นที่นำอยู่ นำท่องเที่ยว และนำลงทุน ซึ่งวัตถุประสงค์ข้อที่ ๔ นี้ ประกอบไปด้วย นโยบายหรือแนวทางปฏิบัติ ๕ ประการ คือ

๑. พัฒนาศักยภาพของคนในสังคม โดยเร่งรัดการจัดการและการพัฒนาคุณภาพ การศึกษาในทุกกระดับ ให้สอดคล้องกับความต้องการ วิถีชีวิต วัฒนธรรมของพื้นที่อย่างแท้จริง

๒. เร่งรัดดำเนินการพัฒนาคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน โดยเฉพาะ ผู้ด้อยโอกาสในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ในทุกมิติ

๓. สร้างโอกาสในการพัฒนาทางเศรษฐกิจ

๔. พัฒนาและส่งเสริมการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ให้เกิดประโยชน์ สูงสุด ต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต และการแก้ไขปัญหาความยากจน

๕. ส่งเสริมการเรียนภาษาไทย ภาษามลายู ภาษามลายูถิ่น ภาษาอาหรับ และภาษา ต่างประเทศที่สำคัญ โดยดำเนินการในทุกระดับการศึกษา ให้เป็นเครื่องมือแสวงหาความรู้ การสื่อสาร และโอกาสในการพัฒนาทุกด้าน รวมทั้งเป็นศักยภาพสำคัญในการเตรียมความพร้อมรองรับการ ติดต่อสื่อสาร และเชื่อมสัมพันธ์ภายในประชาคมอาเซียน รวมถึงโลกอาหรับ

วัตถุประสงค์ข้อที่ ๕ เพื่อสร้างความเชื่อมั่นและหลักประกันความต่อเนื่องของ กระบวนการพูดคุยเพื่อสันติสุขจังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งกำหนดเป็นวาระแห่งชาติ และเตรียมความ พร้อมในการเข้ามามีส่วนร่วมของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ภายใต้สภาวะแวดล้อมที่เอื้อต่อการแสวงหา ทางออกจากความขัดแย้ง ซึ่งวัตถุประสงค์ข้อที่ ๕ นี้ ประกอบไปด้วยนโยบายหรือแนวทางปฏิบัติ ๓ ประการ คือ

๑. ส่งเสริมกระบวนการพูดคุยระหว่างกลุ่มคนที่มีส่วนได้ส่วนเสียกับปัญหาจังหวัด ชายแดนภาคใต้ ในเรื่องหลักการ เป้าหมาย และรูปแบบของการกระจายอำนาจที่เหมาะสม บน พื้นฐานความเป็นพหุสังคมของจังหวัดชายแดนภาคใต้ ภายใต้เจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่ง ราชอาณาจักรไทย เป็นไปตามหลักสากล ไม่เป็นเงื่อนไขไปสู่การแบ่งแยกดินแดน

๒. ส่งเสริมความต่อเนื่องของกระบวนการพูดคุยเพื่อสันติสุขจังหวัดชายแดนภาคใต้กับ บุคคลที่มีความเห็นและอุดมการณ์ต่างจากรัฐให้มีเอกภาพ และสร้างหลักประกัน ความปลอดภัยใน การเข้ามามีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกกลุ่มในกระบวนการพูดคุยเพื่อสันติ สุขจังหวัดชายแดนภาคใต้

๓. เสริมสร้างความพร้อมและความเข้าใจของทุกภาคส่วนในกระบวนการพูดคุยเพื่อ สันติสุขจังหวัดชายแดนภาคใต้

วัตถุประสงค์ข้อที่ ๖ เพื่อสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับสถานการณ์ความเป็นจริงที่เกิดขึ้นต่อสังคมทั้งในประเทศและต่างประเทศให้เกิดการสนับสนุน และมีบทบาทเกื้อกูลการแก้ไขปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งวัตถุประสงค์ข้อที่ ๖ นี้ ประกอบไปด้วยนโยบายหรือแนวทางปฏิบัติ ๒ ประการ คือ

๑. พัฒนากลไก รูปแบบการสื่อสาร และบูรณาการระหว่างหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน

๒. เสริมสร้างความเข้าใจอันดี ความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้าน องค์กรระหว่างประเทศ และองค์กรพัฒนาเอกชนต่าง ๆ ถึงข้อเท็จจริงเกี่ยวกับสถานการณ์จังหวัดชายแดนภาคใต้

แผนยุทธศาสตร์การศึกษาเขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้ ๒๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๐ – ๒๕๗๙)

ศูนย์ประสานงานและบริหารการศึกษาจังหวัดชายแดนภาคใต้ กระทรวงศึกษาธิการ ได้จัดทำแผนยุทธศาสตร์การศึกษาเขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้ ๒๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๐ – ๒๕๗๙) โดยยึดยุทธศาสตร์พระราชทาน คือ เข้าใจ เข้าถึง และพัฒนา ให้บรรลุเป้าหมายตามกรอบยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๐ – ๒๕๗๙) คือ ความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน และสอดคล้องกับแผนศึกษาแห่งชาติ ระยะ ๒๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๐ – ๒๕๗๙) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ (พ.ศ. ๒๕๖๐ – ๒๕๖๔) และนโยบายการบริหารและพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ พ.ศ. ๒๕๖๐ – ๒๕๖๒ เพื่อวางกรอบเป้าหมายและทิศทางการจัดการศึกษาให้ประชาชนในเขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้ได้รับบริการการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างเท่าเทียมกัน พัฒนากำลังคนให้มีสมรรถนะในการทำงานที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดงาน และการพัฒนาประเทศเป็นไปตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals : SDGs ๒๐๓๐) ภายใต้แนวคิด การจัดการศึกษาเพื่อทุกคน และทุกคนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ยุทธศาสตร์การศึกษาจังหวัดชายแดนภาคใต้ ๒๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๐ – ๒๕๗๙) ได้กำหนดวิสัยทัศน์ (Vision) ไว้ว่า “ประชาชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ได้รับการศึกษาและเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ ดำรงชีวิตอย่างมีความสุขในสังคมพหุวัฒนธรรม สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและการเปลี่ยนแปลงของโลกในศตวรรษที่ ๒๑” อีกทั้งยังได้กำหนดพันธกิจ (Mission) ไว้ ๓ ประการ คือ

๑. เสริมสร้างความมั่นคงแก่สถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ ปลุกฝังคุณธรรมจริยธรรมและการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ในสังคมพหุวัฒนธรรมบนพื้นฐานหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

๒. พัฒนาคุณภาพการศึกษาทุกระดับสู่มาตรฐานสากลและพัฒนาศักยภาพในการแข่งขันสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน

๓. พัฒนาระบบการบริหารจัดการศึกษาแบบบูรณาการในพื้นที่ให้มีประสิทธิภาพ ตามหลักธรรมาภิบาล

ทั้งนี้ แผนยุทธศาสตร์การศึกษาเขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้ ๒๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๐ – ๒๕๗๙) ได้กำหนดยุทธศาสตร์การศึกษาไว้ ๖ ยุทธศาสตร์ด้วยกัน ได้แก่

ยุทธศาสตร์ที่ ๑ การศึกษาเพื่อเสริมสร้างความมั่นคง โดยมีเป้าหมาย ๓ ประการ ดังนี้

๑. ประชาชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้มีความภาคภูมิใจและความจงรักภักดีต่อสถาบันหลักและการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

๒. ประชาชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขในสังคมพหุวัฒนธรรม

๓. ประชาชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้มีคุณธรรม จริยธรรม มีความเป็นพลเมืองไทยและพลโลก สามารถดำรงตนได้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

สำหรับกลยุทธ์ของยุทธศาสตร์ที่ ๑ นี้ ประกอบด้วย

๑. เสริมสร้างความภาคภูมิใจ และความจงรักภักดีต่อชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ โดยมีแนวทางการปฏิบัติต่าง ๆ เช่น การพัฒนาหลักสูตรและการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่ส่งเสริมความภาคภูมิใจ ความจงรักภักดีต่อชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ หรือการส่งเสริมสนับสนุนให้สถานศึกษาจัดกิจกรรมที่เสริมสร้างความภาคภูมิใจและความจงรักภักดีต่อชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ หรือการผลิตสื่อสร้างสรรค์ในทุกช่องทางการสื่อสารที่เสริมสร้างความมั่นคงแก่สถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ เป็นต้น

๒. เสริมสร้างการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขในสังคมพหุวัฒนธรรม โดยมีแนวทางการปฏิบัติต่าง ๆ ได้แก่ การส่งเสริมให้สถานศึกษาจัดการเรียนรู้การอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรม หรือการส่งเสริมให้สถานศึกษานากระบวนการสันติศึกษา ไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขผ่านกิจกรรมต่างๆจัดตั้งพัฒนาศูนย์การเรียนรู้หรือแหล่งเรียนรู้พหุวัฒนธรรมจังหวัดชายแดนภาคใต้ในสถานศึกษา

๓. ปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมที่เน้นความมีวินัย ในตนเอง ความเป็นพลเมืองไทย พลโลก และการดำรงตนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อความมั่นคงทางด้านเศรษฐกิจและสังคม โดยมีแนวทางการปฏิบัติต่าง ๆ เช่น การพัฒนาผู้นำ ผู้บริหารการศึกษาและผู้บริหารสถานศึกษาทั้งภาครัฐและเอกชนผ่านหลักสูตรและกิจกรรมการพัฒนาที่หลากหลายเข้มข้น ให้มีศักยภาพในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของแต่ละพื้นที่อย่างต่อเนื่องยั่งยืน หรือการส่งเสริมการจัด

ทาและพัฒนาหลักสูตรเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรมที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตและความเป็นอัตลักษณ์ของพื้นที่ หรือการส่งเสริมให้สถานศึกษาจัดกระบวนการเรียนรู้ที่บูรณาการ คุณธรรม จริยธรรม ความเป็นพลเมืองไทย และพลโลกเพื่อเสริมสร้างความมั่นคงด้านเศรษฐกิจและสังคม เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงในอนาคต เป็นต้น

ยุทธศาสตร์ที่ ๒ การพัฒนาศักยภาพคนทุกช่วงวัยและการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ โดยมีเป้าหมาย ๒ ประการ ดังนี้

๑. ประชาชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้มีทักษะ ความรู้ ความสามารถตามช่วงวัย และมีศักยภาพรองรับการพัฒนาพื้นที่ เขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้

๒. ประชาชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้มีการเรียนรู้ตลอดชีวิตพร้อมรับบริบทการเปลี่ยนแปลงทั้งภายในและภายนอกประเทศ

สำหรับกลยุทธ์ของยุทธศาสตร์ที่ ๒ นี้ ประกอบด้วย

๑. ส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพและมีทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ ๒๑ โดยมีแนวทางการปฏิบัติต่าง ๆ เช่น การส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาการเด็กปฐมวัยให้มีพัฒนาการที่เหมาะสมตามวัยการพัฒนาคุณภาพของครูและผู้สอน การพัฒนาคุณภาพสภาพแวดล้อมและห้องเรียนปฐมวัยการใช้วรรณกรรมเป็นฐานและการพัฒนาการสร้างองค์ความรู้แก่ผู้ปกครองและการจัดหาผลิตสื่อสร้างสรรค์ที่เหมาะสมกับการเรียนรู้โดยการบูรณาการร่วมกันของทุกหน่วยงานที่รับผิดชอบทั้งภาครัฐ ส่วนท้องถิ่นและเอกชน หรือการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐานให้มีคุณภาพ สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางและบริบทของพื้นที่ หรือการพัฒนาทักษะการใช้ภาษาแม่และภาษาที่ ๒ เช่น ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ ภาษามลายูกลาง ภาษาจีน ภาษาอาหรับ เป็นต้น

๒. การผลิตและพัฒนาครู ให้มีศักยภาพ และขีดความสามารถในการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ โดยมีแนวทางการปฏิบัติต่าง ๆ เช่น การส่งเสริมให้สถาบันอุดมศึกษา กำหนดคุณลักษณะและผลิตครู ให้สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ การจัดตั้งศูนย์พัฒนาครู บุคลากรทางการศึกษา และผู้สอนสำหรับจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยเน้นอุดมการณ์ของการเป็นครู การส่งเสริมการพัฒนาครู ผู้สอน และบุคลากรทางการศึกษา ในรูปแบบที่หลากหลาย สอดคล้องกับความต้องการที่แท้จริง เน้นการสร้างเครือข่ายการพัฒนาในรูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) และสนับสนุนงบประมาณในการพัฒนาครู ผู้สอนและบุคลากรทางการศึกษาทั้งภาครัฐและเอกชน

๓. ส่งเสริมและพัฒนา สื่อการเรียนรู้ต่างๆ แหล่งเรียนรู้ให้มีมาตรฐาน เปิดโอกาสให้ประชากรทุกช่วงวัยได้เข้าถึงแหล่งเรียนรู้ ที่สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ โดยมีแนวทางการปฏิบัติต่าง ๆ เช่น การจัดทำ จัดหา พัฒนา สื่อ วัสดุ อุปกรณ์ และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาที่สอดคล้องกับความต้องการ จำเป็นและบริบทของพื้นที่โดยจัดตั้ง “ศูนย์ผลิต พัฒนาสื่อและเทคโนโลยีการศึกษา” ที่

เหมาะสมกับสภาพสังคมโดยความร่วมมือของหน่วยงาน ทั้งภาครัฐ เอกชนและองค์กรเอกชนเพื่อ สาธารณประโยชน์ (NGO) การสร้างและพัฒนาแหล่งเรียนรู้ที่ทันสมัย ได้แก่ อุทยานการเรียนรู้ แหล่ง เรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ห้องสมุดชุมชน การส่งเสริม สนับสนุนให้มีการ รวบรวม อนุรักษ์ และใช้ ประชาชนชาวบ้านและภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สอดคล้องกับอัตลักษณ์ของพื้นที่ เป็นต้น

๔. พัฒนาศักยภาพกลุ่มผู้สูงอายุให้สามารถประกอบอาชีพที่เหมาะสมกับวัยและการ ดำรงชีวิตอย่างมีความสุข โดยมีแนวทางการปฏิบัติต่าง ๆ ได้แก่ การส่งเสริมการรวมกลุ่มการเรียนรู้ ร่วมกันของผู้สูงอายุ โดยการจัดตั้งศูนย์ฝึกอาชีพผู้สูงอายุในชุมชนให้ครอบคลุมพื้นที่ การส่งเสริมให้มี การจัดกิจกรรมและแลกเปลี่ยนประสบการณ์ร่วมกันของผู้สูงอายุในชุมชนส่งเสริมให้ผู้สูงอายุที่เป็น ประชาชนชาวบ้าน ครูผู้ทรงคุณค่าที่มีศักยภาพเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนใน สถานศึกษาตามความสมัครใจ

ยุทธศาสตร์ที่ ๓ การผลิตและพัฒนากำลังคนให้มีสมรรถนะในการแข่งขัน โดยมี เป้าหมาย ๒ ประการ ดังนี้

๑. ประชากรวัยแรงงานมีทักษะและสมรรถนะทั้งความรู้ ทักษะ คุณลักษณะด้านอาชีพ สอดคล้องกับความต้องการของตลาดงาน และได้รับการส่งเสริมสนับสนุนสู่ความเป็นเลิศ

๒. ประชากรวัยทำงานมีความเชี่ยวชาญ และมีความเป็นเลิศเฉพาะด้าน

สำหรับกลยุทธ์ของยุทธศาสตร์ที่ ๓ นี้ ประกอบด้วย

๑. ผลิตและพัฒนากำลังคนที่มีคุณภาพและปริมาณให้สัมพันธ์กับความต้องการของ ตลาดแรงงานในพื้นที่ระดับประเทศและระดับสากล โดยมีแนวทางการปฏิบัติต่าง ๆ เช่น การศึกษา และจัดทำข้อมูลความต้องการการผลิตและพัฒนากำลังคน ทั้งด้านปริมาณและคุณภาพตามนโยบาย เมืองต้นแบบสามเหลี่ยมมั่นคง มั่งคั่งและยั่งยืน และตามกรอบความร่วมมือกลุ่มประชาคมเศรษฐกิจ อาเซียนและสากล การพัฒนาคุณภาพผู้เรียนอาชีวศึกษาด้วยการจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนา ทักษะอาชีพ ฝีมือแรงงานผู้เรียนสู่มาตรฐานสากล การพัฒนาครู ผู้สอนและบุคลากรทางการศึกษาให้ สามารถจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพสอดคล้องกับหลักสูตรด้านอาชีพ เป็นต้น

๒. ส่งเสริมการผลิตและพัฒนากำลังคนที่มีความเชี่ยวชาญและเป็นเลิศเฉพาะด้าน โดย มีแนวทางการปฏิบัติต่าง ๆ เช่น การพัฒนาหลักสูตรสมรรถนะในสาขาที่ตรงกับความต้องการของ ตลาดและการพัฒนาประเทศ การส่งเสริมให้สถาบันการศึกษามีความเป็นเลิศทางวิชาการ โดยการใช้ งานวิจัยท้องถิ่นและการสร้างนวัตกรรม เพื่อเป็นฐานในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมในพื้นที่ สาน ฝันกีฬา สู่ความเป็นเลิศและอาชีพ พร้อมร่วมกับหน่วยงานที่รับผิดชอบ ผลักดันให้มีการสร้างความ พร้อมรองรับการแข่งขันกีฬาระดับภาค ระดับชาติและระดับนานาชาติ การส่งเสริมสนับสนุนการจัด ห้องเรียนพิเศษ (ห้องเรียนกีฬา ห้องเรียนศิลปะ ห้องเรียนดนตรี ห้องเรียนอาชีพ) แผนการเรียน

เฉพาะด้าน (แผนการเรียนวิทย์-กีฬา แผนการเรียนศิลป์ภาษา-กีฬา แผนการเรียนศิลป์ - อาชีพ) เป็นต้น

๓. การเพิ่มโอกาสการเรียนรู้ และการฝึกอบรมวิชาชีพให้กับกลุ่มผู้อยู่นอกระบบ โดยมีแนวทางการปฏิบัติต่าง ๆ เช่น การพัฒนาและต่อยอดผลิตภัณฑ์ชุมชนสู่มาตรฐานเพื่อยกระดับเป็นผลิตภัณฑ์สร้างสรรค์ของชุมชน การฝึกอาชีพระยะสั้นตามความต้องการของตลาดงาน การจัดการเทียบโอนประสบการณ์ในการทำงานเพื่อให้คุณวุฒิทางการศึกษา เป็นต้น

ยุทธศาสตร์ที่ ๔ การสร้างโอกาสความเสมอภาคและเท่าเทียมกันทางการศึกษา โดยมีเป้าหมาย ๒ ประการ ดังนี้

๑. ประชาชนกลุ่มที่ด้อยโอกาสทางสังคมได้รับการช่วยเหลือให้มีความพร้อมในการเข้าถึงบริการการศึกษา

๒. ประชาชนได้รับโอกาสในการเข้าถึงบริการการศึกษาอย่างมีคุณภาพต่อเนื่องตลอดชีวิต

สำหรับกลยุทธ์ของยุทธศาสตร์ที่ ๔ นี้ ประกอบด้วย

๑. ลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา โดยมีแนวทางการปฏิบัติต่าง ๆ เช่น การส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้ด้อยโอกาสทุกกลุ่มมีความพร้อมในการศึกษา อาทิ การสนับสนุนทุนการศึกษาสำหรับผู้ด้อยโอกาส คนพิการ หรือผู้ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ความไม่สงบทุนการศึกษาสำหรับผู้เรียนในการศึกษาต่อ การส่งเสริม และสนับสนุนให้ผู้ด้อยโอกาส คนพิการได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพเสมอภาค การจัดการศึกษาทางไกลโดยใช้เทคโนโลยีทางการศึกษาและการสื่อสาร อาทิ DLIT, DLTV, ETV อย่างมีประสิทธิภาพ เป็นต้น

๒. เพิ่มโอกาสการเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างเท่าเทียมและทั่วถึง โดยมีแนวทางการปฏิบัติต่าง ๆ เช่น การพัฒนาระบบข้อมูลด้านการศึกษาที่มีมาตรฐานเชื่อมโยงและเข้าถึงได้ระหว่างหน่วยงานการศึกษาและหน่วยงานนอกที่เกี่ยวข้องโดยการจัดทำแผนที่การศึกษา (Education Mapping) และนำ SMART Card มาใช้ในการให้บริการการศึกษา การรณรงค์ให้ประชากรวัยเรียนได้เข้าถึงบริการระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผ่านการประชาสัมพันธ์เชิงรุกและความร่วมมือของเครือข่ายชุมชน และหน่วยงานในพื้นที่ การพัฒนาระบบการเทียบโอนผลการเรียนรู้ระหว่างการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ การศึกษาตามอัธยาศัย และประสบการณ์จากการทำงาน เป็นต้น

ยุทธศาสตร์ที่ ๕ การจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม โดยมีเป้าหมาย ๒ ประการ ดังนี้

๑. ประชาชนมีองค์ความรู้จิตสำนึกในการใช้และการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

๒. สถานศึกษาชุมชนมีความเข้มแข็งในการอนุรักษ์ฟื้นฟู ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

สำหรับกลยุทธ์ของยุทธศาสตร์ที่ ๕ นี้ ประกอบด้วย

๑. ส่งเสริมสนับสนุนการสร้างจิตสำนึกรับผิดชอบต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยมีแนวทางการปฏิบัติต่าง ๆ เช่น การจัดทำหลักสูตร การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในระดับการศึกษาต่างๆ ทั้งในระบบและนอกระบบ การปลูกฝัง และส่งเสริมการสร้างสำนึกรักษ์สิ่งแวดล้อม การพัฒนาครู ผู้สอนและบุคลากรทางการศึกษาเกี่ยวกับการสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เป็นต้น

๒. พัฒนาองค์ความรู้การคิดค้นนวัตกรรมเพื่อเสริมสร้างคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม โดยมีแนวทางการปฏิบัติต่าง ๆ ได้แก่ การพัฒนาฐานข้อมูลแหล่งเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชน การสร้างความรู้ความเข้าใจในการใช้และอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การส่งเสริมให้สถานศึกษา ศึกษาวิจัย พัฒนาองค์ความรู้ นวัตกรรมที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยมุ่งเน้นการแสวงหาแหล่งพลังงานใหม่ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

ยุทธศาสตร์ที่ ๖ การพัฒนาระบบการบริหารจัดการศึกษา โดยมีเป้าหมาย ๓ ประการ ดังนี้

๑. ผู้เรียน ครู คณาจารย์ บุคลากรทางการศึกษา และสถานศึกษา มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน มีขวัญกำลังใจในการปฏิบัติหน้าที่

๒. หน่วยงาน/สถานศึกษามีระบบบริหารจัดการและมีการทำงานเชิงการบูรณาการกับทุกหน่วยงานในพื้นที่อย่างมีประสิทธิภาพทันสมัย โปร่งใส ตรวจสอบได้

๓. ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนในการจัดการศึกษาในรูปแบบการสานพลังประชารัฐ

สำหรับกลยุทธ์ของยุทธศาสตร์ที่ ๖ นี้ ประกอบด้วย

๑. การรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของผู้เรียน ครู คณาจารย์ บุคลากรทางการศึกษา สถานศึกษาและหน่วยงานทางการศึกษา โดยมีแนวทางการปฏิบัติต่าง ๆ เช่น การสร้างความเข้มแข็งของเครือข่ายทุกภาคส่วนในการเฝ้าระวังเหตุการณ์ความไม่สงบ การส่งเสริมให้ประชาชนในพื้นที่ได้รับรู้ข่าวสารและสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องต่อสถานการณ์จริง การส่งเสริมให้

ประชาชนในพื้นที่ร่วมกันกำหนดมาตรการรักษาความปลอดภัยในพื้นที่ตนเองในการดูแลชีวิตและทรัพย์สินของผู้เรียน ครู บุคลากรทางการศึกษา สถานศึกษาและหน่วยงานทางการศึกษา เป็นต้น

๒. การเสริมสร้างขวัญและกำลังใจแก่ผู้ปฏิบัติหน้าที่ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยมีแนวทางการปฏิบัติต่าง ๆ เช่น การสร้างขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติหน้าที่ของครู ศึกษานิเทศก์ และบุคลากรทางการศึกษาทุกระดับ โดยการยกย่อง เชิดชูเกียรติเป็นกรณีพิเศษสำหรับพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ การส่งเสริมให้มีค่าตอบแทนพิเศษแก่ข้าราชการครูและบุคลากรที่ปฏิบัติหน้าที่ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ และส่งเสริมให้ผู้ปฏิบัติหน้าที่ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ได้มีโอกาสบรรจุเข้ารับราชการเป็นกรณีพิเศษ การส่งเสริม สนับสนุนให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้มีสวัสดิการด้านที่อยู่อาศัย เป็นต้น

๓. พัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการศึกษา โดยมีแนวทางการปฏิบัติต่าง ๆ เช่น การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาที่สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษาแต่ละระดับที่ครอบคลุมทั้งมาตรฐาน รูปแบบการประเมินรูปแบบการพัฒนาตามผลการประเมิน และการรับรองผลการประเมิน การสร้างความเข้มแข็งของสถานศึกษาอย่างเป็นระบบทุกระดับทั้งภาครัฐ เอกชน ให้สอดคล้องกับเจตนารมณ์การแก้ปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ การสร้างภาพลักษณ์ของหน่วยงานทางการศึกษา และสถานศึกษาให้เป็นที่ยอมรับ ด้วยการสื่อสารองค์กร การประชาสัมพันธ์ และการตลาดเชิงรุกแบบมีอาชีพ เป็นต้น

๔. ส่งเสริมการทำงานเชิงบูรณาการการศึกษา กับหน่วยงานทุกระดับและการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา โดยมีแนวทางการปฏิบัติต่าง ๆ เช่น การส่งเสริมให้มีการบูรณาการ การจัดการศึกษาระหว่างหน่วยงานการศึกษาและหน่วยงานอื่นในพื้นที่เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการใช้ทรัพยากรร่วมกัน การสร้างความเข้มแข็งขององค์คณะบุคคลทางการศึกษาและภาคีเครือข่าย ในการบูรณาการการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในพื้นที่ การเสริมสร้างความเข้มแข็งของศูนย์ประสานงานและบริหารการศึกษาจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศปบ.จชต.) ให้เป็นองค์กรในการบูรณาการการจัดการศึกษาทุกระดับทุกประเภท ในพื้นที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ การส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของทุกภาคส่วนในการ “สานพลังประชารัฐ” เป็นต้น

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษางานวิจัยของศูนย์ศึกษาและฟื้นฟูภาษาและวัฒนธรรมในภาวะวิกฤต สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเซีย มหาวิทยาลัยมหิดล พบงานวิจัยที่เกี่ยวกับการจัดการศึกษาภาษาไทยในจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่น่าสนใจ ดังนี้

๑. งานวิจัย เรื่อง “แนวทางการจัดการเรียนการสอนภาษาไทยสำหรับเยาวชนไทยเชื้อสายมลายูในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้” ของ มิรินดา บุรรุ่งโรจน์ นักปฏิบัติการวิจัย สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเซีย มหาวิทยาลัยมหิดล ซึ่งผลการวิจัยพบว่า การจัดการเรียนการสอนแบบทวิ-พหุภาษา (ภาษามลายูถิ่น-ภาษาไทย) ในพื้นที่ชายแดนภาคใต้ โดยใช้ภาษาแม่เป็นฐาน

ในการเรียนรู้ เป็นกระบวนการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กผ่านแนวทางพัฒนาทางภาษาสอดคล้องกับ ทฤษฎีแห่งการเรียนรู้ของมนุษย์ (Learning theory) สามารถแก้ไขปัญหาการอ่านไม่ออกเขียนไม่ได้ สำหรับเยาวชนในพื้นที่ชายแดนภาคใต้ได้อย่างเป็นรูปธรรม

๒. งานวิจัย เรื่อง “สื่อการเรียนการสอนที่ใช้ภาษาแม่เป็นสื่อในการเรียนรู้ในชั้นเรียน” ของ ศิริเพ็ญ อังสิทธิพูนพร อาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาศาสตร์ สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรม เอเชีย มหาวิทยาลัยมหิดล มีวัตถุประสงค์เพื่ออธิบายแนวคิดและความสำคัญในการสร้างสื่อการสอน ซึ่งผลการวิจัยพบว่า สื่อการเรียนการสอนที่ใช้ในโครงการจัดการเรียนการสอนแบบทวิภาษาที่ใช้ภาษาแม่เป็นฐานในการเรียนรู้โดยนำแนวคิดจาก “Multi-Strategy Method” ที่พัฒนาโดย Mary Stringer โดยผสมผสานวิธีการที่หลากหลายและจัดออกเป็น ๒ กลุ่ม ได้แก่ (๑) สื่อที่เน้นด้านความหมาย ความเข้าใจ เช่น ฉากภาพวัฒนธรรม นิทานภาพ เกมการศึกษา เรื่องเล่าท้องถิ่น เพื่อพัฒนาสมอง โดยใช้ภาษาที่ได้ก่อกำเนิดที่สุดหรือภาษาแม่เป็นสื่อในการสอน นอกจากนี้ ยังหมายความรวมถึง การสอนฟัง-พูด คำศัพท์ในภาษาที่สอง ซึ่งเป็นคำศัพท์ที่ฟังและตอบสนองคำสั่งด้วยการปฏิบัติจาก ความเข้าใจ (๒) สื่อที่เน้นด้านความถูกต้อง เช่น แบบเรียนอ่านเขียน หนังสือสำหรับอ่านประเภท ต่างๆ จะเน้นเรื่องการใช้ภาษาไวยากรณ์ การออกเสียงและการสะกดคำที่ถูกต้อง การจัดการเรียน การสอนแบบเน้นภาษาแม่เป็นฐานในการเรียนรู้จะเน้นการใช้สื่อที่เน้นด้านความหมาย ความเข้าใจก่อน เพราะจะสื่อด้วยภาพหรือสิ่งที่เป็นรูปธรรมเป็นหลัก แล้วจึงใช้สื่อด้านความถูกต้องหลังจากที่ได้ก่อกำเนิด คำศัพท์มากขึ้น อย่างไรก็ตาม สื่อการสอนทั้ง ๒ กลุ่มจะเน้นการพัฒนาทักษะ ๔ ด้าน คือ ฟัง พูด อ่าน เขียน เช่นเดียวกัน

๓. งานวิจัย เรื่อง “แบบเรียนอ่าน-เขียนภาษาไทยแบบเชื่อมโยง เพื่อการอ่านออกเขียน ได้อย่างมั่นคง สำหรับเยาวชนไทยมุสลิมเชื้อสายมลายูในจังหวัดชายแดนใต้” ของ สรัญญา กฤษณา นุวัตร นักวิจัยในโครงการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ภาษาท้องถิ่นและภาษาไทยเป็นสื่อ : กรณีการจัด การศึกษาแบบทวิภาษา (ภาษาไทย-มลายูถิ่น) ในโรงเรียนเขตพื้นที่สี่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่ง ผลการวิจัยพบว่า การสร้างแบบเรียนอ่าน-เขียนภาษาไทยแบบเชื่อมโยงในโครงการทวิภาษาฯ มี ขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ ๑ เป็นการศึกษาลักษณะที่สอดคล้องและแตกต่างระหว่างภาษาไทยกับ ภาษามลายูถิ่น แล้วนำมาออกแบบเป็นแบบเรียนอ่าน-เขียน โดยใช้ความสอดคล้องเป็นพื้นฐานในการ เรียนรู้เป็นแบบเรียนอ่าน-เขียนมลายูถิ่นอักษรไทย และออกแบบกลวิธีการสอนที่แก้ไขความแตกต่าง ระหว่างภาษาที่เป็นปัญหาในการเรียนรู้ภาษาไทย เช่น ตัวสะกด เสียงวรรณยุกต์

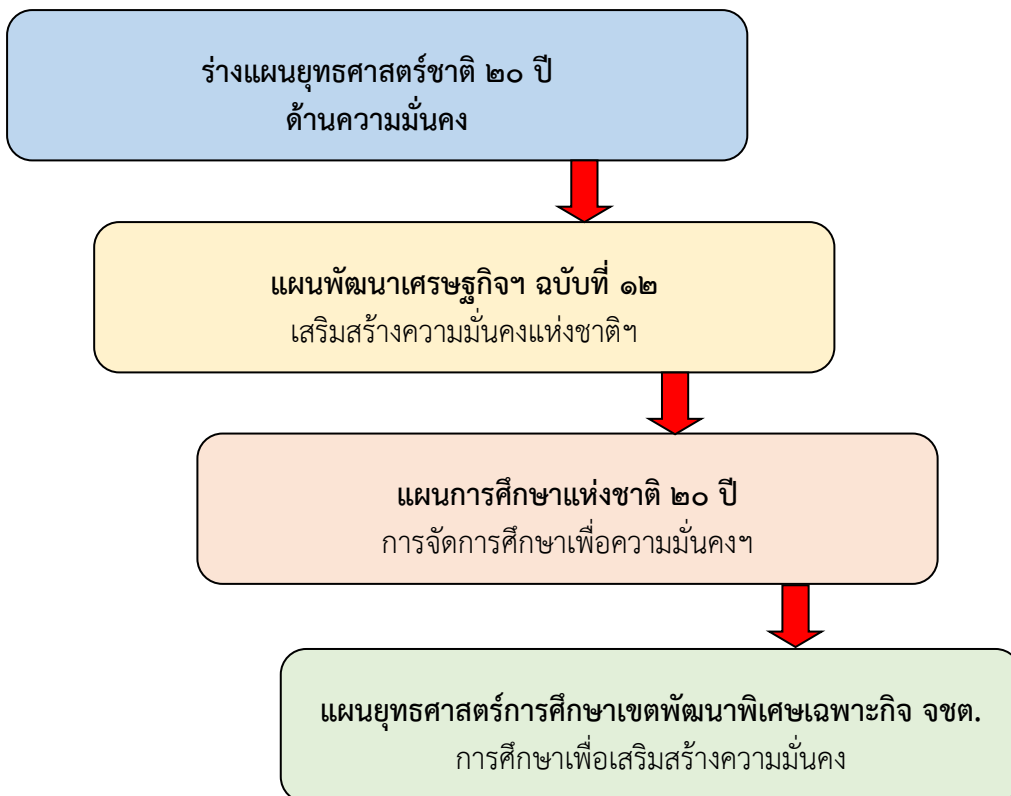
ขั้นตอนที่ ๒ เป็นการแจกแจงความถี่ที่ปรากฏของอักษรนั้น ๆ ว่าปรากฏมากน้อย ต่างกันเท่าใด โดยพิจารณาจากชุดคำศัพท์ที่พ็อร์ ซึ่งเป็นชุดคำศัพท์ที่ฟังและตอบสนองคำสั่งด้วยการ ปฏิบัติจากความเข้าใจ

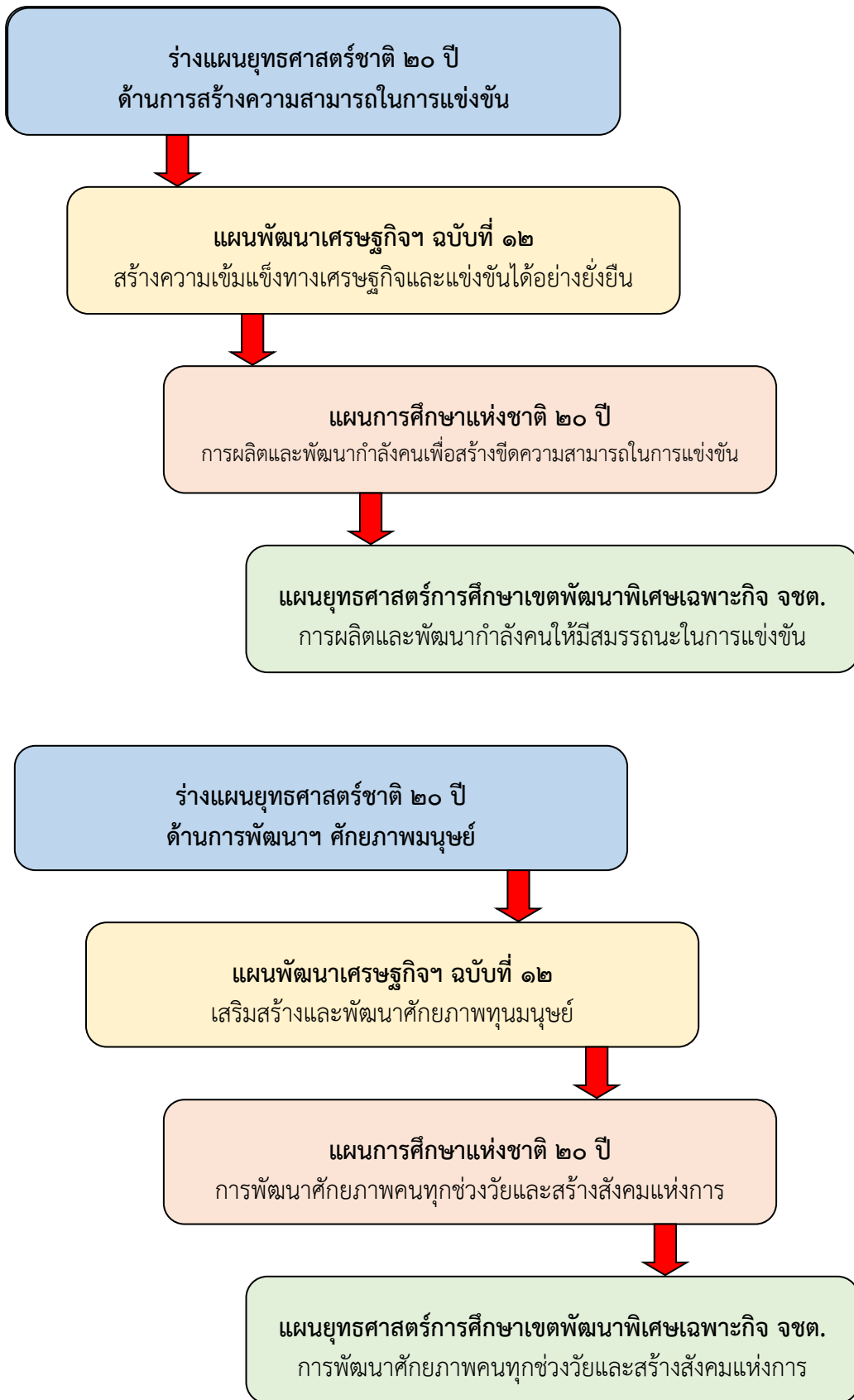
ขั้นตอนที่ ๓ เป็นการจัดลำดับบทเรียน โดยนำตัวอักษรรูปเหมือน-เสียงเหมือน มา สอนก่อนในบทแรก ๆ จากนั้นจึงนำตัวอักษรใหม่ที่ไม่เหมือนในภาษามลายูมาสอนเป็นลำดับถัดไป

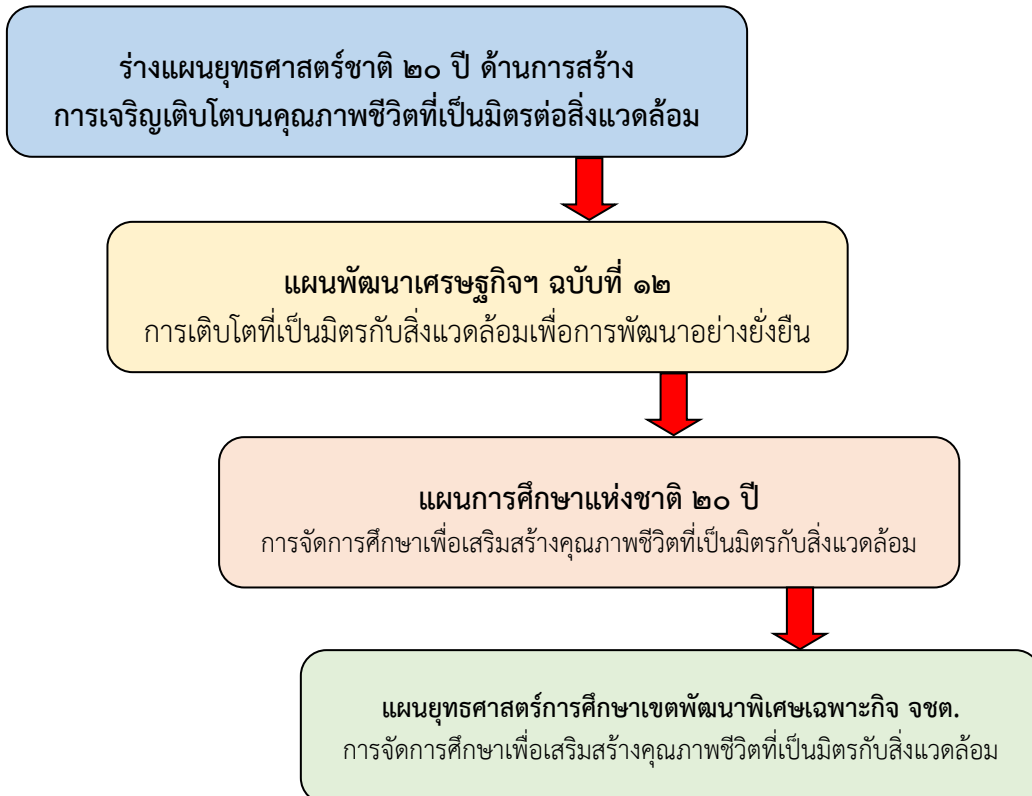
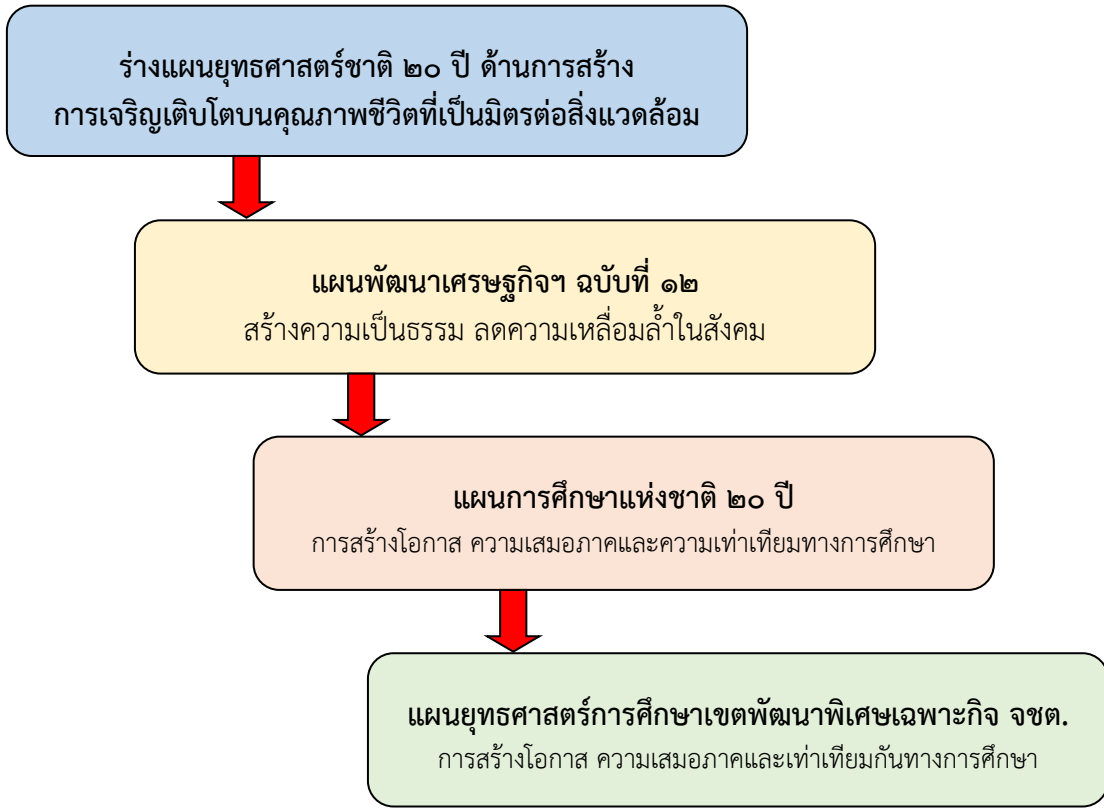
นอกจากนี้ กลวิธีการสอนแบบเรียนอ่าน-เขียนภาษาไทยแบบเชื่อมโยง ก็ได้ถูกกำหนดเป็นขั้นตอนเช่นกัน โดยขั้นตอนที่ ๑ เป็นการทบทวนอักษร เข้าใจประโยค และเรียนรู้คำศัพท์ จากรูปภาพ ขั้นตอนที่ ๒ เป็นการสร้างคำจากกล่องอักษร เพื่อพัฒนาทักษะภาษา ฟังฝน และเน้นความคิดสร้างสรรค์ ขั้นตอนที่ ๓ ให้ทำแบบฝึกหัดอ่าน ขั้นตอนที่ ๔ ให้ทำแบบฝึกหัดท้ายบท และขั้นตอนที่ ๕ ซึ่งเป็นขั้นตอนสุดท้าย คือการทำแบบทดสอบท้ายบท โดยให้เขียนคำและประโยคตามคำบอก

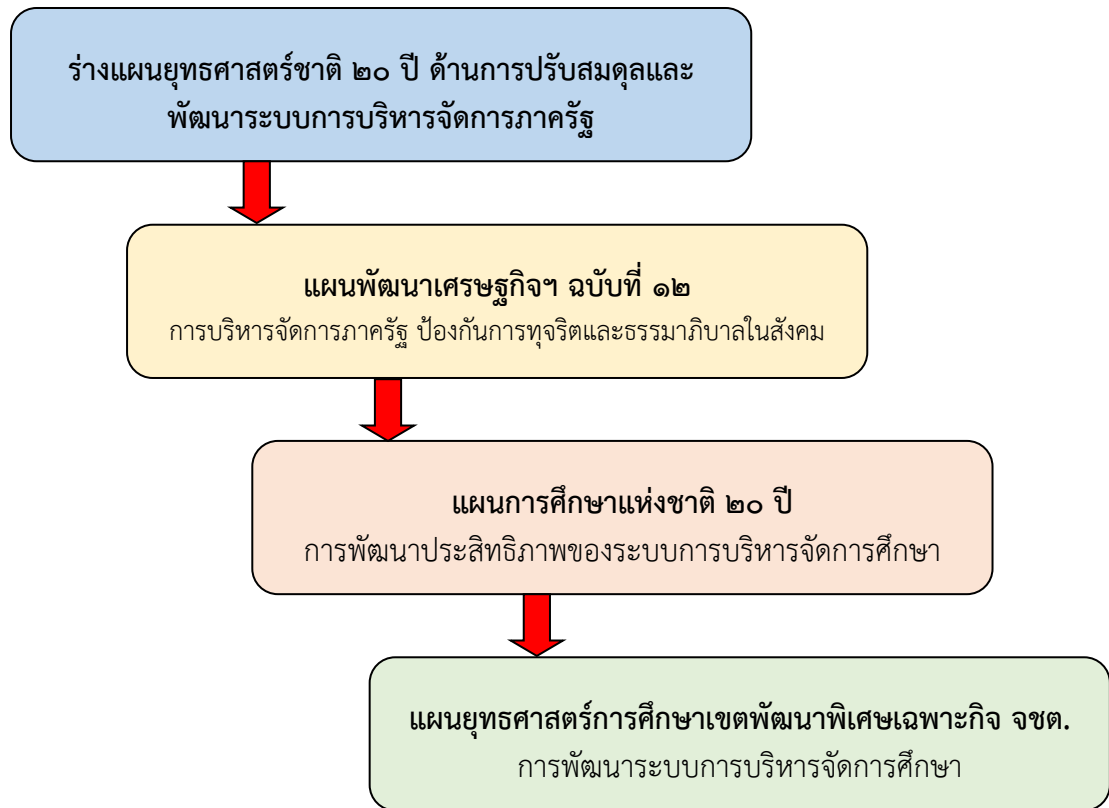
สรุป

จากการศึกษาเอกสารร่างยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ ๒๐ ปี ฉบับเมษายน ๒๕๖๑ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ (พ.ศ. ๒๕๖๐ – ๒๕๖๔) แผนการศึกษาแห่งชาติ ระยะ ๒๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๐ – ๒๕๗๙) และแผนยุทธศาสตร์การศึกษาเขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจ จังหวัดชายแดนภาคใต้ ๒๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๐ – ๒๕๗๙) สามารถสรุปความเชื่อมโยงระหว่างยุทธศาสตร์ชาติ แผน และนโยบายแต่ละฉบับดังกล่าวอย่างเป็นระบบเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติได้ดังนี้

อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาเอกสารร่างยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ ๒๐ ปี ฉบับเมษายน ๒๕๖๑ มีข้อสังเกตว่า การแก้ไขปัญหาความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ รวมทั้งการดำเนินการอื่นใดที่เกี่ยวข้องซึ่งรวมถึงการแก้ไขปัญหาทางการศึกษา ได้ถูกนำไปกล่าวถึงไว้ในยุทธศาสตร์ด้านความมั่นคง โดยมีได้มีการนำเรื่องการศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้มากล่าวไว้ในยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ ทั้ง ๆ ที่เป็นที่ทราบกันดีอยู่แล้วว่า การศึกษาเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดในการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพให้กับมนุษย์ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การศึกษาภาษาไทย เพราะเด็กและเยาวชนไทยจำเป็นต้องใช้ภาษาไทยเป็นพื้นฐานในการศึกษาหาความรู้ในวิชาอื่น ๆ ด้วย

บทที่ ๓

การศึกษาภาษาไทยในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ในปัจจุบัน

จังหวัดชายแดนภาคใต้มีประชาชนกว่าร้อยละ ๘๓ พูดภาษามลายูปาตานีหรือบาซอ นายู ตานิง ภาษามลายูปาตานีมีเอกลักษณ์เฉพาะของตนเองและมีความแตกต่างจากภาษามลายูมาตรฐานที่ใช้พูดกันในประเทศมาเลเซียและอินโดนีเซีย แต่มีความคล้ายคลึงกับภาษาที่พูดในรัฐ กลันตันทางตอนเหนือของประเทศมาเลเซีย ซึ่งมีอาณาเขตติดต่อกับชายแดนใต้สุดของไทย บริเวณนี้ เป็นส่วนหนึ่งของโลกมลายู Nusantara หรือ Malay Cultural World ซึ่งอยู่ในเขตพื้นที่ตั้งแต่ตอน เหนือของคาบสมุทรมลายู ต่อเนื่องไปที่หมู่เกาะต่าง ๆ ในประเทศอินโดนีเซีย เกาะสุมาตรา และ ตอนใต้ของหมู่เกาะฟิลิปปินส์ แต่เดิมมีสถานภาพเป็นรัฐอิสระที่ปกครองโดยสุลต่าน

เมื่อรัฐปาตานีได้รับเข้าสู่ศาสนาอิสลามจึงได้รับอิทธิพลหลาย ๆ ด้านจากศาสนาอิสลาม สิ่งที่สำคัญประการหนึ่งคือ การดัดแปลงใช้อักษรภาษาอาหรับเพื่อเขียนภาษามลายู ซึ่งเรียกว่า “อักษรยาวี” รัฐปาตานีได้เป็นศูนย์กลางของความเจริญทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และเป็น ศูนย์กลางของการศึกษาศาสนาอิสลามที่สำคัญที่สุดแห่งหนึ่งในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มาเป็น เวลามากกว่า ๑๐๐ ปี ก่อนจะตกอยู่ภายใต้การปกครองของสยามหรือรัฐไทย รัฐปาตานีเป็นรัฐที่อยู่ใน ความดูแลของสยามในฐานะรัฐบริวารการ ตั้งแต่ศตวรรษที่ ๑๔-๒๐ ในปี ค.ศ. ๑๙๐๙ ไทยได้มีการ ตกกลงกับประเทศอังกฤษเพื่อแก้ปัญหาการค้าอาณานิคมของประเทศตะวันตก โดยรัฐปาตานีได้ถูก แบ่งแยกออกเป็น ๒ ส่วน ส่วนตอนใต้อยู่ภายใต้การปกครองของอังกฤษซึ่งปกครองคาบสมุทรมลายู ส่วนทางตอนเหนือถูกผนวกเข้ากับการปกครองของประเทศสยามซึ่งเป็นประเทศที่ประชากรส่วนใหญ่ นับถือศาสนาพุทธ ทำให้เกิดปัญหาอัตลักษณ์ทางภาษา ความขัดแย้งทางวัฒนธรรม รวมทั้งการเมือง การปกครอง และการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของรัฐซึ่งเป็นการศึกษาภาคบังคับ ในขณะที่ในพื้นที่ มีการจัดการศึกษาตามวิถีอิสลามอยู่แล้ว สิ่งนี้เป็นพื้นฐานของปัญหาความขัดแย้งและความไม่สงบ ในพื้นที่ประการหนึ่ง (สุวิไล เปรมศรีรัตน์, ๒๕๖๑)

รูปแบบของการจัดการศึกษาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

การจัดการศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้มีรูปแบบที่หลากหลาย มีหน่วยงานที่ รับผิดชอบทั้งในและนอกสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ แบ่งออกได้ดังนี้

๑. หน่วยงานที่รับผิดชอบการจัดการศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่อยู่สังกัด กระทรวงศึกษาธิการ มี ๕ หน่วยงาน ได้แก่

- ๑.๑ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
- ๑.๒ สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน

- ๑.๓ สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา
- ๑.๔ สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา
- ๑.๕ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

๒. หน่วยงานที่รับผิดชอบการจัดการศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ไม่ได้สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ได้แก่

- ๒.๑ สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ กระทรวงวัฒนธรรม
- ๒.๒ สถาบันพระบรมราชชนก กระทรวงสาธารณสุข
- ๒.๓ กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย
- ๒.๔ สถาบันการพลศึกษา กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา
- ๒.๕ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ เป็นส่วนราชการที่ขึ้นตรงต่อนายกรัฐมนตรี

โดยที่การจัดการศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้มีหน่วยงานที่รับผิดชอบทั้งในและนอกสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ดังนั้น รูปแบบของการจัดการศึกษาภายใต้การควบคุม กำกับ ดูแลของแต่ละหน่วยงานจึงย่อมมีความแตกต่างกันไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งหลักสูตรการศึกษา ซึ่งมีผลต่อการศึกษาภาษาไทยโดยตรง

สำหรับรูปแบบและหลักสูตรการศึกษาของสถานศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้สามารถแบ่งออกได้ ดังนี้

๑. สถานศึกษาในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ

๑.๑ สถานศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้แก่ โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาและโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ซึ่งสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานนี้ใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ เป็นหลักในการจัดการศึกษา เช่นเดียวกับสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานทั่วประเทศ

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานนี้ได้กำหนดวิสัยทัศน์มุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกคนซึ่งเป็นกำลังของชาติให้เป็นมนุษย์ที่มีความสุขสมดุลงាំងด้านร่างกาย ความรู้ คุณธรรม มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและเป็นพลเมืองโลก ยึดมั่นในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีความรู้และทักษะพื้นฐาน รวมทั้งเจตคติที่จำเป็นต่อการศึกษาต่อ การประกอบอาชีพและการศึกษาตลอดชีวิต โดยมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญบนพื้นฐานความเชื่อว่า ทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้เต็มตามศักยภาพ

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้จัดระดับการศึกษาเป็น ๓ ระดับ ได้แก่ ระดับประถมศึกษา (ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑ - ๖) ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (ชั้นมัธยมศึกษา

ปีที่ ๑ - ๓) และระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔ - ๖) สำหรับกลุ่มสาระการเรียนรู้ประกอบด้วย ๘ กลุ่มสาระ ได้แก่

๑. ภาษาไทย
๒. คณิตศาสตร์
๓. วิทยาศาสตร์
๔. สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
๕. สุขศึกษาและพลศึกษา
๖. ศิลปะ
๗. การงานอาชีพและเทคโนโลยี
๘. ภาษาต่างประเทศ

๑.๒ สถานศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน

สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนมีอำนาจหน้าที่ในการประสานงานการจัดทำแผนพัฒนาและแผนปฏิบัติการการศึกษาเอกชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ให้สอดคล้องกับนโยบายของรัฐ นโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ และนโยบายการเสริมสร้างสันติสุขในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ส่งเสริม สนับสนุน กำกับ เร่งรัด นิเทศและติดตามการพัฒนาคุณภาพการศึกษา จัดทำข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับการศึกษาของโรงเรียนเอกชนทุกประเภท สถาบันปอเนาะ และศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิด (ตาดีกา)

ภายใต้กฎหมายว่าด้วยการศึกษาเอกชนและกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติ กำหนดให้โรงเรียนเอกชนมีความเป็นอิสระในการบริหารและการจัดการศึกษา ภายใต้การกำกับ ติดตาม และการประเมินคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา ซึ่งโรงเรียนเอกชนต้องมีฐานะเป็นนิติบุคคล มีคณะกรรมการบริหารการศึกษาทำหน้าที่ในการบริหารการศึกษาและจัดการด้านการศึกษาในสถานศึกษา โดยให้คำนึงถึงผลกระทบต่อการจัดการศึกษาของเอกชน นอกจากนี้ รัฐต้องให้การสนับสนุนด้านเงินอุดหนุน การลดหย่อนภาษีหรือการยกเว้นภาษี และสิทธิประโยชน์อื่น ๆ ตามความเหมาะสม ซึ่งสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน ได้แก่

๑.๒.๑ โรงเรียนสอนศาสนาอิสลามควบคู่วิชาสามัญ เป็นการจัดการศึกษาที่มีการบูรณาการการศึกษาสายการศึกษาและศาสนาเข้าด้วยกัน เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้เกี่ยวกับการศึกษาสามัญและการศึกษาศาสนาไปพร้อม ๆ กัน ทั้งนี้ โดยการจัดการศึกษาแบบบูรณาการ การศึกษาสามัญและสายศาสนาเข้าด้วยกันนี้ เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนทางด้านศาสนาสามารถที่จะเข้าเรียนในโรงเรียนที่เปิดสอนสายสามัญอย่างเต็มตัวเมื่อสำเร็จการศึกษาระดับประถมศึกษาหรือมัธยมศึกษา รวมถึงการสามารถเทียบโอนรายวิชาที่เรียนได้ด้วย ทั้งนี้ การจัดการศึกษาของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้มุ่งหวังที่จะก่อให้เกิดผลผลิตสำคัญ ๕ ด้าน (อ้อมใจ วงษ์มณฑา, ๒๕๕๓) ดังนี้

๑.๒.๑.๑ ด้านผู้เรียน มีกระบวนการจัดการเรียนการสอนโดยคำนึงถึงความต้องการ ความสามารถ อายุ และบุคลิกลักษณะของผู้เรียน เพื่อให้สามารถสร้างคุณลักษณะพึงประสงค์ให้เกิดแก่ผู้เรียน ทั้งด้านทัศนคติ ค่านิยม ศีลธรรม และพฤติกรรมที่บ่งบอกคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามบทบัญญัติของศาสนาอิสลาม

๑.๒.๑.๒ ด้านหลักสูตร โรงเรียนต้องจัดหลักสูตรให้สามารถพัฒนาผู้เรียน รวมถึงการพัฒนาทักษะกระบวนการคิดทางวิทยาศาสตร์ การเข้าถึงเทคโนโลยี ตลอดจนเปิดโอกาสให้ผู้ปกครองและชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรสู่การพัฒนาสังคมต่อไป

๑.๒.๑.๓ ด้านครูผู้สอน ครูที่ปฏิบัติหน้าที่ในโรงเรียนที่มีการจัดการศึกษาต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในการสอนและการดูแลผู้เรียน อีกทั้งยังต้องเป็นผู้มีศีลธรรมอันดีงาม

๑.๒.๑.๔ ด้านผู้บริหาร ต้องเป็นบุคคลสำคัญอันดับแรกที่จะนำบทบัญญัติและแนวทางการจัดการศึกษาตามหลักศาสนาอิสลามมาสู่การปฏิบัติ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของการจัดการศึกษาอย่างเป็นรูปธรรม โดยได้กำหนดคุณลักษณะของผู้บริหารการศึกษาให้เป็นผู้มีความสามารถในการควบคุมงาน มีความรับผิดชอบต่องาน มีคุณลักษณะและมารยาทที่งดงาม (Akhlaq) มีสมรรถนะในงาน มีความโปร่งใส ตรวจสอบได้ และมีความยุติธรรม

๑.๒.๑.๕ ด้านความสัมพันธ์กับชุมชน โรงเรียนมีการพัฒนานโยบายและกำหนดแนวทางการพัฒนาโรงเรียนร่วมกับชุมชน เปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมมีการจัดกิจกรรมร่วมกัน และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเพื่อการพัฒนาโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง

๑.๒.๒ สถาบันศึกษาปอเนาะ เป็นโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ที่สอนศาสนาเพียงอย่างเดียว เป็นสถาบันการศึกษาที่ไม่มีระบบชั้นเรียน สำหรับหลักสูตรการศึกษาของสถาบันศึกษาปอเนาะนั้น ปัจจุบันได้มี ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง ให้ใช้หลักสูตรแกนกลางของสถาบันปอเนาะ พุทธศักราช ๒๕๖๑/อิจเราะฮ์ศักราช ๑๔๓๙ ฉบับลงวันที่ ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑ (ราชกิจจานุเบกษา, ๒๕๖๑) โดยกำหนดวิสัยทัศน์ว่า “สถาบันศึกษาปอเนาะ เป็นสถาบันการเรียนการสอนศาสนาอิสลามตามอริยาศัยตลอดชีวิต และการบริหารจัดการที่มีคุณภาพ ซึ่งเป็นทางเลือกหนึ่งในการศึกษาหาความรู้ด้านศาสนา วิชาชีพ และพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชน” โดยมีหลักการสำคัญ ๔ ประการ ได้แก่

๑.๒.๒.๑ สอนศาสนาและอบรมจริยธรรมอิสลามแก่เด็ก เยาวชน และประชาชนทั่วไป โดยไม่จำกัดอายุ โอกาสและเงื่อนไข

๑.๒.๒.๒ พัฒนาสถาบันศึกษาปอเนาะด้านโครงสร้างพื้นฐานอย่างเป็นระบบ

๑.๒.๒.๓ พัฒนาบุคลากรในสถาบันศึกษาปอเนาะให้มีคุณภาพและ
ประสิทธิภาพ

๑.๒.๒.๔ พัฒนาสถาบันศึกษาปอเนาะให้เป็นแบบอย่างและแหล่ง
เรียนรู้เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาตนเอง ชุมชน และสังคม

โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อปลูกฝังให้ผู้เรียนมีทักษะความรู้ที่เสริมสร้าง
สติปัญญาและการปฏิบัติตามคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่ก่อให้เกิดความสันติสุขทั้งโลกนี้และโลกหน้า

หลักสูตรแกนกลางของสถาบันปอเนาะ พุทธศักราช ๒๕๖๑/
อิงเราะฮ์ศักราช ๑๔๓๙ ได้กำหนดสมรรถนะสำคัญที่ผู้เรียนควรมีหลังจากสำเร็จการศึกษาตาม
หลักสูตร ๕ ประการ ดังนี้

ประการที่หนึ่ง ความสามารถในการอ่าน เขียน ท่องจำ ตีบท
หลักการ หลักฐานอ้างอิงซึ่งเป็นที่มาของหลักคำสอนของศาสนาอิสลามจากอัลกุรอานและอัลหะดีษ
มติของนักวิชาการ และการเทียบเคียง อันเป็นพื้นฐานที่สำคัญในการเรียนรู้อิสลาม เพื่อการพัฒนา
ตนเอง ด้านการยึดมั่นศรัทธา การปฏิบัติศาสนกิจ การปฏิสัมพันธ์ คุณธรรมจริยธรรม และการ
อยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างเหมาะสมและสันติสุข

ประการที่สอง ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์
คิดอย่างสร้างสรรค์ คิดอย่างมีวิจารณญาณ และการคิดอย่างมีระบบบนพื้นฐานของหลักการอิสลาม
เพื่อนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้ประกอบการวินิจฉัยตัดสินปัญหาตามหลักการทางศาสนาในระดับที่
เหมาะสมทั้งเกี่ยวกับตนเองและสังคม

ประการที่สาม ความสามารถในการนำหลักคำสอนต่าง ๆ จาก
บทบัญญัติหรือหลักคำสอนของอิสลามไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน การเรียนรู้เพื่อการ
พัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับสภาพความเปลี่ยนแปลงของสังคมปัจจุบัน รู้จักแสวงหา
ความรู้ การประยุกต์ใช้ความรู้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาให้กับตนเองและสังคมตามหลักศาสน
บัญญัติ การรู้จักพิจารณาเลือกอาชีพที่เหมาะสม การตัดสินใจที่ถูกต้องสอดคล้องกับบริบทของสังคม
บนพื้นฐานหลักคำสอนของศาสนา หลีกเลี่ยงผลกระทบที่อาจจะเกิดต่อตนเอง สังคม และสิ่งแวดล้อม
ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ประการที่สี่ ความสามารถของผู้เรียนในการถ่ายทอดความรู้
ความคิด ความเข้าใจ ความรู้สึก และทัศนะของตนเองสู่สาธารณชน เพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร
และประสบการณ์อันจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาตนเองและสังคม รวมทั้งการเจรจาต่อรอง การ
อ้างอิงหลักการทางศาสนาเพื่อการประนีประนอม การเลือกที่จะรับหรือไม่รับข้อมูลข่าวสาร
แหล่งที่มาของข้อมูล หลักการ เหตุผล ความน่าเชื่อถือของหลักฐานและความถูกต้องของการตีความ
การเลือกใช้เทคโนโลยีด้านต่าง ๆ เพื่อนำมาเป็นเครื่องมือในการสื่อสาร การทำงาน เพื่อแก้ปัญหา

อย่างสร้างสรรค์ ถูกต้อง เหมาะสม โดยคำนึงถึงหลักคำสอนทางศาสนา ผลกระทบที่มีต่อตนเองและสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ประการที่ห้า ความสามารถในการวางแผนเพื่อการอยู่ร่วมกันในสังคมเหมาะสมกับบริบทและสภาพของชุมชน การเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี มีจุดยืนที่มั่นคง การปรับตัวเพื่อการอยู่ร่วมกันกับผู้อื่นที่มีความหลากหลายทางความเชื่อในสังคมพหุวัฒนธรรมได้อย่างเหมาะสม สอดคล้องและถูกต้องตามหลักคำสอนศาสนา การรู้จักให้เกียรติ รู้จักสิทธิของตนและผู้อื่น ทั้งที่เป็นมุสลิมและต่างศาสนา การมีจิตสาธารณะ สร้างสรรค์สังคมให้น่าอยู่

ในส่วนของสาระการเรียนรู้ชั้น หลักสูตรแกนกลางของสถาบัน ปอเนาะ พุทธศักราช ๒๕๖๑/ฮิจเราะฮ์ศักราช ๑๔๓๙ ได้แบ่งมาตรฐานการเรียนรู้ออกเป็น ๓ ระดับ คือ มาตรฐานอิตดาอียะฮ์ (ระดับต้น) ใช้เวลาเรียน ๔ ปี มาตรฐานมุตตะวัชชีฎาฮ์ (ระดับกลาง) ใช้เวลาเรียน ๓ ปี และมาตรฐานอาลียะฮ์ (ระดับสูง) โดยในทุกระดับชั้นจะมีกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ๔ ประเด็นหลัก ได้แก่ กิจกรรมศาสนา สัมพันธ์ชุมชน จิตสาธารณะและจิตอาสา และทักษะชีวิต/อาชีพ/เศรษฐกิจพอเพียง สำหรับสาระการเรียนรู้ แต่ละระดับได้กำหนดสาระการเรียนรู้ไว้ จำนวน ๘ สาระ ดังนี้

สาระที่ ๑ อัลกุรอาน และอัตตัฟซีร (คัมภีร์อัลกุรอานและการอธิบาย)

สาระที่ ๒ อัลหะดีษ (วจนะของศาสดามูฮัมมัด)

สาระที่ ๓ อัตเตอาฮีด (หลักศรัทธา)

สาระที่ ๔ อัลฟิกฮ์ (ศาสนบัญญัติ)

สาระที่ ๕ อัตตารีค (ศาสนประวัติ)

สาระที่ ๖ อัลอัคลาเกอ (จริยธรรม)

สาระที่ ๗ ภาษาอาหรับ

สาระที่ ๘ บายาฮามลาฮ์

๑.๒.๓ ศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิด (ตาดีกา)

คำว่า ตาดีกา (TADIKA) มาจากคำย่อภาษามลายูเรียกว่า Taman Didikkan Kanak Kanak หมายถึง สถานที่อบรมเด็กเล็ก แต่ตาดีกาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ไม่ได้จำกัดเฉพาะโรงเรียนอนุบาลเท่านั้นเพราะอายุของผู้เรียนมีความหลากหลาย อย่างไรก็ตาม ตาดีกาจะสอนเฉพาะวิชาศาสนาอิสลาม หนังสือส่วนใหญ่เป็นภาษามลายู มีหนังสือเรียนที่เป็นภาษาอาหรับเฉพาะรายวิชาภาษาอาหรับเท่านั้น ภาษาที่ใช้ในการเรียนการสอนคือภาษามลายูถิ่นกับภาษามลายูกลาง (อิบราฮีมี ณรงค์รักษาเขต, ๒๕๔๙)

ตาดีกาส่วนใหญ่จะเปิดการเรียนการสอนในวันเสาร์ - วันอาทิตย์ แต่บางแห่งอาจเปิดสอนในช่วงเย็นของวันธรรมดา (ยกเว้นวันศุกร์ซึ่งเป็นวันหยุดตามศาสนาอิสลาม)

ตาดีกาบางแห่งอาจใช้สถานที่ของโรงเรียนรัฐบาลหรือโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ในการจัดตั้งและบำรุงตาดีกานั้น ชุมชนยังคงเป็นผู้สนับสนุนหลัก ครูที่สอนในตาดีกาหรือโต๊ะครูอาจเป็นคนในชุมชนที่มีความรู้ในเรื่องต่าง ๆ มาช่วยสอน ในบางกรณีอาจเป็นนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามที่มีความรู้ศาสนาในระดับพอที่จะมาสอนได้ (เสริมศักดิ์ วิชาลาภรณ์, ๒๕๕๒)

การเรียนการสอนในตาดีกาเป็นการเรียนการสอนวิชาอิสลามศึกษา ระดับพื้นฐาน เนื้อหาของหลักสูตรครอบคลุมระดับการเรียนศาสนาตอนต้นที่เรียกว่า “อิติดาอียะฮฺ” ซึ่งปัจจุบัน ได้มีประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง ให้ใช้หลักสูตรอิสลามศึกษาฟิรฎูอีนประจำมัธยมศึกษาตอนต้น (อิติดาอียะฮฺ) พุทธศักราช ๒๕๕๙/อิจเราะฮฺศักราช ๑๔๓๗ ฉบับลงวันที่ ๒๗ ตุลาคม ๒๕๕๙ (ราชกิจจานุเบกษา, ๒๕๖๐) เห็นชอบให้ใช้หลักสูตรอิสลามศึกษาฟิรฎูอีนประจำมัธยมศึกษาตอนต้น (อิติดาอียะฮฺ) ในศูนย์ศึกษาอิสลามประจำมัธยมศึกษา (ตาดีกา) ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

หลักสูตรอิสลามศึกษาฟิรฎูอีนประจำมัธยมศึกษาตอนต้น (อิติดาอียะฮฺ) พุทธศักราช ๒๕๕๙/อิจเราะฮฺศักราช ๑๔๓๗ เป็นหลักสูตรที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนเรียนรู้อัลกุรอาน และอัลฮะดีษ โดยเน้นการเรียนรู้วิชาฟิรฎูอีน เพื่อให้เป็นมนุษย์ที่มีความศรัทธา ปฏิบัติศาสนกิจ มีบุคลิกภาพตามแบบอย่างนบีมุฮัมมัดที่อ่อนลึกลอฮูอะลัยฮิวะสลัม มีความสมดุลทั้งด้านความรู้ คุณธรรม จริยธรรมและมีจิตสำนึกในความเป็นมุสลิมที่ดี สามารถพัฒนาตัวเอง ครอบครัวยุคใหม่ และสังคม ก่อให้เกิดสันติสุขทั้งโลกนี้และโลกหน้า เพื่อการสร้างพื้นฐานการศึกษาที่ว่า ศาสนานำวิถีชีวิต เพื่อการก้าวทันต่อการศึกษาในยุคปัจจุบัน

หลักสูตรอิสลามศึกษาฟิรฎูอีนประจำมัธยมศึกษาตอนต้น (อิติดาอียะฮฺ) พุทธศักราช ๒๕๕๙/อิจเราะฮฺศักราช ๑๔๓๗ มีหลักการสำคัญ ๕ ประการ ได้แก่

ประการที่หนึ่ง ให้ความรู้แก่ผู้เรียนเกี่ยวกับวิชาพื้นฐานของศาสนาอิสลาม

ประการที่สอง ให้นำความรู้และประสบการณ์ใช้ในการประกอบศาสนกิจและการดำรงชีวิตประจำวัน รวมทั้งการพัฒนาการเรียนรู้ที่สอดคล้องตามคำสอนอัลกุรอานและอัลฮะดีษ

ประการที่สาม ปลุกฝังคุณธรรม จริยธรรมและจิตสำนึกแก่ผู้เรียนในการรักษาศาสนาและวัฒนธรรมอิสลาม

ประการที่สี่ ให้ความรู้แก่ผู้เรียนเพื่อเป็นมุสลิมที่ดีของครอบครัว สังคม ประเทศชาติและประชาคมโลก

ประการที่ห้า ให้ความรู้แก่ผู้เรียนเพื่อเป็นบรรทัดฐานความเสมอภาค และเป็นพื้นฐานสำหรับการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น

ทั้งนี้ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อปลูกฝังให้ผู้เรียนมีทักษะความรู้ทั้งด้านเสริมสร้างสติปัญญาและการปฏิบัติตามคุณลักษณะที่จะก่อให้เกิดสันติสุขทั้งโลกนี้และโลกหน้า ดังนี้

- (๑) มีความศรัทธาตามหลักศรัทธาของศาสนาอิสลาม
- (๒) มีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์
- (๓) มีความรู้พื้นฐานตามหลักศาสนาอิสลามและสามารถนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันได้
- (๔) มีความรู้ความสามารถในการสื่อสาร การคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหาและการเลือกใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมและมีทักษะชีวิต
- (๕) เป็นมุสลิมที่ดี เป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว สังคม ประเทศชาติและประชาคมโลก

หลักสูตรอิสลามศึกษาพหุคูณประจำมัธยม ระดับอิสลามศึกษาตอนต้น (อิติตาอียะฮฺ) พุทธศักราช ๒๕๕๙/ฮิจเราะฮฺศักราช ๑๔๓๗ มุ่งให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะตามแบบฉบับของอิสลามที่สำคัญ ๕ ประการ ได้แก่

- (๑) ความสามารถในการอ่านอัลกุรอาน ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญในการเรียนรู้ศาสนาอิสลาม เพื่อการพัฒนาตนเองด้วยการยึดมั่นศรัทธา การปฏิบัติศาสนกิจ และการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างเหมาะสมและสันติสุข
- (๒) ความสามารถในการปฏิบัติตามหลักการอิสลาม เป็นการนำความรู้และประสบการณ์ที่เกิดขึ้นจากการเรียนรู้ไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันอย่างสม่ำเสมอ ทั้งด้านการยึดมั่น การปฏิบัติศาสนกิจ และการมีกริยามารยาทที่ดี เพื่อการเป็นมุสลิมที่สมบูรณ์และสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างเหมาะสมและสันติสุข
- (๓) ความสามารถในการอ่าน เขียน หลักคำสอนของอิสลามที่มาจากอัลกุรอานและอัลฮะดีษ อันเป็นพื้นฐานสำคัญในการเรียนรู้อิสลาม ความสามารถในการสื่อสาร
- (๔) ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ และการแก้ปัญหา
- (๕) ความสามารถในการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมด้วยการสร้างเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคคล การมีจิตสาธารณะบำรุงรักษาสิ่งแวดล้อม และการรู้จักหลีกเลี่ยงพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ที่ส่งผลกระทบต่อตนเอง ผู้อื่น และสิ่งแวดล้อม

ในส่วนของสาระการเรียนรู้ชั้น หลักสูตรอิสลามศึกษาฟัรฎูฮ์อื่นประจำ มัสยิด ระดับอิสลามศึกษาตอนต้น (อิบติดาอียะฮฺ) พุทธศักราช ๒๕๕๙/ฮิจเราะฮ์ศักราช ๑๔๓๗ ได้ กำหนดสาระการเรียนรู้พื้นฐานไว้ จำนวน ๙ สาระ และสาระการเรียนรู้เพิ่มเติม จำนวน ๒ สาระ ดังนี้

(๑) สาระการเรียนรู้พื้นฐาน ได้แก่

(๑.๑) อัลกุรอาน : เข้าใจความเป็นมา ความสำคัญ หลักการอ่านอัลกุรอาน สามารถอ่าน ท่องจำ และอธิบายอรรถาธิบายอัลกุรอาน ยึดมั่นหลักคำสอนในอัลกุรอาน และนำมาปฏิบัติในชีวิตประจำวัน

(๑.๒) อัลฮะดีษ : เข้าใจความหมาย ความสำคัญ สามารถท่องจำอัลฮะดีษ โดยยึดมั่นในหลักคำสอนอัลฮะดีษ และนำมาปฏิบัติในชีวิตประจำวัน

(๑.๓) อัลอะกีดะฮ์ : เข้าใจความหมาย ความสำคัญ และหลักการของหลักศรัทธา และโทษของการตั้งภาคีต่ออัลลอฮ์ เพื่อเป็นป่าวที่ยำเกรงและภักดีต่ออัลลอฮ์ ยึดมั่นในศรัทธา นำมาปฏิบัติอย่างเคร่งครัด และสามารถแก้ปัญหาสังคมและสิ่งแวดล้อม เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

(๑.๔) อัลฟิฮฺญ์ : เข้าใจ เห็นคุณค่า ปฏิบัติตามกฎหมาย หลักการและบทบัญญัติอิสลามเกี่ยวกับอิดาตะฮ์ มูอามาละฮ์ และอื่น ๆ เพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติศาสนกิจ และสามารถนำมาวิเคราะห์กับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นบนพื้นฐานของเหตุผล และดำรงชีวิตในสังคมอย่างมีความสุข

(๑.๕) อัลอัคลาก : เข้าใจจริยธรรมอิสลาม สามารถนำมาใช้ในการพัฒนาตน บำเพ็ญประโยชน์ต่อครอบครัว สังคมและสิ่งแวดล้อม ยึดมั่น และปฏิบัติตามจริยธรรมอิสลามในการดำเนินชีวิตได้อย่างถูกต้องเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

(๑.๖) อัตตารีค : เข้าใจความหมาย ความสำคัญของประวัติอิสลามสมัยนบีมุฮัมมัด ศ็อลลัลลอฮุอะลัยฮิวะสัลลัม และบรรดาเศาะฮาบะฮ์ มีความภูมิใจในการดำเนินชีวิตตามแนวทางของนบีมุฮัมมัด ศ็อลลัลลอฮุอะลัยฮิวะสัลลัม และเศาะฮาบะฮ์

(๑.๗) ภาษาอาหรับ : เข้าใจกระบวนการฟัง พูด อ่านและเขียน เห็นคุณค่าและมีทักษะในการใช้ภาษาอาหรับเพื่อการเรียนรู้สื่อสาร ค้นคว้า ตีความบทบัญญัติอิสลามและสื่อความหมาย

(๑.๘) ภาษามลายูอักษรยาวี : เข้าใจกระบวนการฟัง พูด อ่านและเขียน เห็นคุณค่าและมีทักษะในการใช้ภาษามลายูเพื่อการเรียนรู้ สื่อความหมายและค้นคว้าความรู้จากแหล่งวิทยาการเกี่ยวกับศาสนาอิสลามอย่างสร้างสรรค์ และมีประสิทธิภาพ

(๑.๙) ภาษามลายูอักษรโรมัน : เข้าใจกระบวนการฟัง พูด อ่านและเขียน เห็นคุณค่าและมีทักษะในการใช้ภาษามลายูอักษรโรมันเพื่อการเรียนรู้ สื่อความหมายและ ค้นคว้าความรู้จากแหล่งวิทยาการอย่างสร้างสรรค์ มีประสิทธิภาพ และสื่อสารกับประชาคมอาเซียน ได้

(๒) สาระการเรียนรู้เพิ่มเติม ได้แก่ ภาษาอังกฤษ และภาษามลายู เพื่อการสื่อสาร หรือภาษาอาหรับเพื่อการสื่อสาร

๑.๓ สถานศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ได้กำหนด รูปแบบการศึกษาเป็นการจัดการอาชีวศึกษาและการฝึกอบรมวิชาชีพ ซึ่งเป็นการจัดการศึกษาในด้าน วิชาชีพที่สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติและแผนการศึกษา เพื่อผลิตและพัฒนา กำลังคนในด้านวิชาชีพระดับฝีมือ ระดับเทคนิค และระดับเทคโนโลยี รวมทั้งเป็นการยกระดับ การศึกษาวิชาชีพให้สูงขึ้นเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน โดยนำความรู้ในทาง ทฤษฎีอันเป็นสากลและภูมิปัญญาไทยมาพัฒนาผู้รับการศึกษาให้มีความรู้ความสามารถในทางปฏิบัติ และมีสมรรถนะจนสามารถนำไปประกอบอาชีพในลักษณะผู้ปฏิบัติหรือประกอบอาชีพอิสระได้

การจัดการอาชีวศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้มีรูปแบบการจัดการศึกษา ๓ ลักษณะ ดังนี้

๑.๓.๑ การศึกษาในระบบ เป็นการจัดการศึกษาวิชาชีพที่เน้นการศึกษาใน สถานศึกษาอาชีวศึกษาหรือสถาบันเป็นหลัก โดยมีการกำหนดจุดมุ่งหมาย วิธีการศึกษา หลักสูตร ระยะเวลาการวัดและการประเมินผลที่เป็นเงื่อนไขของการสำเร็จการศึกษาที่แน่นอน

๑.๓.๒ การศึกษานอกระบบ เป็นการจัดการศึกษาวิชาชีพที่มีความยืดหยุ่น ในการกำหนดจุดมุ่งหมาย รูปแบบ วิธีการศึกษา ระยะเวลา การวัดและการประเมินผลที่เป็นเงื่อนไข ของการสำเร็จการศึกษา โดยเนื้อหาหลักสูตรจะต้องมีความเหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพปัญหา และความต้องการของบุคคลแต่ละกลุ่ม

๑.๓.๓ การศึกษาระบบทวิภาคี เป็นการจัดการศึกษาวิชาชีพที่เกิดจาก ข้อตกลงระหว่างสถานศึกษาอาชีวศึกษาหรือสถาบันกับสถานประกอบการ รัฐวิสาหกิจ หรือ หน่วยงานของรัฐ ในเรื่องการจัดหลักสูตร การเรียนการสอน การวัดและการประเมินผล โดยผู้เรียนใช้ เวลาส่วนหนึ่งในสถานศึกษาอาชีวศึกษาหรือสถาบัน และเรียนภาคปฏิบัติในสถานประกอบการ รัฐวิสาหกิจหรือหน่วยงานของรัฐ เพื่อประโยชน์ในการผลิตและพัฒนากำลังคน

ทั้งนี้ สถานศึกษาอาชีวศึกษาหรือสถาบันหนึ่งแห่ง สามารถจัดการศึกษาใน หลายรูปแบบรวมกันก็ได้

อนึ่ง การจัดหาชีวิตศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นการจัดการศึกษาเพื่อให้บริการวิชาชีพแก่เยาวชน ชุมชน สังคม และท้องถิ่น ให้มีความรู้ ทักษะวิชาชีพ แก้ปัญหาการว่างงาน มีการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน

๑.๔ สถานศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา ได้แก่ โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัย

๑.๕ สถานศึกษาในสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ได้แก่ ศูนย์การศึกษานอกระบบและตามอัธยาศัยในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้มีการจัดการศึกษาตั้งแต่ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้แก่ ระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย นอกจากนี้ ยังมีการจัดกิจกรรมการศึกษาต่อเนื่อง เน้นการฝึกทักษะวิชาชีพ การพัฒนาอาชีพ การฝึกทักษะชีวิตและหลักสูตรระยะสั้น

๒. รูปแบบและหลักสูตรการศึกษาของสถานศึกษาที่ไม่ได้อยู่ในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ

๒.๑ การจัดการศึกษาในสังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติซึ่งเป็นหน่วยงานขึ้นตรงต่อนายกรัฐมนตรี

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ มีภารกิจเกี่ยวกับการดำเนินงานสนองคณะสงฆ์และรัฐโดยการทำนุบำรุง ส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนา ให้การอุปถัมภ์ คุ้มครองและส่งเสริมพัฒนางานพระพุทธศาสนา ดูแล รักษา จัดการศาสนสมบัติ พัฒนาพุทธมณฑลให้เป็นศูนย์กลางทางพระพุทธศาสนา รวมทั้งให้การสนับสนุน ส่งเสริม พัฒนาบุคลากรทางศาสนา โดยอำนาจหน้าที่หนึ่งของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติที่เกี่ยวกับการศึกษาก็คือ การดำเนินการตามกฎหมายว่าด้วยคณะสงฆ์ กฎหมายว่าด้วยการกำหนดวิทยฐานะผู้สำเร็จวิชาการพระพุทธศาสนา รวมทั้งกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้อง ซึ่งสถานศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่อยู่ในสังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ได้แก่ มุสลิมปริยัติธรรมสามัญศึกษา วัดมุสลิมทวีปวิหาร จังหวัดปัตตานี และพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา วัดเมืองยะลา จังหวัดยะลา ซึ่งเป็นโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา

๒.๒ การจัดการศึกษาในสังกัดกระทรวงสาธารณสุข

สถาบันพระบรมราชชนก เป็นสถาบันอุดมศึกษาในสังกัดกระทรวงสาธารณสุข มีหน้าที่ผลิตและพัฒนากำลังคนด้านสุขภาพ เพื่อตอบสนองความขาดแคลนกำลังคนด้านสุขภาพในสถานบริการของกระทรวงสาธารณสุข ซึ่งการจัดการศึกษาโดยวิทยาลัยในสังกัดกระทรวงสาธารณสุขนี้เป็นการจัดการศึกษาเพื่อการกระจายโอกาสทางการศึกษาให้กับคนในพื้นที่ได้เข้าศึกษา และกลับไปปฏิบัติงานในภูมิภาคของตนเองอย่างยั่งยืน สถาบันดังกล่าวเป็นสถาบันทางการศึกษาที่กำหนดเป้าหมายทางการศึกษาเพื่อผลิตบัณฑิตให้สามารถทำงานได้สอดคล้องกับการปฏิรูปการศึกษา

เกี่ยวกับระบบสุขภาพ ให้มีความรู้ความสามารถทางวิชาชีพ มีจิตสำนึกแห่งการเรียนรู้ที่ต่อเนื่อง มีทัศนคติในการเข้าใจผู้รับบริการอย่างแท้จริง และสามารถให้การดูแลผู้ป่วยด้วยความเอื้ออาทร

๒.๓ การจัดการศึกษาในสังกัดกระทรวงมหาดไทย

เนื่องด้วยกฎหมายว่าด้วยการศึกษากำหนดให้มีการกระจายอำนาจทางการศึกษาสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นองค์กรที่มีบทบาทในการจัดการศึกษา การส่งเสริมสนับสนุนด้านการจัดการศึกษาและมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของท้องถิ่น รวมถึงการฝึกอาชีพตามความเหมาะสมและการเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาอบรมของรัฐให้ตรงกับความต้องการของท้องถิ่นนั้น ๆ ซึ่งการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในปัจจุบัน มีทั้งการจัดการศึกษาในระบบ นอกระบบ และตามอัธยาศัยซึ่งบทบาทในการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น ประกอบด้วยการจัดการศึกษา ๒ ลักษณะ ได้แก่

๒.๓.๑ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โดยให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีบทบาทในการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก การส่งเสริมการพัฒนาเด็กเล็กให้มีพัฒนาการทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม สติปัญญา อย่างเหมาะสมตามวัยและเต็มศักยภาพ การกำกับคุณภาพการจัดการศึกษาศูนย์เด็กเล็กให้เป็นไปตามมาตรฐาน และการดำเนินงานหรือส่งเสริมสนับสนุนบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน เอกชน องค์กรวิชาชีพและสถาบันอื่นทางสังคม ให้มีความรู้ความสามารถในการอบรมเลี้ยงดูให้การศึกษาแก่บุตร บุคคลที่อยู่ในความดูแลรับผิดชอบให้ได้รับการพัฒนาทุกด้าน

๒.๓.๒ การศึกษาในระดับปฐมวัย โดยให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีบทบาทในการบริหารจัดการศึกษาระดับปฐมวัยในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อส่งเสริมพัฒนาเด็กปฐมวัยให้มีการพัฒนาทั้งด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม สติปัญญา คุณธรรมและจริยธรรมที่พึงประสงค์ อยู่ร่วมกันในสังคมอย่างปกติสุข พร้อมทั้งจะเข้ารับการศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน กำกับคุณภาพการจัดการศึกษาปฐมวัยให้เป็นไปตามมาตรฐาน และมีบทบาทในการดำเนินการหรือส่งเสริมสนับสนุนบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน เอกชน องค์กรวิชาชีพและสถาบันอื่นทางสังคม ให้มีความรู้ ความสามารถในการอบรมเลี้ยงดูให้การศึกษาแก่บุตร บุคคลที่อยู่ในความดูแลรับผิดชอบให้ได้รับการพัฒนาทุกด้าน

๒.๔ การจัดการศึกษาในสังกัดกระทรวงการทองเที่ยวและกีฬา ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้แก่ สถาบันการพลศึกษา และโรงเรียนกีฬา

สถาบันการพลศึกษาเป็นสถาบันอุดมศึกษาที่จัดตั้งขึ้นตามกฎหมายว่าด้วยสถาบันการพลศึกษา ทำหน้าที่ในด้านการจัดการศึกษาทั้งในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานและระดับอุดมศึกษา มีวัตถุประสงค์ในการผลิตและพัฒนาบุคลากรทางพลศึกษา การกีฬาวิทยาศาสตร์ การกีฬาวิทยาศาสตร์สุขภาพ นันทนาการ และบุคลากรในด้านที่เกี่ยวข้องมีภารกิจทำการสอน ทำการวิจัย ให้บริการทางวิชาการ การให้บริการชุมชน การใช้และพัฒนาเทคโนโลยี เสริมสร้างสังคมแห่งการ

เรียนรู้แก่ท้องถิ่น ส่งเสริม สนับสนุนการจัดการศึกษาสำหรับบุคคลที่มีความสามารถพิเศษทางกีฬานันทนาการ และบุคคลที่มีความบกพร่องทางร่างกาย รวมถึงการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม การละเล่นพื้นบ้าน และกีฬาไทย

ส่วนโรงเรียนกีฬา เป็นสถานศึกษาในสังกัดสถาบันการพลศึกษา มีวิสัยทัศน์ในการจัดการศึกษา คือ มุ่งจัดการศึกษาให้มีคุณภาพ เป็นที่ยอมรับของชุมชน โดยมุ่งเน้นให้นักเรียนเป็นผู้ใฝ่รู้ ใฝ่เรียน ใฝ่ยมด้วยคุณธรรม รู้เท่าทันวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี รู้จักแก้ปัญหาอย่างมีเหตุผล มีความคิดสร้างสรรค์ เป็นกำลังที่จะพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้าในยุคข่าวสาร มีคุณภาพเป็นเลิศ โรงเรียนกีฬาเป็นโรงเรียนที่มุ่งพัฒนาการกีฬาเพื่อพัฒนาเยาวชนของชาติ โดยถือว่ากีฬาเป็นเครื่องมือหนึ่งของการศึกษา เพื่อการพัฒนา ๓ ประการ ได้แก่ การพัฒนาทางด้านร่างกาย การพัฒนาทางด้านสติปัญญา และการพัฒนาทางด้านคุณธรรม จริยธรรม

๒.๕ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ เป็นส่วนราชการที่ขึ้นตรงต่อนายกรัฐมนตรี ได้แก่ โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน

การศึกษาภาษาไทยของโรงเรียนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

ในการทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินี้ขั้นพื้นฐาน (O-NET) ของสถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน) ปรากฏผลดังนี้

๑. ผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินี้ขั้นพื้นฐาน (O-NET) ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ ปีการศึกษา ๒๕๕๙-๒๕๖๐ ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ปรากฏว่ามีคะแนนเฉลี่ยรายวิชาภาษาไทยต่ำกว่าคะแนนเฉลี่ยร้อยละทั้งในระดับประเทศและระดับ สพฐ. กล่าวคือ คะแนนเฉลี่ยรายวิชาภาษาไทยระดับประเทศ ปีการศึกษา ๒๕๕๙ เท่ากับ ๕๒.๙๘ และระดับ สพฐ. เท่ากับ ๕๑.๘๘ ในขณะที่คะแนนเฉลี่ยรายวิชาภาษาไทยของทุกพื้นที่การศึกษาทั้ง ๑๑ เขตพื้นที่ต่ำกว่าคะแนนเฉลี่ยดังกล่าว และในปีการศึกษา ๒๕๖๐ ก็เช่นกัน แม้ว่าคะแนนเฉลี่ยรายวิชาภาษาไทยระดับประเทศและระดับ สพฐ. จะลดลง กล่าวคือ ในปีการศึกษา ๒๕๖๐ คะแนนเฉลี่ยรายวิชาภาษาไทยระดับประเทศเท่ากับ ๔๖.๕๘ และระดับ สพฐ. เท่ากับ ๔๕.๒๙ แต่คะแนนเฉลี่ยรายวิชาภาษาไทยของทุกพื้นที่การศึกษาทั้ง ๑๑ เขตพื้นที่ก็ยังคงต่ำกว่าคะแนนเฉลี่ยระดับประเทศและระดับ สพฐ. เช่นเดิม

๒. ผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินี้ขั้นพื้นฐาน (O-NET) ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ ปีการศึกษา ๒๕๕๙-๒๕๖๐ ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ปรากฏว่ามีคะแนนเฉลี่ยรายวิชาภาษาไทยต่ำกว่าคะแนนเฉลี่ยร้อยละในระดับประเทศ กล่าวคือ คะแนนเฉลี่ยรายวิชาภาษาไทยระดับประเทศ ปีการศึกษา ๒๕๕๙ เท่ากับ ๕๒.๙๘ แต่คะแนนเฉลี่ยรายวิชาภาษาไทยของ สถานศึกษาเอกชนจังหวัดปัตตานี จังหวัดยะลา และจังหวัดนราธิวาส ต่ำกว่าคะแนนเฉลี่ยดังกล่าว และในปีการศึกษา ๒๕๖๐ ก็เช่นกัน แม้ว่าคะแนนเฉลี่ยรายวิชาภาษาไทยระดับประเทศจะลดลง กล่าวคือ ในปีการศึกษา ๒๕๖๐ คะแนนเฉลี่ยรายวิชา

ภาษาไทยระดับประเทศเท่ากับ ๔๖.๕๘ แต่คะแนนเฉลี่ยรายวิชาภาษาไทยของสถานศึกษาเอกชน จังหวัดปัตตานี จังหวัดยะลา และจังหวัดนราธิวาสก็ยังคงต่ำกว่าคะแนนเฉลี่ยระดับประเทศอยู่ เช่นเดิม

๓. ผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินี้ขั้นพื้นฐาน (O-NET) ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ ปีการศึกษา ๒๕๕๙-๒๕๖๐ ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานและสำนักงานการศึกษาเอกชนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ปรากฏว่ามีคะแนนเฉลี่ยรายวิชาภาษาไทยต่ำกว่าคะแนนเฉลี่ยร้อยละในระดับประเทศ กล่าวคือ คะแนนเฉลี่ยรายวิชาภาษาไทยระดับประเทศ ปีการศึกษา ๒๕๕๙ เท่ากับ ๔๖.๓๖ แต่คะแนนเฉลี่ยรายวิชาภาษาไทยทั้งของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานและสถานศึกษาเอกชนจังหวัดปัตตานี จังหวัดยะลา และจังหวัดนราธิวาส ต่ำกว่าคะแนนเฉลี่ยดังกล่าว และในปีการศึกษา ๒๕๖๐ ก็เช่นกัน คะแนนเฉลี่ยรายวิชาภาษาไทยระดับประเทศในปีการศึกษา ๒๕๖๐ เท่ากับ ๔๘.๒๙ แต่คะแนนเฉลี่ยรายวิชาภาษาไทยของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานและสถานศึกษาเอกชนจังหวัดปัตตานี จังหวัดยะลา และจังหวัดนราธิวาสก็ยังคงต่ำกว่าคะแนนเฉลี่ยระดับประเทศอยู่ เช่นเดิม

จากผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินี้ขั้นพื้นฐาน (O-NET) ทั้งในระดับชั้น ประถมศึกษาปีที่ ๖ และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ ที่ปรากฏว่าคะแนนเฉลี่ยรายวิชาภาษาไทยของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานและสถานศึกษาเอกชนจังหวัดปัตตานี จังหวัดยะลา และจังหวัดนราธิวาสนั้นต่ำกว่าคะแนนเฉลี่ยระดับประเทศ ประกอบกับ ข้อมูลการประเมินคุณภาพการศึกษาขั้นพื้นฐานด้าน “ผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาชาติ (NT) ประจำปี พ.ศ. ๒๕๕๑” ซึ่งพบว่าเยาวชนจากเขตพื้นที่การศึกษาในจังหวัดยะลา ปัตตานี และจังหวัดนราธิวาสติดอันดับท้าย ๆ ของประเทศ ทำให้ทราบว่า ปัญหาการเรียนการสอนภาษาไทยในจังหวัดชายแดนภาคใต้ยังคงเป็นปัญหาที่รัฐบาลและกระทรวงศึกษาธิการจะต้องให้ความสำคัญและดำเนินการแก้ไข อย่างเป็นรูปธรรม

ปัญหาและอุปสรรคของการศึกษาภาษาไทยของโรงเรียนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

เนื่องด้วยภาษาเป็นอัตลักษณ์สำคัญและลักษณะการใช้ภาษาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้มีความซับซ้อน ดังนั้น การจัดการศึกษาภาษาไทยในจังหวัดชายแดนภาคใต้จึงต้องเผชิญกับปัญหาและความท้าทายในหลายมิติด้วยกัน ทั้งในส่วนที่เกิดจากกระแสความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี การเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม สืบเนื่องมาจากความร่วมมือและการรวมตัวของกลุ่มประเทศต่างๆ ทั้งในภูมิภาคอาเซียนและกลุ่มประเทศภายนอกอาเซียน รวมทั้งแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรที่เกิดจากอัตราการเกิดของประชากร และการก้าวสู่สังคมผู้สูงอายุ ปัญหาที่เกิดจากพฤติกรรมของเยาวชน ผลกระทบที่เกิดจากภัยธรรมชาติ

และที่สำคัญคือ ปัญหาความมั่นคง ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน ซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นปัญหาที่เป็นความท้าทายในการจัดการศึกษาทั้งสิ้น

๑. ปัญหาสถานการณ์ความรุนแรงและเกิดความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ถึงแม้ว่าปัญหามีแนวโน้มลดลง แต่ยังมีผลกระทบต่อการพัฒนาประเทศ ซึ่งส่วนหนึ่งเป็นปัญหาที่เกิดจากความไม่เข้าใจความไม่ไว้วางใจกัน ระหว่างคนบางกลุ่มที่มีแนวความคิดขัดแย้งกัน ต้องการแบ่งแยกดินแดน นำเอาเงื่อนไขใช้ความรุนแรง สร้างความหวาดกลัวและเกิดความระแวงกัน โดยใช้ความแตกต่างและความหลากหลายของชาติพันธุ์ ศาสนา และวัฒนธรรม ซึ่งเป็นอัตลักษณ์ของพื้นที่ เป็นเงื่อนไขสร้างความชอบธรรมในการสร้างความรุนแรง มีผลกระทบต่อชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ผลกระทบที่เกิดกับนักเรียน ครู และสถานศึกษา

๒. ปัญหาของเด็กและเยาวชนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้แก่ ปัญหายาเสพติด ซึ่งกลุ่มผู้ไม่หวังดียังคงใช้ยาเสพติดเป็นเครื่องมือในการมอมเมาเยาวชน ในการสร้างความขัดแย้งและเป็นเป้าหมายในการค้ายาเสพติด รวมทั้งปัญหาเรื่องการปลูกฝังคุณลักษณะอันพึงประสงค์และการรู้จักหน้าที่และความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคมของเยาวชน

๓. ปัญหาคุณภาพการศึกษา จากผลการทดสอบทางการศึกษา กลุ่มสาระภาษาไทย ยังอยู่ในระดับที่ต่ำกว่าค่าเฉลี่ยระดับประเทศ ทั้งในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ มัธยมศึกษาปีที่ ๓ และมัธยมศึกษาปีที่ ๖ ซึ่งปัญหาส่วนหนึ่งมีผลกระทบจากการเกิดเหตุการณ์ที่ไม่สงบในพื้นที่ภาคใต้ การจัดการเรียนการสอนไม่เต็มที่ ปัญหาการใช้ภาษาที่มีความแตกต่างจากภูมิภาคอื่นๆ ในการใช้ภาษาถิ่นเป็นภาษาหลักที่ใช้ในการสื่อสาร การเรียนรู้และการใช้ภาษาไทยยังมีปัญหาต่อการสร้างความเข้าใจในบทเรียนของผู้เรียน ปัญหาการอ่านออกเขียนได้ ยังคงเป็นปัญหาหลักของการศึกษา นอกจากนี้ สื่อการเรียนรู้ยังเป็นปัญหาเรื่องความไม่สอดคล้องกับวิถีชีวิตตามหลักศาสนา การพัฒนาครูผู้สอนอย่างเข้มข้นเพื่อให้สามารถแก้ปัญหาดังกล่าวได้ จึงเป็นประเด็นสำคัญที่ต้องพิจารณา และการผลิตสื่อที่สามารถให้ผู้เรียนได้เข้าใจได้ง่าย เอื้อต่อการเรียนรู้ จึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง

๔. ผู้ปกครองให้ความสำคัญกับวิถีศาสนา โดยเฉพาะศาสนาอิสลามจึงนิยมให้บุตรหลานเข้าเรียนในโรงเรียนที่สอนวิชาสามัญควบคู่กับศาสนา จึงควรให้ความสำคัญกับการกำหนดมาตรฐานหลักสูตรและสนับสนุนส่งเสริมให้มีการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาดังกล่าวให้ได้มาตรฐาน

๕. การจัดการศึกษาเพื่อผลิตกำลังคนให้สอดคล้องกับความต้องการของสถานประกอบการและตลาดงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การผลิตกำลังคนรองรับ โครงการต้นแบบเมืองสามเหลี่ยมมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน จึงจำเป็นต้องมีระบบแนะแนวที่เข้มแข็ง เพื่อให้นักเรียนได้เตรียมความพร้อมในการเข้ารับการศึกษาในสายวิชาชีพได้ตามความถนัดและความสนใจของตนเองที่ตรงกับความต้องการของตลาดงาน

๖. การใช้และการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติยังขาดความสมดุลด้วยความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจจะต้องอาศัยปัจจัยทรัพยากรธรรมชาติในการผลิตและการสร้างมลพิษจากระบบการ

ผลิตภาคอุตสาหกรรม ทำให้ทรัพยากรธรรมชาติ ถูกทำลายและเสื่อมโทรมอย่างรวดเร็ว และส่งผลกระทบต่อความสมดุลทางธรรมชาติ ทำให้เกิดภัยพิบัติ เกิดอุทกภัยและภาวะโลกร้อน การศึกษาจะต้องเร่งสร้างความรู้ความเข้าใจในการใช้และอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสามารถเชื่อมโยงองค์ความรู้จากสถานศึกษาสู่ชุมชน เช่น การจัดการน้ำ การบริหารจัดการขยะมูลฝอย การเพิ่มพื้นที่สีเขียว การเห็นคุณค่าของการประดิษฐ์ของใช้จากเศษวัสดุ

๗. โอกาสและความเสมอภาคทางการศึกษา ปัญหาความเหลื่อมล้ำในการเข้ารับบริการทางการศึกษา ยังเป็นปัญหาในเขตจังหวัดชายแดนภาคใต้ จากข้อมูลทางการศึกษายังปรากฏข้อมูลประชากรวัยเรียนที่ไม่ได้รับการศึกษา ในทุกช่วงอายุ และอัตราการศึกษาต่อยังอยู่ในระดับต่ำ สถานศึกษาที่คุณภาพแตกต่างกัน การมีสถานศึกษาขนาดเล็ก ได้รับงบประมาณสนับสนุนจำกัด ทำให้โรงเรียนไม่มีความพร้อมและยังไม่ผ่านเกณฑ์การประเมิน ซึ่งเป็นเหตุให้ประชาชนได้รับบริการการศึกษาที่ไม่เท่าเทียมกับโรงเรียนในเขตเมืองหรือพื้นที่อื่นๆ

๘. การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ยังขาดการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาจากภาคประชาชน และชุมชนในพื้นที่โดยเฉพาะโรงเรียนของรัฐ ถึงแม้ว่าการบริหารจัดการศึกษาจากกระทรวงศึกษาธิการมีนโยบายในการกระจายอำนาจสู่สถานศึกษา กำหนดให้มีคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อสร้างเงื่อนไขให้เกิดการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการสถานศึกษา แต่ไม่มีการมีส่วนร่วมของภาคส่วนต่างๆ อย่างชัดเจน นอกจากนี้ยังมีปัญหาเรื่องการบริหารงานด้านการศึกษา ระหว่างหน่วยงานและผู้รับผิดชอบการศึกษาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

สรุป

การจัดการศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้มีหลากหลายรูปแบบมีหน่วยงานที่รับผิดชอบรวม ๖ หน่วยงาน ได้แก่ กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงวัฒนธรรม กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงมหาดไทย กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา และสำนักงานตำรวจแห่งชาติ

ในส่วนของกระทรวงศึกษาธิการ มีส่วนราชการที่รับผิดชอบด้านการศึกษาในเขตพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ รวม ๕ หน่วยงาน ได้แก่ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา และสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

การศึกษาในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่อยู่ในสังกัดของกระทรวงศึกษาธิการ สามารถแบ่งออกได้เป็น ๒ หลักสูตร ได้แก่ หลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐานและหลักสูตรอิสลามศึกษา

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน กำหนดให้ผู้เรียน เรียนรู้ ๘ กลุ่มสาระ ได้แก่ ๑) ภาษาไทย ๒) คณิตศาสตร์ ๓) วิทยาศาสตร์ ๔) สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ๕) สุขศึกษา และพลศึกษา ๖) ศิลปะ ๗) การงานอาชีพและเทคโนโลยี และ ๘) ภาษาต่างประเทศ

สำหรับหลักสูตรอิสลามศึกษา กำหนดให้ผู้เรียนเรียนรู้ ๘ กลุ่มสาระ ได้แก่ ๑) อัลกุรอาน ๒) อัลฮะดีษ ๓) อัลอะกีดะฮ์ ๔) อัลฟิกฮ์ ๕) อัลอัคลาค ๖) อัตตารีค ๗) ภาษาอาหรับ ๘) ภาษามลายู

จากหลักสูตรการศึกษาดังกล่าว จะเห็นได้ว่า หลักสูตรอิสลามศึกษาไม่มีการเรียนการสอนภาษาไทย ซึ่งโรงเรียนที่จัดการเรียนการสอนในหลักสูตรอิสลามศึกษา ได้แก่ สถาบันปอเนาะ และศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิด (ตาดีกา)

ทั้งนี้ จากผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ของสถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน) พบว่า นักเรียนที่ศึกษาของโรงเรียนต่าง ๆ ในเขตพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีคะแนนเฉลี่ยรายวิชาภาษาไทยต่ำกว่าคะแนนเฉลี่ยร้อยละระดับประเทศ ทั้งในระดับประถมศึกษาปีที่ ๖ ระดับมัธยมศึกษาปีที่ ๓ และระดับมัธยมศึกษาปีที่ ๖

บทที่ ๔

สาเหตุของปัญหาการศึกษาภาษาไทย ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้และแนวทางการแก้ไข

งานวิจัยเรื่องนี้ ผู้วิจัยมีวัตถุประสงค์ที่จะศึกษาและวิเคราะห์สาเหตุของปัญหาการศึกษาภาษาไทยในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ พร้อมทั้งเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาการศึกษาภาษาไทยในเขตพื้นที่ดังกล่าว และโดยที่การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยจึงได้เน้นการศึกษาวิเคราะห์จากเอกสารร่างยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ ๒๐ ปี (ฉบับเมษายน ๒๕๖๑) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ (พ.ศ. ๒๕๖๐ – ๒๕๖๔) แผนการศึกษาแห่งชาติ ระยะ ๒๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๐ – ๒๕๗๙) และแผนยุทธศาสตร์การศึกษาเขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้ ๒๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๐ – ๒๕๗๙) เนื่องจากเอกสารต่าง ๆ กล่าวเป็นเสมือนแผนแม่บทในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาการศึกษาของประเทศ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องของศูนย์ศึกษาและฟื้นฟูภาษาและวัฒนธรรมในภาวะวิกฤต สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเชีย มหาวิทยาลัยมหิดล

อย่างไรก็ตาม เพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงและสภาพแวดล้อมในทางปฏิบัติ ตลอดจนบริบททางสังคมเกี่ยวกับความต้องการศึกษาภาษาไทยในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ชัดเจน ผู้วิจัยจึงได้ทำการสัมภาษณ์บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยแบ่งออกเป็น ๒ กลุ่ม ดังนี้

๑. กลุ่มบุคลากรภาครัฐในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ได้แก่

๑.๑ ผู้บริหารศูนย์ประสานงานและบริหารการศึกษาจังหวัดชายแดนภาคใต้ และผู้บริหารในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน ๑๔ คน

๑.๒ ครูสอนภาษาไทยในสถานศึกษาต่าง ๆ ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ จำนวน ๔๐ คน

๒. กลุ่มผู้บริหารหรือผู้สอนภาษาไทยในสถาบันปอเนาะและศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิด (ตาดีกา) จำนวน ๔๐ คน

ทั้งนี้ โดยมุ่งเน้นไปที่ความต้องการให้มีการเรียนการสอนภาษาไทยในจังหวัดชายแดนภาคใต้ สภาพปัญหา อุปสรรค และข้อขัดข้องของการศึกษาภาษาไทยในจังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นสำคัญ ดังรายละเอียดของแบบสัมภาษณ์และรายชื่อของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ รวม ๙๔ คน ปรากฏตามภาคผนวกของเอกสารวิจัยฉบับนี้

ในการนี้ ผู้วิจัยจึงได้แบ่งผลการวิจัยออกเป็น ๒ ส่วน ได้แก่ การศึกษาและวิเคราะห์สาเหตุของปัญหาการศึกษาภาษาไทยในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ส่วนหนึ่ง และแนวทางในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาการศึกษาภาษาไทยในเขตพื้นที่ดังกล่าว อีกส่วนหนึ่ง

ทั้งนี้ ผลการวิจัยในแต่ละส่วนจะประกอบไปด้วยผลการศึกษาวิเคราะห์ที่ได้จากเอกสารร่างยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ ๒๐ ปี (ฉบับเมษายน ๒๕๖๑) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ (พ.ศ. ๒๕๖๐ – ๒๕๖๔) แผนการศึกษาแห่งชาติ ระยะ ๒๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๐ – ๒๕๗๙) และแผนยุทธศาสตร์การศึกษาเขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้ ๒๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๐ – ๒๕๗๙) ตลอดจนงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และผลการศึกษาวิเคราะห์ที่ได้จากการสัมภาษณ์กลุ่มบุคลากรภาครัฐในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ และกลุ่มผู้บริหารหรือผู้สอนภาษาไทยในสถาบันปอเนาะและศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิด (ตาดีกา)

สาเหตุของปัญหาการศึกษาภาษาไทยในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

จังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นพื้นที่ที่มีสภาพแตกต่างจากพื้นที่อื่นทั้งด้านเชื้อชาติ ศาสนา วิถีชีวิต ภาษา และวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของตนเอง มีการจัดการศึกษาในรูปแบบที่หลากหลาย และมีการจัดการศึกษาในสถานศึกษาหลายประเภท เช่น โรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม สถาบันศึกษาปอเนาะ ศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิด (ตาดีกา) เป็นต้น ซึ่งจากการศึกษาร่างยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ ๒๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๗๙) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ (พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๖๔) แผนยุทธศาสตร์การศึกษาเขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้ ๒๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๗๙) และนโยบายการบริหารและพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๗๙ ตลอดจนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องของศูนย์ศึกษาและฟื้นฟูภาษาและวัฒนธรรมในภาวะวิกฤต สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเชีย มหาวิทยาลัยมหิดล พบสาเหตุของปัญหาการศึกษาภาษาไทยในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ สรุปได้ดังนี้

๑. จังหวัดชายแดนภาคใต้มีประชาชนกว่าร้อยละ ๘๐ เป็นชาวไทยมุสลิมที่ใช้ภาษามลายูถิ่นในการติดต่อสื่อสารในชีวิตประจำวัน

๒. ความเชื่อและค่านิยมตามวิถีชีวิตของชาวมุสลิมในการเล่าเรียนศาสนามีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตของประชาชนในพื้นที่ในทุก ๆ ด้าน รวมถึงด้านการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การศึกษาภาษาไทย ซึ่งในทัศนะของศาสนาอิสลาม ชาวมุสลิมที่ดีจะต้องเป็นผู้ที่ยึดมั่นกับหลักคำสอนของศาสนาอิสลามเป็นวิถีในการดำเนินชีวิตที่ถูกต้องและการรู้จักศาสนาควรจะต้องผ่านกระบวนการศึกษา ซึ่งต้องเป็นการศึกษาด้านศาสนาอิสลามที่มีความเข้มข้น มีคุณภาพ และเป็นการศึกษาจากสถาบันการศึกษาที่ผู้เรียนสามารถดำรงชีวิตตามวิถีทางศาสนาได้อย่างเคร่งครัด ประกอบกับ ความเชื่อของผู้ปกครองที่ว่า เป็นการไม่สมควรหากส่งบุตรหลานเข้าโรงเรียนของรัฐที่มีการจัดการเรียนการสอนรวมกันระหว่างนักเรียนชายและนักเรียนหญิง มีการจัดกิจกรรมที่เป็นวัฒนธรรมของชาวพุทธ

ไม่มีวัฒนธรรมองค์กรที่เป็นมุสลิม จะกระทบต่อความเชื่อทางศาสนาอิสลาม ด้วยเหตุนี้ ผู้ปกครองจึงนิยมส่งบุตรหลานเข้าเรียนในสถาบันปอเนาะและศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิด (ตาดีกา)

๓. ปัญหาคุณภาพทางการศึกษา เนื่องจากการศึกษาภาคบังคับกำหนดให้โรงเรียนใช้ภาษาไทยเป็นสื่อในการเรียนการสอนเพียงภาษาเดียวในขณะที่นักเรียนส่วนใหญ่เป็นจำนวนกว่าร้อยละ ๘๐ ใช้ภาษามลายูในการสื่อสารในชีวิตประจำวัน ทำให้ขาดการเชื่อมโยงภาษาและวัฒนธรรมท้องถิ่นกับภาษาและวัฒนธรรมของโรงเรียนอย่างเป็นระบบ ประกอบกับ เนื้อหาของการเรียนไม่สอดคล้องกับบริบททางสังคมวัฒนธรรมในพื้นที่ ซึ่งผลที่ตามมาก็คือเด็กส่วนใหญ่ไม่เข้าใจบทเรียนต่าง ๆ ที่ครูสอนได้ชัดเจน

๔. สภาพการจัดการศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่มีความหลากหลาย ส่งผลต่อคุณภาพและมาตรฐานการเรียนรู้ของผู้เรียน ประกอบกับ หน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบในการบริหารจัดการศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้มีอยู่หลายหน่วยงานด้วยกัน ทำให้การบริหารจัดการศึกษาไม่มีความเป็นเอกภาพ ถึงแม้ว่าจะบริหารจัดการภายใต้กรอบยุทธศาสตร์ นโยบาย แผนงาน และกฎหมายการศึกษาเดียวกันก็ตาม

๕. ความไม่สงบในพื้นที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของนักเรียนทั้งทางตรงและทางอ้อม เนื่องจากผู้เรียนมีเวลาเรียนไม่เต็มที่ ประกอบกับ นักเรียนไม่มีโอกาสเรียนเสริมหรือเรียนเพิ่มเติมได้เหมือนกับนักเรียนในเขตพื้นที่อื่น ๆ สถานที่เรียนขาดความพร้อม สื่ออุปกรณ์การเรียนการสอนมีไม่เพียงพอ นอกจากนี้ ความรู้สึกไม่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินย่อมส่งผลกระทบต่อขวัญและกำลังใจของครูและบุคลากรทางการศึกษา ทำให้เกิดภาวะขาดแคลนครูที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญด้านภาษาไทยในพื้นที่

สำหรับข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์กลุ่มบุคลากรภาครัฐในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ และกลุ่มผู้บริหารหรือผู้สอนภาษาไทยในสถาบันปอเนาะและศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิด (ตาดีกา) สามารถสรุปสาเหตุของปัญหาการศึกษาภาษาไทยในเขตพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้ดังนี้

๑. นักเรียนใช้ภาษามลายูถิ่นในชีวิตประจำวัน
๒. ปัญหาอัตลักษณ์ทางภาษาและความขัดแย้งทางวัฒนธรรม
๓. ปัญหาความยากจนของประชาชนในพื้นที่
๔. เด็กขาดเรียนบ่อย เนื่องมาจากหลาย ๆ สาเหตุ เช่น เกิดความเบื่อหน่ายการเรียนภาษาไทย ไม่กล้าแสดงออกเพราะออกเสียงไม่ชัด ปัญหาครอบครัว เป็นต้น
๕. ครูในสถาบันปอเนาะและศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิด (ตาดีกา) บางส่วนรวมทั้งผู้ปกครองไม่เข้าใจและไม่เห็นความสำคัญของการเรียนภาษาไทย จึงไม่ให้การส่งเสริมและสนับสนุนแก่นักเรียน

๖. ครูสอนภาษาไทยในจังหวัดชายแดนภาคใต้ไม่มีความเชี่ยวชาญและขาดทักษะในการสอน

๗. แบบเรียนในกลุ่มสาระภาษาไทยของกระทรวงศึกษาธิการหรือสำนักพิมพ์เอกชนที่ใช้กันอยู่ทั่วไป ส่วนใหญ่มีเนื้อหาที่ไม่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของชาวมุสลิม

๘. เหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

โดยสรุป สาเหตุของปัญหาการศึกษาภาษาไทยในเขตพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ได้จากการศึกษาวิเคราะห์จากเอกสารร่างยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ ๒๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๗๙) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ (พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๖๔) แผนยุทธศาสตร์การศึกษาเขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้ ๒๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๗๙) และนโยบายการบริหารและพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๗๙ จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องของศูนย์ศึกษาและฟื้นฟูภาษาและวัฒนธรรมในภาวะวิกฤต สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเชีย มหาวิทยาลัยมหิดล และสาเหตุของปัญหาการศึกษาภาษาไทยในเขตพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ได้จากการสัมภาษณ์กลุ่มบุคลากรภาครัฐในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ และกลุ่มผู้บริหารหรือผู้สอนภาษาไทยในสถาบันปอเนาะและศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิด (ตาดีกา) นั้นเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ซึ่งสาเหตุหลักที่สำคัญก็คือ ความแตกต่างในด้านเชื้อชาติ ศาสนา วิถีชีวิต ภาษา และวัฒนธรรมที่เป็นอัตลักษณ์ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

แนวทางในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาการศึกษาภาษาไทยในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

จากสาเหตุของปัญหาการศึกษาภาษาไทยในเขตพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ทั้งในส่วนที่ได้จากการศึกษาวิเคราะห์จากร่างยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ ๒๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๗๙) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ (พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๖๔) แผนยุทธศาสตร์การศึกษาเขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้ ๒๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๗๙) และนโยบายการบริหารและพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๗๙ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และส่วนที่ได้จากการสัมภาษณ์กลุ่มบุคลากรภาครัฐในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ และกลุ่มผู้บริหารหรือผู้สอนภาษาไทยในสถาบันปอเนาะและศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิด (ตาดีกา) สามารถสรุปแนวทางการแก้ไขปัญหาและพัฒนาการศึกษาภาษาไทยในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ได้ ดังนี้

๑. ส่งเสริมและพัฒนาการสอนภาษาไทยให้กับนักเรียนไทยมุสลิม โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างวัฒนธรรมแต่ละท้องถิ่นในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ทั้งในส่วนวัฒนธรรมของชาวไทยภาคใต้และวัฒนธรรมของชาวไทยมุสลิม ทั้งนี้เพราะภาษากับวัฒนธรรมมีความสัมพันธ์กัน กล่าวคือ ภาษาเป็นทั้งวัฒนธรรมและเป็นเครื่องมือบันทึกวัฒนธรรมของคนในชาติ ดังนั้น การศึกษาภาษาไทยนอกจากจะมีวัตถุประสงค์เพื่อให้สามารถนำไปใช้ในการสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพแล้ว การเรียนรู้ภาษาไทยยังเท่ากับเป็นการเรียนรู้วัฒนธรรมของคนไทยที่แฝงมาในภาษาด้วย

๒. พิจารณาปรับปรุงหลักสูตรภาษาไทยโดยอาศัยหลักการหรืออยู่บนพื้นฐานที่ว่าคนไทยทุกคนจำเป็นต้องเรียนรู้และเข้าใจวัฒนธรรมไทยที่เป็นเอกลักษณ์ของชาติ แต่ในขณะเดียวกันก็ต้องไม่ลืมว่าจะมาเป็นวัฒนธรรมของชาติได้ ต้องมีการผสมผสานจากวัฒนธรรมย่อย ๆ ที่มาจากท้องถิ่น ดังนั้น นักเรียนในท้องถิ่นก็ควรที่จะได้เรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่นของตนไปพร้อม ๆ กับการเรียนรู้วัฒนธรรมของชาติ ไม่ควรละเลยส่วนใดส่วนหนึ่งไป สำหรับนักเรียนไทยมุสลิมก็เช่นกันสามารถเรียนรู้วัฒนธรรมของศาสนาอิสลามไปพร้อม ๆ กับวัฒนธรรมประจำชาติได้ โดยเฉพาะในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามที่นักเรียนต้องเรียนทั้งศาสนาและวิชาสามัญ ครูผู้สอนจำเป็นต้องเข้าใจทั้งวัฒนธรรมของชาวไทยมุสลิม เช่น ในด้านคตินิยม ความเชื่อ ขนบธรรมเนียม ค่านิยมต่าง ๆ เป็นต้น และวัฒนธรรมของชาวไทยพุทธ เพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนภาษาไทยได้อย่างเหมาะสม

๓. จัดทำหลักสูตรการเรียนการสอนแบบพหุภาษา หมายถึง การจัดการศึกษาโดยใช้สองภาษาเป็นสื่อในการเรียนการสอน ได้แก่ ใช้ภาษามลายูซึ่งเป็นภาษาแม่เป็นภาษาที่หนึ่ง และใช้ภาษาไทยเป็นภาษาที่สอง โดยใช้หลักสูตรแกนกลางตามมาตรฐานของกระทรวงศึกษาธิการเป็นหลัก แต่ให้เพิ่มเติมหรือเน้นพัฒนาการของเด็ก ๓ ประการ คือ

๓.๑ พัฒนาการทางภาษา เน้นการใช้ภาษาที่เหมาะสม เลือกใช้ภาษาถิ่นซึ่งเป็นภาษาแม่ของเด็กเป็นสื่อการเรียนการสอนในช่วงแรกของการเรียน และจัดให้มีการเรียนการสอนภาษาถิ่นเป็นภาษาที่หนึ่ง โดยเน้นพัฒนาการทางภาษาทั้ง ๔ ทักษะ ได้แก่ ฟัง-พูด แล้วจึง อ่าน-เขียนตามลำดับ เพื่อสร้างพื้นฐานการเรียนรู้ที่เข้มแข็ง และในขณะเดียวกัน เมื่อเด็กพร้อม จะมีการเชื่อมเข้าสู่การเรียนการสอนภาษาไทยซึ่งจะสอนเป็นภาษาที่สองอย่างเป็นระบบ

๓.๒ พัฒนาการด้านวิชาการ โดยอิงมาตรฐานที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนดและใช้แบบเรียนที่เป็นภาษาไทย อย่างไรก็ตาม ในการจัดการเรียนการสอนดังกล่าวจะต้องคำนึงถึงการให้คุณค่าในบริบทของท้องถิ่น เพื่อเชื่อมโยงสิ่งที่มีในท้องถิ่นที่คุ้นเคยกับความรู้สากลที่นักเรียนกำลังเรียนอยู่

๓.๓ พัฒนาการด้านสังคมและวัฒนธรรม ทำให้เด็กมีความภูมิใจในภาษาและวัฒนธรรมของตน ในขณะเดียวกันก็เคารพความคิดความเชื่อของบุคคลจากวัฒนธรรมอื่น โดยบรรจุความเป็นท้องถิ่นพร้อมกับความเข้าใจวัฒนธรรมส่วนกลางและวัฒนธรรมอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องหรืออยู่ใกล้เคียง อันจะนำไปสู่การอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรมแบบสังคมไทยอย่างมีความสุข มีคุณภาพชีวิตที่มั่นคงตามความปรารถนา สามารถรักษาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมท้องถิ่นของตนไว้ได้ ในขณะเดียวกันก็เข้าใจและพัฒนาอัตลักษณ์ความเป็นไทยระดับชาติได้ด้วย

๔. ส่งเสริมให้มีการสร้างนวัตกรรมสื่อการเรียนการสอนภาษาไทย เพื่อสร้างแรงจูงใจให้กับนักเรียนในอันที่จะสนใจศึกษาภาษาไทยมากยิ่งขึ้น ซึ่งรวมถึงการจัดกิจกรรมที่เป็นการเสริมสร้างความรู้และทักษะเกี่ยวกับภาษาไทยให้กับนักเรียนด้วย

๕. สื่อสารกับประชาชนให้พื้นที่ให้เข้าใจและตระหนักถึงความสำคัญของการศึกษาภาษาไทยเพื่อประโยชน์ในการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น เพื่อการประกอบอาชีพกิจการงาน และเพื่อสร้างความเข้าใจอันดีต่อกันในสังคม

สรุป

จากที่กล่าวมาข้างต้น สามารถสรุปสาเหตุของปัญหาการศึกษาภาษาไทยในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ได้ดังนี้

๑. ความแตกต่างทางด้านเชื้อชาติ ศาสนา วิถีชีวิต ภาษาและวัฒนธรรมที่เป็นอัตลักษณ์
 ๒. ความเชื่อและค่านิยมตามวิถีชีวิตของชาวมุสลิม
 ๓. ปัญหาอัตลักษณ์ทางภาษาและความขัดแย้งทางวัฒนธรรม
 ๔. ปัญหาความยากจนของประชาชนในพื้นที่
 ๕. ประชาชนในพื้นที่บางส่วนไม่เข้าใจและไม่เห็นความสำคัญของการเรียนภาษาไทย จึงไม่ให้การส่งเสริมและสนับสนุน
 ๖. หน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบในการบริหารจัดการศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีอยู่หลายหน่วยงานด้วยกัน ทำให้การบริหารจัดการศึกษาไม่มีความเป็นเอกภาพ
 ๗. การจัดการศึกษาในรูปแบบที่หลากหลายและมีการจัดการศึกษาในสถานศึกษาหลายประเภท
 ๘. ปัญหาคุณภาพทางการศึกษาที่ขาดการเชื่อมโยงภาษาและวัฒนธรรมท้องถิ่นกับ ภาษาและวัฒนธรรมของโรงเรียนอย่างเป็นระบบ
 ๙. เนื้อหาของการเรียนไม่สอดคล้องกับบริบททางสังคมและวัฒนธรรมในพื้นที่
 ๑๐. ครูสอนภาษาไทยในจังหวัดชายแดนภาคใต้ไม่มีความเชี่ยวชาญและขาดทักษะในการสอน
 ๑๑. เหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้
- สำหรับแนวทางในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาการศึกษาภาษาไทยในเขตพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ สามารถสรุปได้ดังนี้
๑. ส่งเสริมและพัฒนาการสอนภาษาไทยให้กับนักเรียนไทยมุสลิม โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างวัฒนธรรมแต่ละท้องถิ่นในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

๒. พิจารณาปรับปรุงหลักสูตรภาษาไทยให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตของชาวมุสลิมและวัฒนธรรมของศาสนาอิสลาม ตลอดจนบริบททางสังคมและวัฒนธรรมในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

๓. จัดการเรียนการสอนแบบพหุภาษา โดยใช้ภาษามลายูซึ่งเป็นภาษาแม่เป็นภาษาที่หนึ่ง เชื่อมโยงไปสู่การใช้ภาษาไทยเป็นภาษาที่สอง

๔. สร้างนวัตกรรมสื่อการเรียนการสอนภาษาไทย เพื่อสร้างแรงจูงใจและความน่าสนใจให้กับนักเรียน รวมถึงการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ที่เป็นการเสริมสร้างความรู้และทักษะเกี่ยวกับภาษาไทยด้วย

๕. สื่อสารกับประชาชนในพื้นที่ให้เข้าใจและตระหนักถึงความสำคัญของการศึกษาภาษาไทยเพื่อประโยชน์ทั้งต่อตนเอง ครอบครัว สังคม และประเทศชาติ

บทที่ ๕

สรุปและข้อเสนอแนะ

จังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นพื้นที่ที่มีลักษณะพิเศษแตกต่างจากภูมิภาคอื่น ๆ ของประเทศไทย ทั้งในเรื่องของความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ การเป็นดินแดนที่เป็นแหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับศาสนาอิสลามที่สำคัญ อีกทั้งยังเป็นพื้นที่ที่มีประชากรหลากหลายเชื้อชาติ ศาสนาและวัฒนธรรม ซึ่งส่วนใหญ่เป็นชาวไทยเชื้อสายมลายูที่นับถือศาสนาอิสลาม ด้วยเหตุนี้ รัฐบาลจึงได้ให้ความสำคัญและกำหนดให้เป็นเขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจที่จะต้องดำเนินนโยบายในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาอย่างยั่งยืนทั้งทางด้านเศรษฐกิจและทางการศึกษา ตลอดจนด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน และการสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างกัน ทั้งนี้ เพื่อสร้างความรู้สึกร่วมกันของคนที่อยู่ในพื้นที่ในสังคมเดียวกันแม้ว่าจะมีความแตกต่างทางด้านศาสนา ภาษา ประเพณี และวัฒนธรรมก็ตาม อันจะนำไปสู่สันติสุขอย่างยั่งยืนและความมั่นคงของชาติในที่สุด

ภาษาไทยเป็นเอกลักษณ์ประจำชาติ เป็นสมบัติทางวัฒนธรรม กระทรวงศึกษาธิการ จึงได้กำหนดทักษะการเรียนรู้ภาษาไทยไว้ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ โดยเน้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ภาษาไทยตามมาตรฐานการเรียนรู้ ๕ สาระ ได้แก่ สาระการอ่าน สาระการเขียน สาระการฟัง การดูและการพูด สาระหลักการใช้ภาษา สาระวรรณคดีและวรรณกรรม อย่างสัมพันธ์กัน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถ มีคุณธรรมจริยธรรม และค่านิยม ตลอดจนสามารถใช้ภาษาไทยในการสื่อสารได้อย่างดี สามารถอ่าน เขียน และฟังได้อย่างมีประสิทธิภาพเมื่อผู้เรียนจบการศึกษาหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานแล้ว

แต่อย่างไรก็ตาม จากผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินี้ขั้นพื้นฐาน (O-NET) ปีการศึกษา ๒๕๕๙ และ ๒๕๖๐ ทั้งในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ ปรากฏว่าคะแนนเฉลี่ยรายวิชาภาษาไทยของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานและสถานศึกษาเอกชนจังหวัดปัตตานี จังหวัดยะลา และจังหวัดนราธิวาสนั้นต่ำกว่าคะแนนเฉลี่ยระดับประเทศ ประกอบกับ จากข้อมูลการประเมินคุณภาพการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา (NT) พบว่าเยาวชนจากเขตพื้นที่การศึกษาในจังหวัดปัตตานี จังหวัดยะลา และจังหวัดนราธิวาสติดอันดับท้าย ๆ ของประเทศ ทำให้ทราบว่า การเรียนการสอนภาษาไทยในจังหวัดชายแดนภาคใต้ยังคงเป็นปัญหาที่รัฐบาลและกระทรวงศึกษาธิการต้องเร่งดำเนินการแก้ไขอย่างเป็นรูปธรรม ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาถึงสาเหตุที่แท้จริงของปัญหาการศึกษาภาษาไทยและแนวทางในการพัฒนาการศึกษาภาษาไทยในเขตพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยมุ่งหวังที่จะให้การศึกษารายวิชาภาษาไทยในเขตพื้นที่ดังกล่าวมีความเท่าเทียมหรือใกล้เคียงกับการศึกษาภาษาไทยในภูมิภาคอื่น ๆ ของประเทศไทย เป็นการลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา ทำให้เยาวชน

สามารถใช้ภาษาไทยเป็นพื้นฐานในการศึกษาหาความรู้ในระดับที่สูงขึ้นได้ และสามารถใช้อาษาไทยในการติดต่อสื่อสารกับทางราชการและสังคมภายนอกด้วยความเข้าใจที่ถูกต้อง อันจะเป็นการเสริมสร้างความมั่นคงให้กับประเทศชาติอีกทางหนึ่ง

จากการศึกษาเอกสารร่างยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ ๒๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๗๙) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ (พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๖๔) แผนยุทธศาสตร์การศึกษา เขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้ ๒๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๗๙) และนโยบายการบริหารและพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๗๙ ตลอดจนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องของ ศูนย์ศึกษาและฟื้นฟูภาษาและวัฒนธรรมในภาวะวิกฤต สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเชีย มหาวิทยาลัยมหิดล รวมทั้งจากสัมภาษณ์กลุ่มบุคลากรภาครัฐในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ และกลุ่มผู้บริหารหรือผู้สอนภาษาไทยในสถาบันปอเนาะและศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิด (ตาดีกา) รวม ๙๔ คน ประกอบด้วย ผู้บริหารศูนย์ประสานงานและบริหารการศึกษาจังหวัดชายแดนภาคใต้และผู้บริหารในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน ๑๔ คน ครูสอนภาษาไทยในสถานศึกษาต่าง ๆ ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ จำนวน ๔๐ คน ผู้บริหารหรือผู้สอนภาษาไทยในสถาบันปอเนาะและศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิด (ตาดีกา) จำนวน ๔๐ คน พบว่า ปัญหาการศึกษาภาษาไทยในเขตพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้มีสาเหตุมาจากปัจจัยหลายประการ ดังนี้

๑. ประชาชนส่วนใหญ่ในจังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นชาวไทยมุสลิมที่ใช้ภาษามลายูถิ่นในการติดต่อสื่อสารในชีวิตประจำวัน

๒. ความเชื่อและค่านิยมตามวิถีชีวิตของชาวมุสลิมที่จะต้องเป็นผู้ที่ยึดมั่นกับหลักคำสอนของศาสนาอิสลาม ซึ่งการรู้จักศาสนาจะต้องผ่านกระบวนการศึกษาด้านศาสนาอิสลามที่มีความเข้มข้น มีคุณภาพ และเป็นการศึกษาจากสถาบันการศึกษาที่ผู้เรียนสามารถดำรงชีวิตตามวิถีทางศาสนาได้อย่างเคร่งครัด ผู้ปกครองจึงนิยมส่งบุตรหลานเข้าเรียนในสถาบันปอเนาะและศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิด (ตาดีกา)

๓. หน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบในการบริหารจัดการศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้มีอยู่หลายหน่วยงาน ทำให้การบริหารจัดการศึกษาไม่มีความเป็นเอกภาพ

๔. สภาพการจัดการศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่มีความหลากหลาย ส่งผลต่อคุณภาพและมาตรฐานการเรียนรู้ของผู้เรียน

๕. หลักสูตรการศึกษาภาคบังคับที่กำหนดให้โรงเรียนใช้ภาษาไทยเป็นสื่อในการเรียนการสอนเพียงภาษาเดียว ทำให้ขาดการเชื่อมโยงระหว่างภาษามลายูถิ่นซึ่งเป็นภาษาที่นักเรียนใช้ในชีวิตประจำวันและวัฒนธรรมท้องถิ่นกับภาษาไทยและวัฒนธรรมของโรงเรียนอย่างเป็นระบบ

๖. เนื้อหาของการเรียนไม่สอดคล้องกับบริบททางสังคมวัฒนธรรมในพื้นที่ ทำให้เด็กส่วนใหญ่ไม่เข้าใจบทเรียนต่าง ๆ ที่ครูสอนได้ชัดเจน

๗. ปัญหาอัตลักษณ์ทางภาษาและความขัดแย้งทางวัฒนธรรม

๘. ปัญหาความยากจนของประชาชนในพื้นที่

๙. ประชาชนในพื้นที่ ซึ่งรวมถึงครูในสถาบันปอเนาะและศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิด (ตาดีกา) บางส่วน รวมทั้งผู้ปกครอง ไม่เข้าใจและไม่เห็นความสำคัญของการเรียนภาษาไทย จึงไม่ให้การส่งเสริมและสนับสนุนแก่นักเรียน

๑๐. ครูสอนภาษาไทยในจังหวัดชายแดนภาคใต้ไม่มีความเชี่ยวชาญและขาดทักษะในการสอน

๑๑. เหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

อนึ่ง เมื่อนำผลการศึกษาสืบหาเหตุของปัญหาการศึกษาภาษาไทยในเขตพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ดังกล่าวมาวิเคราะห์เพิ่มเติม พบว่า สาเหตุของปัญหาต่าง ๆ นั้นเกิดขึ้นจากปัจจัยหลัก ๕ ประการ ดังนี้

ประการที่หนึ่ง เกิดจากหลักสูตรการศึกษาที่ขาดการเชื่อมโยงภาษาและวัฒนธรรมท้องถิ่นกับภาษาและวัฒนธรรมของโรงเรียนเข้าด้วยกันอย่างเป็นระบบ

ประการที่สอง เกิดจากเนื้อหาแบบเรียนภาษาไทยที่ใช้ในสถานศึกษาไม่สอดคล้องกับบริบททางสังคมและวัฒนธรรมในพื้นที่

ประการที่สาม เกิดจากครูและผู้บริหารสถานศึกษา ได้แก่ การขาดแคลนครูที่มีความเชี่ยวชาญด้านภาษาไทย และความไม่พร้อมของสถานศึกษา ทั้งในเรื่องของสถานที่ สื่ออุปกรณ์การเรียนการสอนมีไม่เพียงพอ เป็นต้น

ประการที่สี่ เกิดจากเด็กนักเรียนและผู้ปกครอง ได้แก่ ปัญหาความยากจนในพื้นที่ และผู้ปกครองไม่เข้าใจ รวมถึงไม่เห็นความสำคัญของการเรียนภาษาไทย

ประการที่ห้า เกิดจากปัจจัยอื่น ๆ ทางสังคม ได้แก่ การที่ประชาชนกว่าร้อยละ ๘๐ เป็นชาวไทยมุสลิมที่ใช้ภาษามลายูถิ่นในการติดต่อสื่อสารในชีวิตประจำวันโดยไม่ได้ใช้ภาษาไทยเป็นภาษาแม่ ความเชื่อและค่านิยมตามวิถีชีวิตของชาวมุสลิม ปัญหาอัตลักษณ์ทางภาษาและความขัดแย้งทางวัฒนธรรม รวมถึงเหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

ทั้งนี้ ปัจจัยหลักของปัญหาประการที่หนึ่งถึงประการที่สี่นั้น เป็นปัจจัยที่สามารถกำหนดแนวทางการในการแก้ไขได้ ดังจะกล่าวในลำดับต่อไป ส่วนปัจจัยหลักของปัญญาประการที่ห้าซึ่งเป็นเรื่องของบริบททางสังคมในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้นั้น แม้ว่าจะไม่สามารถแก้ไขได้ด้วยวิธีการทางการศึกษา แต่ก็สามารถนำไปใช้เป็นข้อมูลประกอบการวิเคราะห์เพื่อกำหนดเป็นข้อเสนอแนะตาม

แนวทางยุทธศาสตร์พระราชทาน “เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา” อันจะนำไปสู่การแก้ไขปัญหาได้ในโอกาสต่อไป

จากสาเหตุของปัญหาการศึกษาภาษาไทยในเขตพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ตั้งที่กล่าวมาข้างต้น สามารถสรุปแนวทางการแก้ไขปัญหาและพัฒนาการศึกษาภาษาไทยที่ได้จากการศึกษาเอกสารต่าง ๆ ดังที่กล่าวมาแล้ว จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และจากสัมภาษณ์กลุ่มบุคลากรภาครัฐในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการและกลุ่มผู้บริหารหรือผู้สอนภาษาไทยในสถาบันปอเนาะและศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิด (ตาดีกา) ได้ดังนี้

๑. ส่งเสริมและพัฒนาการสอนภาษาไทยให้กับนักเรียนไทยมุสลิม โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างวัฒนธรรมแต่ละท้องถิ่นในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

๒. พิจารณาปรับปรุงหลักสูตรภาษาไทยให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตของชาวมุสลิมและวัฒนธรรมของศาสนาอิสลาม ตลอดจนบริบททางสังคมและวัฒนธรรมในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ให้นักเรียนได้มีโอกาสเรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่นของตนไปพร้อม ๆ กับการเรียนรู้วัฒนธรรมของชาติ

๓. จัดการเรียนการสอนแบบพหุภาษา โดยใช้ภาษามลายูซึ่งเป็นภาษาแม่เป็นภาษาที่หนึ่ง เชื่อมโยงไปสู่การใช้ภาษาไทยเป็นภาษาที่สอง เพื่อพัฒนาการทางภาษา พัฒนาการด้านวิชาการ และพัฒนาการด้านสังคมและวัฒนธรรม

๔. พัฒนาสื่อเทคโนโลยี นวัตกรรม เทคนิคการสอนที่หลากหลาย เพื่อสร้างแรงจูงใจและดึงดูดความสนใจ ให้นักเรียนมีความสุขและสนุกกับการเรียนภาษาไทย รวมถึงการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ที่เป็นการเสริมสร้างความรู้และทักษะเกี่ยวกับภาษาไทยด้วย

๕. สื่อสารกับประชาชนในพื้นที่ให้เข้าใจและตระหนักถึงความสำคัญของการศึกษาภาษาไทยเพื่อประโยชน์ทั้งต่อตนเอง ครอบครัว สังคม และประเทศชาติ

ข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาการศึกษาภาษาไทยในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

โดยที่เยาวชนส่วนใหญ่ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้มีเชื้อสายมลายูและใช้ภาษามลายูเป็นภาษาแม่แตกต่างจากเด็กส่วนใหญ่ในประเทศ ดังนั้น แนวทางการจัดการเรียนการสอนภาษาไทยสำหรับเยาวชนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้จึงควรมีรูปแบบเฉพาะหรือแตกต่างไปจากแนวทางการสอนภาษาไทยสำหรับเยาวชนโดยทั่วไป โดยควรปรับให้สอดคล้องกับพื้นฐานความรู้ทางภาษาและวัฒนธรรมที่มีอยู่เดิม ทั้งนี้ การมองความหลากหลายทางภาษาและวัฒนธรรมในฐานะที่เป็นแหล่งของทรัพยากร จะทำให้เกิดแนวคิดในการดูแลรักษาภาษาและนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์แก่ชุมชนและแก่ประเทศโดยรวม

ดังที่กล่าวมาข้างต้นแล้วว่า ปัจจัยสำคัญของปัญหาการศึกษาภาษาไทยในเขตพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้แก่ หลักสูตรการศึกษาภาษาไทย เนื้อหาแบบเรียนภาษาไทย ครูและผู้บริหารสถานศึกษา และนักเรียน รวมทั้งผู้ปกครอง ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาการศึกษาภาษาไทยในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยพิจารณาจากปัจจัยของปัญหาดังกล่าวประกอบกับบริบททางสังคมในเขตพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ เช่น การที่ประชาชนกว่าร้อยละ ๘๐ เป็นชาวไทยมุสลิมที่ใช้ภาษามลายูถิ่นในการติดต่อสื่อสารในชีวิตประจำวันโดยไม่ได้ใช้ภาษาไทยเป็นภาษาแม่ ความเชื่อและค่านิยมตามวิถีชีวิตของชาวมุสลิม ปัญหาอัตลักษณ์ทางภาษาและความขัดแย้งทางวัฒนธรรม เป็นต้น ดังนี้

๑. การแก้ไขปัญหาและพัฒนาการศึกษาภาษาไทยในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ที่มีสาเหตุมาจากหลักสูตรการศึกษาที่ขาดการเชื่อมโยงภาษาและวัฒนธรรมท้องถิ่นกับภาษาและวัฒนธรรมของโรงเรียนเข้าด้วยกันอย่างเป็นระบบ

๑.๑ พัฒนาหลักสูตรอิสลามศึกษาฟิรฎูฮีนประจำมัธยม ระดับอิสลามศึกษาตอนต้น (อิตติดาอียะฮฺ) โดยกำหนดให้ภาษาไทยเป็นหนึ่งในสาระการเรียนรู้เพิ่มเติม นอกเหนือไปจากภาษาอังกฤษ ภาษามลายูเพื่อการสื่อสาร หรือภาษาอาหรับเพื่อการสื่อสาร ทั้งนี้ เพื่อให้นักเรียนได้รับการพัฒนาทักษะภาษาไทยเป็นกรณีพิเศษ อันเป็นการส่งเสริมทักษะทางภาษา อันได้แก่ การฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน ในขณะเดียวกัน ก็เสริมความรู้ด้านวัฒนธรรมเข้าไปด้วย

๑.๒ จัดทำหลักสูตรการเรียนการสอนแบบพหุภาษา โดยใช้ภาษามลายูถิ่นเป็นภาษาที่หนึ่ง และใช้ภาษาไทยเป็นภาษาที่สอง และเน้นพัฒนาการของเด็ก ๓ ประการ คือ พัฒนาการทางภาษา ได้แก่ การฟัง พูด อ่าน เขียน พัฒนาการด้านวิชาการ และพัฒนาการด้านสังคมและวัฒนธรรม

๑.๓ ปรับปรุงหลักสูตรภาษาไทยเฉพาะในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยให้นักเรียนสามารถเรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่นของตนหรือวัฒนธรรมของศาสนาอิสลามไปพร้อม ๆ กับการเรียนรู้วัฒนธรรมประจำชาติ

๒. การแก้ไขปัญหาและพัฒนาการศึกษาภาษาไทยในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ที่มีสาเหตุมาจากเนื้อหาแบบเรียนภาษาไทยที่ใช้ในสถานศึกษาไม่สอดคล้องกับบริบททางสังคมและวัฒนธรรมในพื้นที่

๒.๑ ปรับปรุงแบบเรียนในกลุ่มสาระภาษาไทยสำหรับใช้ในเขตพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นการเฉพาะ โดยให้มีเนื้อหาสอดคล้องกับอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม บริบททางสังคม และวิถีชีวิตของชาวมุสลิม

๒.๒ ปรับปรุงแบบเรียนภาษาไทยให้สอดคล้องกับหลักสูตรการเรียนการสอนแบบพหุภาษาเฉพาะในเขตพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

๓. การแก้ไขปัญหาและพัฒนาการศึกษาภาษาไทยในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ที่มีสาเหตุมาจากครูและผู้บริหารสถานศึกษา

๓.๑ การพัฒนาความสามารถของครูในการใช้ภาษามลายูถิ่น ทั้งนี้ เพื่อให้ครูสามารถใช้ภาษามลายูถิ่นเป็นภาษาเชื่อมโยงสู่การเรียนรู้ภาษาไทยของนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

๓.๒ การพัฒนาครูที่สอนภาษาไทยให้มีความสามารถในการสอนภาษาไทยในฐานะภาษาที่สอง เพราะศาสตร์ของการสอนภาษาไทยเป็นภาษาที่สองนั้นย่อมแตกต่างจากการสอนภาษาไทยในฐานะภาษาแม่ ด้วยเหตุนี้ ครูที่สอนภาษาไทยจึงควรได้รับการพัฒนาความรู้และทักษะเฉพาะดังกล่าว

๓.๓ ส่งเสริมการคิดค้นนวัตกรรมสื่อการเรียนการสอนภาษาไทยให้สอดคล้องกับบริบททางสังคมและวัฒนธรรมในพื้นที่

๔. การแก้ไขปัญหาและพัฒนาการศึกษาภาษาไทยในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ที่มีสาเหตุมาจากนักเรียนและผู้ปกครอง คือ ภาครัฐต้องสื่อสารกับประชาชนในพื้นที่ให้เข้าใจและตระหนักถึงความสำคัญของการศึกษาภาษาไทย ทั้งนี้ เพื่อประโยชน์ในการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น เพื่อประโยชน์ในการประกอบอาชีพและนำความรู้ที่ได้รับกลับมาพัฒนาชุมชนหรือท้องถิ่นของตนเอง

นอกจากนี้ ดังที่กล่าวมาแล้วในบทที่ ๒ ว่าการจัดการศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้มีหลากหลายรูปแบบ ซึ่งเฉพาะในส่วนของกระทรวงศึกษาธิการนั้น มีส่วนราชการที่รับผิดชอบอยู่ถึง ๕ หน่วยงาน ซึ่งอาจทำให้ขาดการบริหารจัดการอย่างเป็นเอกภาพ ดังนั้น การจัดตั้งหน่วยงานบริหารการศึกษาโดยเฉพาะขึ้นในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้โดยมีกฎหมายรองรับ เพื่อทำหน้าที่ดูแลและรับผิดชอบการศึกษาทุกระดับและทุกสังกัดในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ มุ่งเน้นให้บุคลากรที่อยู่ในพื้นที่ซึ่งรับทราบถึงสภาพปัญหาในทางปฏิบัติเป็นอย่างดี ได้เข้ามามีส่วนร่วมเป็นคณะกรรมการบริหาร ร่วมกันคิดวิเคราะห์ กำหนดนโยบาย และกำหนดแนวทางการจัดการศึกษาที่เหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพพื้นที่ที่มีอัตลักษณ์ทางภาษาและวัฒนธรรมแตกต่างจากภาษาและวัฒนธรรมไทยส่วนกลางและพื้นที่อื่นๆ อันจะทำให้การประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่สามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีความเป็นเอกภาพมากยิ่งขึ้น

ทั้งนี้ ข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาการศึกษาภาษาไทยในเขตพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ดังที่กล่าวมาทั้งหมดนั้น สามารถจำแนกออกเป็นข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการและข้อเสนอแนะเชิงนโยบายได้ดังนี้

๑. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

๑.๑ การกำหนดหลักสูตรและเป้าหมายการพัฒนาครูในด้านต่าง ๆ ได้แก่ การพัฒนาครูเพื่อให้สามารถใช้ภาษามลายูถิ่นเป็นภาษาเชื่อมโยงสู่การเรียนรู้ภาษาไทยของนักเรียนได้

อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และการพัฒนาครูให้มีความรู้และทักษะในการสอนภาษาไทยในฐานะภาษาที่สอง

๑.๒ การส่งเสริมการคิดค้นนวัตกรรมสื่อการเรียนการสอนภาษาไทยให้สอดคล้องกับบริบททางสังคมและวัฒนธรรมในพื้นที่

๑.๓ การสื่อสารกับประชาชนในพื้นที่ให้เข้าใจและตระหนักถึงความสำคัญของการศึกษาภาษาไทย

๒. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

๒.๑ การพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอน ได้แก่ การพัฒนาหลักสูตรอิสลามศึกษาฟิรฎูอีนประจำมัสยิด ระดับอิสลามศึกษาตอนต้น (อิบติดาอียะฮฺ) โดยกำหนดให้ภาษาไทยเป็นหนึ่งในการเรียนรู้อื่นเพิ่มเติม การจัดทำหลักสูตรการเรียนการสอนแบบพหุภาษา โดยใช้ภาษามลายูถิ่นเป็นภาษาที่หนึ่ง และใช้ภาษาไทยเป็นภาษาที่สอง และการปรับปรุงหลักสูตรภาษาไทยโดยให้นักเรียนสามารถเรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่นของตนหรือวัฒนธรรมของศาสนาอิสลามไปพร้อม ๆ กับการเรียนรู้วัฒนธรรมประจำชาติ

๒.๒ การปรับปรุงแบบเรียนในกลุ่มสาระภาษาไทยให้มีเนื้อหาสอดคล้องกับอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม บริบททางสังคม และวิถีชีวิตของชาวมุสลิม และการปรับปรุงแบบเรียนภาษาไทยให้สอดคล้องกับหลักสูตรการเรียนการสอนแบบพหุภาษา

๒.๓ การจัดตั้งหน่วยงานบริหารการศึกษาโดยเฉพาะขึ้นในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้โดยมีกฎหมายรองรับ เพื่อทำหน้าที่ดูแลและรับผิดชอบการศึกษาทุกระดับและทุกสังกัดในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ทั้งนี้ เพื่อให้การประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่สามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีความเป็นเอกภาพมากยิ่งขึ้น

อนึ่ง ในการแก้ไขและพัฒนาการศึกษาภาษาไทยในเขตพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้นั้น จำเป็นต้องยึดหลักการสร้างสมานฉันท์และต้องสร้างความเข้มแข็งให้ประชาชนในพื้นที่ให้มีความพร้อมที่จะรับการพัฒนาเสียก่อน หรือที่เรียกว่า “ระเบิดจากข้างใน” โดยน้อมนำยุทธศาสตร์พระราชทาน “เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา” และนำ “หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” มาเป็นแนวทางในการปฏิบัติ เพื่อให้เกิดความสามัคคีปรองดอง อันจะนำไปสู่สันติสุขอย่างยั่งยืน

บรรณานุกรม

หนังสือ

- นภลัย สุวรรณธาดา. ภาษาไทย ๓ : ภาษาศาสตร์สำหรับครู. (พิมพ์ครั้งที่ ๖). นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๓๗.
- เบ็ญจวรรณ สุนทรากุล. วิวัฒนาการแบบเรียนไทย. (พิมพ์ครั้งที่ ๓). กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๙.
- สุเมธ ตันติเวชกุล. การทรงงานพัฒนาประเทศ ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว. กรุงเทพฯ : ศูนย์การพิมพ์เพชรรุ่ง, ๒๕๕๔.
- สุวิไล เปรมศรีรัตน์. การจัดการเรียนการสอนแบบทวิ-พหุภาษา (ไทย – มลายู) ในจังหวัดชายแดนภาคใต้. กรุงเทพฯ : จรัสสินทวงศ์การพิมพ์, ๒๕๖๑.

วารสาร

- บุญเหลือ เทพยสุวรรณ, ม.ล.. “ข้อสังเกตเกี่ยวกับการเรียนการสอนภาษาในประเทศไทย”, วารสารมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปทุมวัน. ปีที่ ๕ (ฉบับที่ ๒), กุมภาพันธ์ ๒๕๒๓. หน้า ๑๓.
- อิบราเฮ็ม ณรงค์รักษาเขต. “การศึกษาอิสลามในจังหวัดชายแดนภาคใต้”, วารสารอินโดจีนศึกษาฉบับวิกฤตการณ์ไฟใต้. ปีที่ ๗ (ฉบับที่ ๑), มกราคม ๒๕๔๙-ธันวาคม ๒๕๔๙. หน้า ๕๕-๘๖.

รายงานการวิจัย เอกสารวิจัย

- มิรินต้า บุรุงโรจน์. “แนวทางการจัดการเรียนการสอนภาษาไทยสำหรับเยาวชนไทยเชื้อสายมลายูในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้”. เอกสารวิจัย, สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเชีย มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๖๑.
- ศิริเพ็ญ อังสิทธิพูนพร. “สื่อการเรียนการสอนที่ใช้ภาษาแม่เป็นสื่อในการเรียนรู้ในชั้นเรียน”. เอกสารวิจัย, สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเชีย มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๖๑.
- สร้อยญา กฤษณานุกัฏ. “แบบเรียนอ่าน-เขียนภาษาไทยแบบเชื่อมโยง เพื่อการอ่านออกเขียนได้อย่างมั่นคง สำหรับเยาวชนไทยมุสลิมเชื้อสายมลายูในจังหวัดชายแดนใต้”. เอกสารวิจัย, สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเชีย มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๖๑.
- เสริมศักดิ์ วิสาลาภรณ์. “สภาพการจัดการศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้”. รายงานวิจัย, สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๕๐.
- อ้อมใจ วงษ์มณฑา. “ปัจจัยที่ส่งผลต่อจิตสาธารณะของนักศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์”. เอกสารวิจัย, สถาบันวัฒนธรรมศึกษากัลยาณิวัฒนา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, ๒๕๕๓.

เอกสารไม่ตีพิมพ์

คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, สำนักงาน. “คำสั่งที่ ๒๙๓/๒๕๕๑ เรื่อง ให้ใช้หลักสูตร
แกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑”. ลงวันที่ ๑๑ กรกฎาคม ๒๕๕๑.

คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, สำนักงาน. “ร่างยุทธศาสตร์ชาติ เมษายน
๒๕๖๑”. ๒๕๖๑.

นายกรัฐมนตรี, สำนัก. “นโยบายการบริหารและการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ พ.ศ. ๒๕๖๐ –
๒๕๖๒”. ๒๕๕๙.

นายกรัฐมนตรี, สำนัก. “แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบสอง พ.ศ. ๒๕๖๐ –
๒๕๖๔”. ๒๕๕๙.

ศึกษาธิการ, กระทรวง. “แผนการศึกษาแห่งชาติ ระยะ ๒๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๐ – ๒๕๗๙)”. ๒๕๖๐.

ศึกษาธิการ, กระทรวง. “แผนยุทธศาสตร์การศึกษาเขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้
๒๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๐ – ๒๕๗๙)”. ๒๕๖๐.

ศึกษาธิการ, กระทรวง. “ให้ใช้หลักสูตรแกนกลางของสถาบันปอเนาะ พุทธศักราช ๒๕๖๑/อิจเราะฮ์
ศักราช ๑๔๓๙”. ประกาศ. ๒๕๖๑.

ศึกษาธิการ, กระทรวง. “ให้ใช้หลักสูตรอิสลามศึกษาปริญญาอื่นประจำมัสยิด ระดับอิสลามศึกษา
ตอนต้น (อิบติดาอียะฮ์) พุทธศักราช ๒๕๕๙/อิจเราะฮ์ศักราช ๑๔๓๗”. ประกาศ.
๒๕๖๐.

ภาคผนวก

แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เรื่อง แนวทางการพัฒนาการศึกษาภาษาไทยในเขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้

คำชี้แจง

๑. แบบสัมภาษณ์ชุดนี้สร้างขึ้นเพื่อใช้เป็นเครื่องมือแทนการสัมภาษณ์ด้วยตนเอง เพื่อประโยชน์ในการทำเอกสารวิจัยส่วนบุคคลเกี่ยวกับปัญหาการเรียนการสอนภาษาไทยใน ๓ จังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้แก่ จังหวัดยะลา จังหวัดปัตตานี และจังหวัดนราธิวาส ทั้งนี้ ผู้วิจัยจะเก็บรักษาข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสัมภาษณ์นี้ไว้เป็นความลับ โดยจะนำเสนอผลงานวิจัยในภาพรวมเท่านั้น ผู้วิจัยจึงใคร่ขอความกรุณาให้ท่านตอบแบบสัมภาษณ์ตามความเป็นจริงและครบทุกข้อ

๒. แบบสัมภาษณ์ชุดนี้ แบ่งเนื้อหาออกเป็น ๒ ส่วน ดังนี้
- ส่วนที่หนึ่ง ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์
 - ส่วนที่สอง ประเด็นคำถามเพื่อการสัมภาษณ์ จำนวน ๕ ข้อ

ในการนี้ ผู้วิจัยใคร่ขอขอบคุณผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ทุกท่านที่ได้กรุณาเสียสละเวลาอันมีค่ายิ่งในการตอบแบบสัมภาษณ์ในครั้งนี้

ดร.ปิยฉัตร วังเฉลิม
นักศึกษาวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร รุ่นที่ ๖๐
วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร
สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ

แบบสัมภาษณ์
ประกอบเอกสารวิจัยส่วนบุคคล
เรื่อง แนวทางการพัฒนาการศึกษาภาษาไทยในเขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้

ส่วนที่หนึ่ง : ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์

ชื่อ-นามสกุลผู้ตอบแบบสัมภาษณ์

อายุ ปี

อาชีพ ตำแหน่ง

สังกัด.....

.....

ส่วนที่สอง : ประเด็นคำถามเพื่อการสัมภาษณ์

๑. ท่านคิดว่า ควรจัดให้มีการเรียนการสอนภาษาไทยให้กับทุกสถานศึกษาในเขตพื้นที่ที่ท่านรับผิดชอบหรือปฏิบัติหน้าที่อยู่หรือไม่

ควรจัดให้มีการเรียนการสอนภาษาไทยให้กับทุกสถานศึกษา

ไม่ควรจัดให้มีการเรียนการสอนภาษาไทยให้กับทุกสถานศึกษา

ควรจัดให้มีการเรียนการสอนภาษาไทยเฉพาะบางสถานศึกษาเท่านั้น

(โปรดระบุสถานศึกษาที่ไม่ควรจัดให้มีการเรียนการสอนภาษาไทย.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

๕. ความคิดเห็น / ข้อเสนอแนะอื่น ๆ (หากมี)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง
ที่ท่านได้กรุณาให้ความร่วมมือในการตอบแบบสัมภาษณ์ชุดนี้
ดร.ปิยฉวี วัลเฉลิม

รายชื่อผู้ตอบแบบสัมภาษณ์

กลุ่มที่ ๑ ผู้บริหารศูนย์ประสานงานและบริหารการศึกษาจังหวัดชายแดนภาคใต้และ
ผู้บริหารในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 14 คน

ลำดับ	ชื่อ - นามสกุล	ตำแหน่ง
๑.	นางชนิษฐา มะลิสุวรรณ	ผู้อำนวยการ
๒.	นางรัตนา เฮาหะมะ	รักษาการผู้อำนวยการ
๓.	นางวรรรตีธัญญา บินมะ	ผู้อำนวยการ
๔.	นางสาวไรวินซ์ พวงพงษ์	ผู้อำนวยการ
๕.	นางสาวรัฐชิตาธารณ์ พลานีวิติ	ผู้อำนวยการ
๖.	นายนิกร แซ่เงี้ยว	ผู้อำนวยการ
๗.	นายประทีป ยาวงศ์	ผู้อำนวยการ
๘.	นายมานพ ขวัญดี	ผู้อำนวยการ
๙.	นายมานพ จุลิวรรณสิทธิ์	ผู้อำนวยการ
๑๐.	นายราตรีสวัสดิ์ ธานันต์	ผู้อำนวยการ
๑๑.	นายเรวัฒน์ เพ็ชรสงฆ์	ผู้อำนวยการ
๑๒.	นายหาษยูเลาะ สาแม	ผู้อำนวยการ
๑๓.	นายอรรถกานต์ อุศมา	ผู้อำนวยการ
๑๔.	นายอุสมาน เบ็นอับดุลเลาะห์	ผู้อำนวยการ

กลุ่มที่ ๒ ครูสอนภาษาไทยในสถานศึกษาต่าง ๆ ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ จำนวน 40 คน

ลำดับ	ชื่อ - นามสกุล	ตำแหน่ง
๑.	นางสาวกรรณจิรา ยอดคง	ครู พนักงานราชการ
๒.	นางกัญญารัตน์ หะยีชัยวงศ์	ครู
๓.	นางสาวกาตีณี วาเตะ	ครู
๔.	นางสาวกิติมา ซีเต๊ะ	ครู คศ. ๑
๕.	นางจิตสุชา นราอวิรุทธ์ ไชยเสน	ครู โรงเรียนอนุบาล
๖.	นางซารีนา ซีเต็ง	ครูธุรการ
๗.	นางณิรนุช จันทรแก้ว	ครู
๘.	นางสาวตัสณิม สามะยะชา	ครู คศ. ๑
๙.	นางธิดา หละสนุ	ครู
๑๐.	นางสาวนธิมะ บัวสาม	ครู
๑๑.	นางสาวนราพร รัตน์เรืองสี	ครู คศ. ๒
๑๒.	นางสาวนายาณี ยาเล	ครู
๑๓.	นางนิรามัย แป้นมี	ครู โรงเรียนอนุบาล
๑๔.	นางสาวนุรียะห์ หะแว	ครู คศ. ๒
๑๕.	นางปิยา สุขจันทรา	ครู
๑๖.	นางสาวพิราภรณ์ สุวรรณวงศ์	ครู
๑๗.	นางสาวฟาตีฮะห์ เณบาะ	ครู คศ. ๑
๑๘.	นางฟารีดา เฮาะมะ	ครู คศ. ๒

ลำดับ	ชื่อ - นามสกุล	ตำแหน่ง
๑๙.	นางมาสเตอร์ สะแลแม	ครู
๒๐.	นางมุกิตา ขาวหนูนา	ครูชำนาญการ
๒๑.	นางรอมือละ ลาปอ	ครู
๒๒.	นางรอยฮาน ปีรู	ครู
๒๓.	นางรอนานี เจะเคิร์	ครู
๒๔.	นางสาวรอชีตี๊ะ ทะยีสำแม็ง	ครู คศ. ๓
๒๕.	นายรุสดี สามานะวะ	ครู
๒๖.	นางรุสนานิง ฮะมะ	ครู คศ. ๒
๒๗.	นางรุสมิณี มะดีอาระ	ครู คศ. ๓
๒๘.	นายวรวัฒน์ จันท์คง	ครู
๒๙.	นางวาสนา ราชหนู	ครูอัตราจ้าง
๓๐.	นางวิยะดา พรหมทอง	ครู
๓๑.	นางสายใจ สุวรรณมิตร	ครู โรงเรียนอนุบาล
๓๒.	นางสุนิสา สาล๊ะ	ครู
๓๓.	นางสาวสุปราณี ไบหนัก	ครู
๓๔.	นางสาวเสาวคนธ์ แก้วชาย	ครู
๓๕.	นางสาวอะไอเสาะ มะลี	ครู
๓๖.	นางสาวอังคณา เจ๊ะนู	ครู คศ. ๑
๓๗.	นางสาวอรทัย แซ่จ้ง	ครู
๓๘.	นางอาชียะ ปูชู	ครู

ลำดับ	ชื่อ - นามสกุล	ตำแหน่ง
๓๙.	นายอิชา อัสนีย์	ครู
๔๐.	นายอำนาจ ทองคุปต์	ครู

กลุ่มที่ ๓ ผู้บริหารหรือผู้สอนภาษาไทยในสถาบันปอเนาะและศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิด (ตาดีกา) จำนวน 40 คน

ลำดับ	ชื่อ - นามสกุล	ตำแหน่ง
๑.	นางสาวกอลปี วิชา	ครูอาสา สถาบันศึกษาปอเนาะ
๒.	นางสาวกามีละห์ เฮงวามา	ผู้ช่วยโต๊ะครู
๓.	นายขอซี อีดเกิด	ผู้ช่วยโต๊ะครู
๔.	นางสาวซัลมา ตาเยะ	ครูอาสา สถาบันศึกษาปอเนาะ
๕.	นางสาวซารีฟะ อูมา	ผู้ช่วยโต๊ะครู
๖.	นายชินี วาลีตา	โต๊ะครู
๗.	นางสาวซูไรบี เจ๊ะแวงสูง	ครูอาสา สถาบันศึกษาปอเนาะ
๘.	นางซูวัยนี หะยีมะสาและ	ครูอาสา สถาบันศึกษาปอเนาะ
๙.	นายชุกิปลี	โต๊ะครู
๑๐.	นายไซนุนดิน ปือราเฮง	ครูอาสา สถาบันศึกษาปอเนาะ
๑๑.	นายदनเหล้าะ หมัดตั้ง	ผู้ช่วยโต๊ะครู
๑๒.	นางสาวดารูนี หะแวง	ครูอาสา สถาบันศึกษาปอเนาะ
๑๓.	นายนาวารี มามะ	โต๊ะครู
๑๔.	นางสาวนียาสนะห์ กาเร็ง	ครูอาสา สถาบันศึกษาปอเนาะ
๑๕.	นางสาวนุรมาห์ สาและ	ครูอาสา สถาบันศึกษาปอเนาะ

ลำดับ	ชื่อ - นามสกุล	ตำแหน่ง
๑๖.	นายพีตรุดติน เซะแม	ผู้ช่วยโตะครู
๑๗.	นายมะอีซอ สะแต	โตะครู
๑๘.	นายมามะ หะยีสะบิต	โตะครู
๑๙.	นายยะโตะ เต็งมะลาญ์	โตะครู
๒๐.	นายรอสลี เจะเตะ	ผู้ช่วยโตะครู
๒๑.	นางรอฮีหะมะ มุเซะ	ผู้ช่วยโตะครู
๒๒.	นางสาววิริสา สะอะ	ครูอาสา สถาบันศึกษาปอเนาะ
๒๓.	นายวิชญ์ ฟันฟา	ผู้ช่วยโตะครู
๒๔.	นายสมรี มัสอูดสาเล็ม	โตะครู
๒๕.	นางสาวสามีเราะห์ หะมะ	โตะครู
๒๖.	นายสุปยัน อาบู	โตะครู
๒๗.	นางสุหังลี๊ะ ดุละสะ	ผู้ช่วยโตะครู
๒๘.	นายโสภณ จันทร์เพชร	ครูอาสา สถาบันศึกษาปอเนาะ
๒๙.	นางสาวพะฮานา เซะแม	ผู้ช่วยโตะครู
๓๐.	นายอับดุลเราะห์มาน มะเกะ	โตะครู
๓๑.	นายอับดุลอาชี มะ	โตะครู
๓๒.	นายอัสมาแอ ลีเต๊ะ	อูซตาส สอนศาสนา
๓๓.	นางสาวอัสลีนา มาลา	นักวิชาการอิสลามศึกษา
๓๔.	นางสาวอาชีลา กูนา	ครูอาสา สถาบันศึกษาปอเนาะ
๓๕.	นางสาวอาনীชา อิสมีง	ครูอาสา สถาบันศึกษาปอเนาะ

ลำดับ	ชื่อ - นามสกุล	ตำแหน่ง
๓๖.	นายอาลี มะเต๊ะ	โต๊ะครู
๓๗.	นางสาวอุสมานีย์ ยานยา	ครูอาสา สถาบันศึกษาปอเนาะ
๓๘.	นายอุสมาน นาริด	โต๊ะครู
๓๙.	นางสาวอุสมานี ลือสอน	ครูอาสา สถาบันศึกษาปอเนาะ
๔๐.	นางสาวฮอดียะ เส็นกอหน้า	ครูอาสา สถาบันศึกษาปอเนาะ

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ	ดร. ปิยฉัฐ วัลเฉลิม
วัน เดือน ปีเกิด	๒๓ เมษายน ๒๕๐๗
การศึกษา	<ul style="list-style-type: none">• นิติศาสตรบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย• เนติบัณฑิตไทย จากสำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา• ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (ภาษาไทย) จากมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์• ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต (ภาษาไทย) จากมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ประวัติการทำงานโดยย่อ

- ๑ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๓๑ – ๓๑ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๓๘
รับราชการเป็นข้าราชการตำรวจ
- ๑ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๓๘ – ๓๑ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๕๑
นิติกร บริษัท สำนักงานกฎหมายสยามนิติ จำกัด
(บริษัทในเครือ ธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด (มหาชน))
- ๑ มกราคม พ.ศ. ๒๕๕๒ – ปัจจุบัน
กลุ่มงานกฎหมาย ธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด (มหาชน)

ตำแหน่งปัจจุบัน	ผู้จัดการกฎหมายแรงงานและการควบคุม ธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด (มหาชน)
-----------------	---

ประวัติการปฏิบัติหน้าที่สนับสนุนงานภาครัฐ

- พ.ศ. ๒๕๕๐
อนุกรรมการศึกษาคำพิพากษาหรือคำสั่งคดีปกครอง ตามคำสั่ง
คณะกรรมการการปกครอง สภานิติบัญญัติแห่งชาติ
- ๒ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๕๑ – ๓๐ กันยายน พ.ศ. ๒๕๕๑
ผู้เชี่ยวชาญประจำตัวสมาชิกวุฒิสภา
พลตำรวจเอก อำนวย เพชรศิริ สมาชิกวุฒิสภาจากการสรรหา (ภาครัฐ)
- ๒๓ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๕๗ – ปัจจุบัน
เจ้าหน้าที่ประจำส่วน (ทบ.) ฝ่ายสังคมจิตวิทยา คสช. (ปฏิบัติหน้าที่ประจำ
สำนักงาน รองหัวหน้าฝ่ายสังคมจิตวิทยา คสช.)

สรุปย่อ

ลักษณะวิชา สังคมจิตวิทยา

เรื่อง การพัฒนาการศึกษาภาษาไทยในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

ผู้วิจัย ดร.ปิยนันท์ วันเฉลิม

หลักสูตร วปอ. รุ่นที่ 60

ตำแหน่ง ผู้จัดการกฎหมายแรงงานและการควบคุม ธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด (มหาชน)

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยใช้ภาษาไทยเป็นภาษาประจำชาติมากกว่า 700 ปี คนไทยใช้ภาษาไทยเป็นเครื่องมือในการสื่อสารระหว่างกัน นอกจากนี้ ยังใช้ภาษาไทยเป็นเครื่องมือในการศึกษาหาความรู้และประกอบวิชาชีพ ใช้ในการถ่ายทอดความรู้และวัฒนธรรมไทย ตลอดจนใช้สร้างสรรค์วรรณกรรม ซึ่งเป็นศิลปะอันล้ำค่าของประเทศไทยอีกด้วย ด้วยเหตุนี้จึงกล่าวได้ว่า ภาษาไทยเป็นภาษาของชาติที่นอกจากจะแสดงให้เห็นถึงความเป็นเอกราชแล้ว ยังแสดงให้เห็นถึงเอกลักษณ์ของชาติอีกด้วย และสิ่งสำคัญที่สุดอีกประการหนึ่งก็คือ ภาษาไทยยังเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างความรู้สึกร่วมกันของคนไทยด้วยกัน อันจะนำไปสู่การสร้างสามัคคีของคนในชาติ ซึ่งจะยังประโยชน์แก่สังคมและประเทศชาติสืบไป

จังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย อันได้แก่ จังหวัดยะลา จังหวัดปัตตานี และจังหวัดนราธิวาส เป็นพื้นที่ที่มีความแตกต่างจากภูมิภาคอื่น ๆ ของประเทศไทย ทั้งในด้านภาษา วัฒนธรรม เชื้อชาติและศาสนา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในด้านภาษานั้น 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ดังกล่าว มีการใช้ภาษาในการสื่อสารอยู่ถึง 3 ภาษาด้วยกัน ได้แก่ ภาษาไทย ภาษาไทยถิ่นใต้ และภาษามลายู ซึ่งประชาชนส่วนใหญ่ใช้ภาษาไทยถิ่นใต้และภาษามลายูในการสื่อสาร

จากผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินิยมขั้นพื้นฐาน (O-NET) ทั้งในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ปรากฏว่า คะแนนเฉลี่ยรายวิชาภาษาไทยของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานและสถานศึกษาเอกชนจังหวัดปัตตานี จังหวัดยะลา และจังหวัดนราธิวาสนั้นต่ำกว่าคะแนนเฉลี่ยระดับประเทศ ประกอบกับ ข้อมูลการประเมินคุณภาพการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาชาติ (NT) พบว่า เยาวชนจากเขตพื้นที่การศึกษาในจังหวัดยะลา จังหวัดปัตตานี และจังหวัดนราธิวาสติดอันดับท้าย ๆ ของประเทศ ทำให้ทราบว่า ปัญหาการเรียนการสอนภาษาไทยในจังหวัดชายแดนภาคใต้ยังคงเป็นปัญหาที่รัฐบาลและกระทรวงศึกษาธิการจะต้องให้ความสำคัญและดำเนินการแก้ไขอย่างเป็นรูปธรรม

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาถึงสาเหตุที่แท้จริงของปัญหาการศึกษาภาษาไทยและแนวทางในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาการศึกษาภาษาไทยในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยมุ่งหวังที่จะให้การศึกษารายวิชาภาษาไทยใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้มีความเท่าเทียมหรือใกล้เคียงกับการศึกษาภาษาไทยในภูมิภาคอื่น ๆ ของประเทศไทย เป็นการลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา ทำให้เยาวชน

สามารถใช้ภาษาไทยเป็นพื้นฐานในการศึกษาหาความรู้ในระดับที่สูงขึ้นได้ และสามารถใช้ภาษาไทยในการติดต่อสื่อสารกับทางราชการและสังคมภายนอกด้วยความเข้าใจที่ถูกต้อง อันจะเป็นการเสริมสร้างความมั่นคงให้กับประเทศชาติอีกทางหนึ่ง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาและวิเคราะห์สาเหตุของปัญหาการศึกษาภาษาไทยในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้
2. เพื่อเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาการศึกษาภาษาไทยในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

ขอบเขตของการวิจัย

1. ศึกษาวิเคราะห์จากเอกสารของทางราชการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องของศูนย์ศึกษาและฟื้นฟูภาษาและวัฒนธรรมในภาวะวิกฤต สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเชีย มหาวิทยาลัยมหิดล
 2. สัมภาษณ์บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้
 - 2.1 กลุ่มบุคลากรภาครัฐในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ได้แก่ ผู้บริหารศูนย์ประสานงานและบริหารการศึกษาจังหวัดชายแดนภาคใต้และผู้บริหารในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 14 คน และครูสอนภาษาไทยในสถานศึกษาต่าง ๆ ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ จำนวน 40 คน
 - 2.2 กลุ่มผู้บริหารหรือผู้สอนภาษาไทยในสถาบันปอเนาะและศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิด (ตาดีกา) จำนวน 40 คน
- โดยคำถามมุ่งเน้นไปที่ความต้องการให้มีการเรียนการสอนภาษาไทยในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ สภาพปัญหา อุปสรรค และข้อขัดข้องของการศึกษาภาษาไทยในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นสำคัญ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยศึกษาวิเคราะห์สาเหตุของปัญหาการศึกษาภาษาไทยในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ เพื่อให้ได้แนวทางในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาการศึกษาภาษาไทยในพื้นที่ดังกล่าวที่สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์การศึกษาเขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้ 20 ปี (พ.ศ.2560-2579) และนโยบายการบริหารและพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ พ.ศ. 2560-2579 ของกระทรวงศึกษาธิการ

ผลการวิจัย

1. สาเหตุของปัญหาการศึกษาภาษาไทยในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

1.1 จากการศึกษาเอกสารของทางราชการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องของศูนย์การศึกษาและฟื้นฟูภาษาและวัฒนธรรมในภาวะวิกฤต สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเชีย มหาวิทยาลัยมหิดล สามารถสรุปสาเหตุของปัญหาการศึกษาภาษาไทยในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ได้ดังนี้

1.1.1 จังหวัดชายแดนภาคใต้มีประชาชนกว่าร้อยละ 80 เป็นชาวไทยมุสลิมที่ใช้ภาษามลายูถิ่นในการติดต่อสื่อสารในชีวิตประจำวัน

1.1.2 ความเชื่อและค่านิยมตามวิถีชีวิตของชาวมุสลิมในการเล่าเรียนศาสนา มีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตของประชาชนในพื้นที่ในทุก ๆ ด้าน รวมถึงด้านการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การศึกษาภาษาไทย ซึ่งในทัศนะของศาสนาอิสลาม ชาวมุสลิมที่ดีจะต้องเป็นผู้ที่ยึดมั่นกับหลักคำสอนของศาสนาอิสลาม เป็นวิถีในการดำเนินชีวิตที่ถูกต้องและการรู้จักศาสนาควรจะต้องผ่านกระบวนการศึกษา ซึ่งต้องเป็นการศึกษาด้านศาสนาอิสลามที่มีความเข้มข้น มีคุณภาพ และเป็นการศึกษาจากสถาบันการศึกษาที่ผู้เรียนสามารถดำรงชีวิตตามวิถีทางศาสนาได้อย่างเคร่งครัด ประกอบกับ ความเชื่อของผู้ปกครองที่ว่า เป็นการไม่สมควรหากส่งบุตรหลานเข้าโรงเรียนของรัฐที่มีการจัดการเรียนการสอนรวมกันระหว่างนักเรียนชายและนักเรียนหญิง มีการจัดกิจกรรมที่เป็นวัฒนธรรมของชาวพุทธ ไม่มีวัฒนธรรมองค์กรที่เป็นมุสลิม จะกระทบต่อความเชื่อทางศาสนาอิสลาม ด้วยเหตุนี้ ผู้ปกครองจึงนิยมส่งบุตรหลานเข้าเรียนในสถาบันปอเนาะและศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิด (ตาดีกา)

1.1.3 ปัญหาคุณภาพทางการศึกษา เนื่องจากการศึกษาภาคบังคับกำหนดให้โรงเรียนใช้ภาษาไทยเป็นสื่อในการเรียนการสอนเพียงภาษาเดียวในขณะที่นักเรียนส่วนใหญ่เป็นจำนวนกว่าร้อยละ 80 ใช้ภาษามลายูในการสื่อสารในชีวิตประจำวัน ทำให้ขาดการเชื่อมโยงภาษาและวัฒนธรรมท้องถิ่นกับภาษาและวัฒนธรรมของโรงเรียนอย่างเป็นระบบ ประกอบกับ เนื้อหาของการเรียนไม่สอดคล้องกับบริบททางสังคมวัฒนธรรมในพื้นที่ ซึ่งผลที่ตามมาคือ เด็กส่วนใหญ่ไม่เข้าใจบทเรียนต่าง ๆ ที่ครูสอนได้ชัดเจน

1.1.4 สภาพการจัดการศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่มีความหลากหลาย ส่งผลต่อคุณภาพและมาตรฐานการเรียนรู้ของผู้เรียน ประกอบกับ หน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบในการบริหารจัดการศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้มีอยู่หลายหน่วยงานด้วยกัน ทำให้การบริหารจัดการศึกษาไม่มีความเป็นเอกภาพ ถึงแม้ว่าจะบริหารจัดการภายใต้กรอบยุทธศาสตร์นโยบาย แผนงาน และกฎหมายการศึกษาเดียวกันก็ตาม

1.1.5 ความไม่สงบในพื้นที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของนักเรียนทั้งทางตรงและทางอ้อม เนื่องจากผู้เรียนมีเวลาเรียนไม่เต็มที่ ประกอบกับ นักเรียนไม่มีโอกาสเรียนเสริมหรือเรียนเพิ่มเติมได้เหมือนกับนักเรียนในเขตพื้นที่อื่น ๆ สถานที่เรียนขาดความพร้อม สื่ออุปกรณ์การเรียนการสอนมีไม่เพียงพอ นอกจากนี้ ความรู้สึกไม่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินย่อม

ส่งผลกระทบต่อขวัญและกำลังใจของครูและบุคลากรทางการศึกษา ทำให้เกิดภาวะขาดแคลนครูที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญด้านภาษาไทยในพื้นที่

1.2 จากการสัมภาษณ์กลุ่มบุคลากรภาครัฐในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ และกลุ่มผู้บริหารหรือผู้สอนภาษาไทยในสถาบันปอเนาะและศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิด (ตาดีกา) สามารถสรุปสาเหตุของปัญหาการศึกษาภาษาไทยในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้ดังนี้

1.2.1 นักเรียนใช้ภาษามลายูถิ่นในชีวิตประจำวัน

1.2.2 ปัญหาอัตลักษณ์ทางภาษาและความขัดแย้งทางวัฒนธรรม

1.2.3 ปัญหาความยากจนของประชาชนในพื้นที่

1.2.4 เด็กขาดเรียนบ่อย เนื่องจากมาจากหลายๆ สาเหตุ เช่น เกิดความเบื่อหน่ายการเรียนภาษาไทย ไม่กล้าแสดงออกเพราะออกเสียงไม่ชัด ปัญหาครอบครัว เป็นต้น

1.2.5 ครูในสถาบันปอเนาะและศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิด (ตาดีกา) บางส่วน รวมทั้งผู้ปกครองไม่เข้าใจและไม่เห็นความสำคัญของการเรียนภาษาไทย จึงไม่ให้การส่งเสริมและสนับสนุนแก่นักเรียน

1.2.6 ครูสอนภาษาไทยในจังหวัดชายแดนภาคใต้ไม่มีความเชี่ยวชาญและขาดทักษะในการสอน

1.2.7 แบบเรียนในกลุ่มสาระภาษาไทยของกระทรวงศึกษาธิการหรือสำนักพิมพ์เอกชนที่ใช้กันอยู่ทั่วไป ส่วนใหญ่มีเนื้อหาที่ไม่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของชาวมุสลิม

1.2.8 เหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

2. แนวทางการแก้ไขปัญหาและพัฒนาการศึกษาภาษาไทยในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

จากสาเหตุของปัญหาการศึกษาภาษาไทยในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ทั้งในส่วนที่ได้จากการศึกษาวิเคราะห์จากเอกสารราชการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และส่วนที่ได้จากการสัมภาษณ์กลุ่มบุคลากรภาครัฐในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ และกลุ่มผู้บริหารหรือผู้สอนภาษาไทยในสถาบันปอเนาะและศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิด (ตาดีกา) สามารถสรุปแนวทางการแก้ไขปัญหาและพัฒนาการศึกษาภาษาไทยในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ได้ ดังนี้

2.1 ส่งเสริมและพัฒนาการสอนภาษาไทยให้กับนักเรียนไทยมุสลิม โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างวัฒนธรรมแต่ละท้องถิ่นในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ทั้งในส่วนวัฒนธรรมของชาวไทยภาคใต้และวัฒนธรรมของชาวมุสลิม ทั้งนี้เพราะภาษากับวัฒนธรรมมีความสัมพันธ์กัน กล่าวคือ ภาษาเป็นทั้งวัฒนธรรมและเป็นเครื่องมือบันทึกวัฒนธรรมของคนในชาติ ดังนั้น การศึกษาภาษาไทยนอกจากจะมีวัตถุประสงค์เพื่อให้สามารถนำไปใช้ในการสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพแล้ว การเรียนรู้ภาษาไทยยังเท่ากับเป็นการเรียนรู้วัฒนธรรมของคนไทยที่แฝงมาในภาษาด้วย

2.2 พิจารณาปรับปรุงหลักสูตรภาษาไทยโดยอาศัยหลักการหรืออยู่บนพื้นฐานที่ว่า คนไทยทุกคนจำเป็นต้องเรียนรู้และเข้าใจวัฒนธรรมไทยที่เป็นเอกลักษณ์ของชาติ แต่ในขณะเดียวกัน ก็ต้องไม่ลืมว่าจะมาเป็นวัฒนธรรมของชาติได้ ต้องมีการผสมผสานจากวัฒนธรรมย่อย ๆ ที่มาจากท้องถิ่น ดังนั้น นักเรียนในท้องถิ่นก็ควรที่จะได้เรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่นของตน

ไปพร้อม ๆ กับการเรียนรู้วัฒนธรรมของชาติ ไม่ควรละเลยส่วนใดส่วนหนึ่งไป สำหรับนักเรียนไทยมุสลิมก็เช่นกัน สามารถเรียนรู้วัฒนธรรมของศาสนาอิสลามไปพร้อม ๆ กับวัฒนธรรมประจำชาติได้ โดยเฉพาะในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามที่นักเรียนต้องเรียนทั้งศาสนาและวิชาสามัญ ครูผู้สอนจำเป็นต้องเข้าใจทั้งวัฒนธรรมของชาวไทยมุสลิม เช่น ในด้านคตินิยม ความเชื่อ ขนบธรรมเนียม ค่านิยมต่าง ๆ เป็นต้น และวัฒนธรรมของชาวไทยพุทธ เพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนภาษาไทยได้อย่างเหมาะสม

2.3 จัดทำหลักสูตรการเรียนการสอนแบบพหุภาษา หมายถึง การจัดการศึกษาโดยใช้สองภาษาเป็นสื่อในการเรียนการสอน ได้แก่ ใช้ภาษามลายูซึ่งเป็นภาษาแม่เป็นภาษาที่หนึ่ง และใช้ภาษาไทยเป็นภาษาที่สอง โดยใช้หลักสูตรแกนกลางตามมาตรฐานของกระทรวงศึกษาธิการเป็นหลัก แต่ให้เพิ่มเติมหรือเน้นพัฒนาการของเด็ก 3 ประการ คือ

2.3.1 พัฒนาการทางภาษา เน้นการใช้ภาษาที่เหมาะสม เลือกใช้ภาษาถิ่นซึ่งเป็นภาษาแม่ของเด็กเป็นสื่อการเรียนการสอนในช่วงแรกของการเรียน และจัดให้มีการเรียนการสอนภาษาถิ่นเป็นภาษาที่หนึ่ง โดยเน้นพัฒนาการทางภาษาทั้ง 4 ทักษะ ได้แก่ ฟัง-พูด แล้วจึง อ่าน-เขียน ตามลำดับ เพื่อสร้างพื้นฐานการเรียนรู้ที่เข้มแข็ง และในขณะเดียวกัน เมื่อเด็กพร้อม จะมีการเชื่อมเข้าสู่การเรียนการสอนภาษาไทยซึ่งจะสอนเป็นภาษาที่สองอย่างเป็นระบบ

2.3.2 พัฒนาการด้านวิชาการ โดยอิงมาตรฐานที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนดและใช้แบบเรียนที่เป็นภาษาไทย อย่างไรก็ตาม ในการจัดการเรียนการสอนดังกล่าวจะต้องคำนึงถึงการให้คุณค่าในบริบทของท้องถิ่น เพื่อเชื่อมโยงสิ่งที่มีในท้องถิ่นที่คุ้นเคยกับความรู้สากลที่นักเรียนกำลังเรียนอยู่

2.3.3 พัฒนาการด้านสังคมและวัฒนธรรม ทำให้เด็กมีความภูมิใจในภาษาและวัฒนธรรมของตน ในขณะเดียวกันก็เคารพความคิดความเชื่อของบุคคลจากวัฒนธรรมอื่น โดยบรรจุความเป็นท้องถิ่นพร้อมกับความเข้าใจวัฒนธรรมส่วนกลางและวัฒนธรรมอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องหรืออยู่ใกล้เคียง อันจะนำไปสู่การอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรมแบบสังคมไทยอย่างมีความสุข มีคุณภาพชีวิตที่มั่นคงตามความปรารถนา สามารถรักษาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมท้องถิ่นของตนไว้ได้ ในขณะเดียวกันก็เข้าใจและพัฒนาอัตลักษณ์ความเป็นไทยระดับชาติได้ด้วย

2.3.4 ส่งเสริมให้มีการสร้างนวัตกรรมสื่อการเรียนการสอนภาษาไทย เพื่อสร้างแรงจูงใจให้กับนักเรียนในอันที่จะสนใจศึกษาภาษาไทยมากยิ่งขึ้น ซึ่งรวมถึงการจัดกิจกรรมที่เป็น การเสริมสร้างความรู้และทักษะเกี่ยวกับภาษาไทยให้กับนักเรียนด้วย

2.3.5 สื่อสารกับประชาชนในพื้นที่ให้เข้าใจและตระหนักถึงความสำคัญของการศึกษาภาษาไทยเพื่อประโยชน์ในการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น เพื่อการประกอบอาชีพกิจการงาน และเพื่อสร้างความเข้าใจอันดีต่อกันในสังคม

ข้อเสนอแนะ

โดยที่เยาวชนส่วนใหญ่ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้มีเชื้อสายมลายูและใช้ภาษามลายูเป็นภาษาแม่แตกต่างจากเด็กส่วนใหญ่ในประเทศ ดังนั้น แนวทางการจัดการเรียนการสอนภาษาไทยสำหรับเยาวชนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ จึงควรมีรูปแบบเฉพาะหรือแตกต่างไปจากแนวทางการ

สอนภาษาไทยสำหรับเยาวชนโดยทั่วไป โดยควรปรับให้สอดคล้องกับพื้นฐานความรู้ทางภาษาและวัฒนธรรมที่มีอยู่เดิม ทั้งนี้ การมองความหลากหลายทางภาษาและวัฒนธรรมในฐานะที่เป็นแหล่งของทรัพยากร จะทำให้เกิดแนวคิดในการดูแลรักษาภาษาและนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์แก่ชุมชนและแก่ประเทศโดยส่วนรวม

สำหรับข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาการศึกษาภาษาไทยในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้นั้น สามารถจำแนกออกเป็นข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการและข้อเสนอแนะเชิงนโยบายได้ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1.1 การกำหนดหลักสูตรและเป้าหมายการพัฒนาครูในด้านต่าง ๆ ได้แก่ การพัฒนาครูเพื่อให้สามารถใช้ภาษามลายูถิ่นเป็นภาษาเชื่อมโยงสู่การเรียนรู้ภาษาไทยของนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และการพัฒนาครูให้มีความรู้และทักษะในการสอนภาษาไทยในฐานะภาษาที่สอง

1.2 การส่งเสริมการคิดค้นนวัตกรรมสื่อการเรียนการสอนภาษาไทยให้สอดคล้องกับบริบททางสังคมและวัฒนธรรมในพื้นที่

1.3 การสื่อสารกับประชาชนในพื้นที่ให้เข้าใจและตระหนักถึงความสำคัญของการศึกษาภาษาไทย

2. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

2.1 การพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอน ได้แก่ การพัฒนาหลักสูตรอิสลามศึกษาฟิรฎูอินประจำมัสยิด ระดับอิสลามศึกษาตอนต้น (อิบติดาอียะฮฺ) โดยกำหนดให้ภาษาไทยเป็นหนึ่งในการเรียนรู้เพิ่มเติม การจัดทำหลักสูตรการเรียนการสอนแบบพหุภาษา โดยใช้ภาษามลายูถิ่นเป็นภาษาที่หนึ่ง และใช้ภาษาไทยเป็นภาษาที่สอง และการปรับปรุงหลักสูตรภาษาไทยโดยให้นักเรียนสามารถเรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่นของตนหรือวัฒนธรรมของศาสนาอิสลามไปพร้อม ๆ กับการเรียนรู้วัฒนธรรมประจำชาติ

2.2 การปรับปรุงแบบเรียนในกลุ่มสาระภาษาไทยให้มีเนื้อหาสอดคล้องกับอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม บริบททางสังคม และวิถีชีวิตของชาวมุสลิม และการปรับปรุงแบบเรียนภาษาไทยให้สอดคล้องกับหลักสูตรการเรียนการสอนแบบพหุภาษา

2.3 การจัดตั้งหน่วยงานบริหารการศึกษาโดยเฉพาะขึ้นในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้โดยมีกฎหมายรองรับ เพื่อทำหน้าที่ดูแลและรับผิดชอบการศึกษาทุกระดับและทุกสังกัดในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ทั้งนี้ เพื่อให้การประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่สามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีความเป็นเอกภาพมากยิ่งขึ้น

อย่างไรก็ตาม ในการแก้ไขและพัฒนาการศึกษาภาษาไทยในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้นั้น จำเป็นต้องยึดหลักการสร้างสมานฉันท์และต้องสร้างความเข้มแข็งให้ประชาชนในพื้นที่ให้มีความพร้อมที่จะรับการพัฒนาเสียก่อน โดยน้อมนำยุทธศาสตร์พระราชทาน “**เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา**” มาเป็นแนวทางในการปฏิบัติ เพื่อให้เกิดความสามัคคีปรองดอง อันจะนำไปสู่สันติสุขอย่างยั่งยืน.